БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

16 ЙИЛ ЧИҚИШИ
№ 251 (4242).
23 ДЕКАБРЬ
СЕШАНБА
1969 ЙИЛ
Баҳоси 3 тийин

Владимир Ильич Ленин ғоялари коммунистлар фаолиятида, ишчилар синфи ва барча меҳнаткашларнинг курашида, социализм ва коммунизмнинг зафарли ривожланишида, инсониятнинг енгилмас социал тараққиётида рўёбга чиқмоқда.

Ленининг номи ва иши абадий яшайди!

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ОЛТИНЧИ СЕССИЯСИНИНГ ОЧИЛИШИ ТЎҒРИСИДА

Еттинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг олтинчи сессияси 25 декабрь эрталаб соат 10да Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Мажлислар залида очилади.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутатлари 24 декабрь эрталаб соат 9 дан 14 гача ва соат 15 дан 20 гача Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Мажлислар залида рўйхатга олинади.

ВЛАДИМИР ИЛЬИЧ ЛЕНИН ТУҒИЛГАН КУННИНГ 100 ЙИЛЛИГИГА

(СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ТЕЗИСЛАРИ)

Карл Маркс билан Фридрих Энгельс революцион таълимотининг доҳиёна давомчиси, Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг асосчиси, улуғвор социал революциянинг раҳбари ва жаҳонда биринчи социалистик давлатнинг барпо этувчиси, халқаро ишчилар синфининг, барча меҳнаткашларнинг йўлбошчиси Владимир Ильич Ульянов — Ленин туғилган кунга 1970 йил 22 апрелда юз йил тўлади.

Инсоният ҳаётидаги бутун бир революцион давр Ленининг номи ва фаолияти билан боғланган. Ленин тарихий тараққиёт жараёнида ўртага қўйилган жуда актуал масалаларни ечиб берди, социалистик революция ва коммунистик жамият қуриш назариясини ҳар томонлама ривожлантирди, Россия революцион ҳаракатини, бутун халқаро революцион ҳаракатни илмий асосланган стратегия ва тактика билан қуроллантирди, ишчилар синфининг социализм идеалларини рўёбга чиқариш учун олиб борган курашига бошчилик қилди. Маркс ва Энгельс томонидан утопиядан фанга айлантирилган ҳамда Ленин томонидан янги хулосалар ва кашфиётлар билан бойитилган социализм жаҳоншумул-тарихий миқёслардаги социал практикага айланди, давримизнинг асосий революцион кучи бўлиб қолди.

Ленин революцион фаолиятнинг аввал бошиданоқ марксизм позицияларида қаттиқ турди, унинг революцион-танқидий руҳини, ижодий ва амалий характерини, пролетар интернационализмини ўзига сингдириб олди. У ўзининг бутун умрини ишчилар синфини, бутун меҳнаткаш халқни эксплуатация ва зулмдан озод қилиш ишига, социалистик революция ва янги, коммунистик жамият қуриш ишига бағишлади.

Ленин ўз улуғ устозларининг назарий меросини янги тарихий шароитларга татбиқан ривожлантирди ва бойитди. У Маркс-Энгельс таълимотини қотиб қолган, ўлик догмага айлантириш йўлидаги уринишларга қарши зўр ғайрат билан курашди. «Биз Маркс назариясига асло қандайдир тамомига етган ва қўл теккизиб бўлмайдиган бир назария деб қарамаймиз, — деб ёзган эди у, — аксинча, биз бу назария, агар социалистлар турмушдан орқада қолишни истамасалар, ҳар томонлама ривожлантиришлари **лозим** бўлган фаннинг фақат туб асосларинигина яратиб берган, деб биламиз» (Асарлар, 4 том. 232-бет). Марксизмни ижодий ривожлантиришни Ленин революцион таълимот таъсирчанлигининг зарур шарти деб, ишчилар синфининг етилган вазифаларини назарий ва амалий жиҳатдан ҳал этиш калити деб, ҳамма кўринишлардаги ўнг ва «сўл» оппортунизмга, догматизмга ва ревизионизмга қарши курашнинг энг муҳим воситаси деб билди.

В. И. Ленин — янги типдаги сиёсий арбоб, олим, пропагандист-нотиқ, кенг халқ оммасининг ташкилотчисидир. Содир бўлаётган воқеаларни таҳлил қилишда чуқур илмийлик, синфий кучларнинг нисбати ва жойланишини сергаклик билан ҳисобга олиш, марксизм принципларини ҳимоя қилишда изчиллик ва қатъият, ҳаракатларда собитқадамлик, кураш тактикасида эпчиллик, пролетар ҳаракатининг манфаатлари ва мақсадларига садоқат билан хизмат қилиш унинг ўзига хос хусусиятларидир.

Ленин назарияни ва илмий сиёсатни ишлаб чиқишни омманинг кураш тажрибасини ўрганиш ва умумлаштириш билан маҳкам боғлаб олиб борди. Миллионларнинг тажрибасидан бу ишчилар ҳаракатининг энг муҳим саволларига жавоб излади ва топди. Пролетар синфий курашининг тенгги йўқ стратеги ва тактиги бўлган Ленин меҳнаткашлар билан жуда чамбарчас боғланган эди, уларнинг туб манфаатларига асосланиб иш тутар эди. халқ ҳаётининг томир уришини доимо сезиб турар эди, ишчилар билан деҳқонларнинг, жамият барча табақаларининг социал психологиясини синчиклаб ўрганар эди. сиёсий қарорларни ишлаб чиқишда ана шуларнинг ҳаммасини ҳисобга олар эди.

Ленининг ҳаёти, жасоратдан иборат. Унинг ҳаёти фикрнинг ижодий ишлаши ва тинимсиз революцион ҳаракат билан. ғоявий ва сиёсий жанглар билан ўтди. Ленин пролетар революционерининг энг буюк фазилатларини: қудратли ақл-идрок, ҳамма тўсиқларни бартараф эта олувчи ирода, қуллик ва зулмга муқаддас нафрат, революцион жўшқинлик, изчил интернационализм, омманинг ижодий кучларига чексиз ишонч, улкан ташкилотчилик даҳосини ўзида мужассамлантирган эди. Ленининг ҳаёти ва фаолияти ишчилар синфи ва Коммунистик партиянинг кураши билан бир бутун бўлиб қўшилиб кетди.

Ленининг фаолияти, унинг таълимоти Россия ва халқаро озодлик ҳаракатига жуда катта таъсир ўтказиб, унга ғоявий, революцион собитқадамлик ва уюшқоқлик бахш этди.

Ленинизм — империализм ва пролетар революциялари даврининг, мустамлакачилик инқирози ва миллий озодлик ҳаракатлари ғалабаси даврининг, инсониятнинг капитализмдан социализмга ўтиши ва коммунистик жамият қурилиши даврининг марксизмидир. Коммунистик ва ишчи партиялар халқаро кенгашининг Владимир Ильич Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги тўғрисида»ги Мурожаатида бундай дейилади: «Жаҳон социализмининг, ишчилар ва миллий озодлик ҳаракатининг бутун тажрибаси марксизм-ленинизм таълимотининг халқаро аҳамиятини тасдиқлади. Бир группа мамлакатларда социалистик революция ғалаба қилди, жаҳон социалистик системаси вужудга келди, капитал мамлакатларида ишчилар ҳаракати зафарларга эришди, собиқ мустамлакалар ва ярим мустамлакаларнинг халқлари мустақил ижтимоий сиёсий фаолият майдонига чиқдилар, антиимпериалистик кураш мисли кўрилмаган даражада юксалди — мана шуларнинг ҳаммаси ҳозирги даврнинг туб эҳтиёжларини ифодаловчи ленинизмнинг тарихан ҳақ эканлигини исботлаб турибди».

Ижтимоий ҳодисалар ва жараёнларга нисбатан илмий объективлик ва уларга ишчилар синфи позициясида туриб принципиал баҳо беришнинг узвий бирлиги Ленининг ижтимоий ҳодисалар ва жараёнларга муносабатидаги асосий хислатдир. Марксчи-ленинчилар учун, барча чин революционерлар учун ленинизм — революцион фикрлаш ва революцион ҳаракат методологиясидир. Ленинизмни Совет Иттифоқи Коммунистик партияси, халқаро коммунистик ҳаракат социализм ва коммунизм қурилиши тажрибаси асосида, озодлик ҳаракатининг жонли практикаси негизида доимо ривожлантирмоқдалар.

Коммунистик партиялар Ленининг ғоявий меросига таяниб, катта назарий иш олиб бормоқда ва ҳозирги замон буржуа идеологиясига қарши революцион назарияни ўнг ва «сўл» сохталаштиришга қарши муросасиз курашмоқдалар. Марксизм-ленинизм — улуғ интернационал таълимотдир. Марксизм-ленинизмнинг бирлигига путур етказиш, уни турли миллий ёки маҳаллий «вариантлар»га сунъий равишда бўлиш ҳамиша ишчилар синфининг революцион таълимоти принципларини ревизия қилишга олиб боради. Бу таълимот ўз табиатига кўра яхлит таълимот бўлиб, барча коммунистларнинг, барча революцион ишчиларнинг, барча меҳнаткашларнинг мулкидир.

Совет халқи, социалистик мамлакатларнинг халқлари, халқаро ишчилар синфи, бутун илғор инсоният Ленин туғилган куннинг 100 йиллигини нишонлар экан, жаҳон пролетариати ва барча меҳнаткашларнинг йўлбошчиси, меҳнат аҳли манфаатлари йўлида улкан социал туб ўзгаришларни амалга ошираётган кучларга бошчилик қилган улуғ революционер, коммунистнинг ғоялари ва ишларига қайта-қайта мурожаат қиладилар.

Совет халқи, социалистик мамлакатларнинг халқлари, халқаро ишчилар синфи, бутун илғор инсоният Ленин туғилган куннинг 100 йиллигини нишонлар экан доҳий мутафаккирга сидқидилдан таҳсин айтадилар. Ленин революциядаги улуғ олим ва фандаги революционер бўлди, у марксизм назариясини ривожлантиришда янги давр очди, марксизмнинг ҳамма таркибий қисмлари — фалсафа, сиёсий иқтисод ва илмий коммунизмни бойитди.

Совет халқи, социалистик мамлакатларнинг халқлари, халқаро ишчилар синфи, барча, революцион курашчилар Ленин туғилган куннинг 100 йиллигини нишонлар эканлар, ўз кучларини кўрикдан ўтказадилар, ўз фаолиятининг келажак истиқболлари ва вазифаларини белгилайдилар, тинчлик, демократия, социализм учун курашдаги жанговар бирликни мустаҳкамлайдилар.

I. В. И. Ленин — янги типдаги пролетар партиясининг асосчиси, социалистик революциянинг назариячиси ва йўлбошчиси

1. Икки аср чегарасида жаҳон капитализми ўзининг сўнгги, империалистик босқичига кирди. Капитализмдан социализмга революцион йўл билан ўтиш ижтимоий, ривожланишнинг энг зарур эҳтиёжи бўлиб қолди. Жаҳон тарихида бурилиш даври бошланди. Халқаро пролетариат одамни одам эксплуатация қилишини тугатиш учун. бутун ижтимоий ҳаётни тубдан қайта қуриш учун курашга бошчилик қилиши лозим ва қодир бўлган социал куч бўлиб майдонга чиқди. Бу улуғ вазифани бажаришга киришиш шарафига халқаро пролетариатнинг Ленин тузган большевиклар партияси раҳбарлигидаги Россия отряди муяссар бўлди.

Маркс билан Энгельсдан кейин бутун ишчилар ҳаракати практикасини умумлаштирган, пролетар кураши ва ташкилотининг янги формаларини ишлаб чиққан ленинизм сиймосида халқаро ишчилар синфи қудратли назарий қуролга, ҳар томонлама ишлаб чиқилган идеологияга, революцион ҳаракат программасига эга бўлди.

XX аср бошларида Россия жаҳон империализми зиддиятларининг жамланиш нуқтаси эди. Ўша даврдаги дунёнинг ҳамма типик социал-иқтисодий зиддиятлари: меҳнат билан капитал ўртасидаги, ривожланаётган капитализм билан каттагина феодал-крепостнойлик сарқитлари ўртасидаги, юксак даражада ривожланган саноат районлари билан қолоқ чекка ўлкалар ўртасидаги зиддиятлар Россияга хос эди. Чор самодержавиесининг сиёсий, маънавий ва миллий зулми ана шу зиддиятларни тағин ҳам ўткирлаштирар эди. Мамлакат олдида турган социал проблемалар: помешчиклар асоратини тугатиш, меҳнаткашларни капиталистик қулликдан ва миллий зулмдан озод қилиш социалистик туб ўзгаришлар қилиш зарурлиги бошқа кўпгина давлатлар учун ҳам асосий проблемалар эди.

Россия капитализм тараққиётининг ўртача даражасида турган ва бу тараққиёт монополистик фазага жадаллик билан ўтаётган мамлакат эди. Кескин қарама-қаршиликлар Россия воқелигига хос характерли белгилар эди: ғоят кўпчилиги қишлоқ аҳолисидан иборат бўлган аграр мамлакат айни вақтда саноат ишлаб чиқаришининг юксак даражада марказлашганлиги ва ишчилар синфининг революцион уюшқоқлиги билан ажралиб турар эди. Дунёдаги энг катта давлатлардан бири бўлган Россия бир-бирига душман бўлган империалистик блокларнинг доимий қатнашчиси бўлиб, шу билан бирга анча ривож топган капиталистик давлатларга қарамлигича қолаётган эди. Рус маданияти адабиёт, санъат, фаннинг классик намуналарини дунёга инъом қилгани ҳолда мамлакат аҳолисининг тўртдан уч қисми саводсиз эди.

Россия чоризми ва помешчик-буржуа юқори доиралари ижтимоий муносабатларнинг тарихан умрини яшаб бўлган системасини сақлаб қолишга уриндилар. Капитализм шафқатсиз эксплуатация қилган ишчилар, помешчиклар зулмидан азоб чеккан деҳқонлар, миллий чекка ўлкаларнинг мазлум халқлари буржуа-помешчиклар тузумига қарши курашга отландилар. Россия жаҳон империализми системасининг энг заиф бўғини бўлиб қолди. Шундай шароитда ишчилар синфининг мамлакатни демократик ва социалистик йўлдан ривожлантириш учун бошлаган кураши жаҳоншумул тарихий аҳамият касб қилди. Маркс ва Энгельс сўзлари билан айтганда Россия Европадаги революцион ҳаракатнинг илғор отряди бўлиб қолди.

Жамиятнинг асосий революцион кучи бўлган ишчилар синфи эксплуатация қилинувчи барча меҳнаткашларни ўз теварагига жипслаштирди, самодержавиега ва буржуазияга қарши курашни тобора кенг қулоч ёздирди. Саноат районларининг йирик корхоналарида тўпланган пролетариат марксчи партия раҳбарлигида революцион чиниқишнинг бой мактабини ўтди. Ўткир синфий кураш жараёнида реформистик ва бошқа ёт таъсирлар бартараф этилди, жаҳон пролетариатининг тажрибасидан ва энг яхши революцион традициялардан самарали фойдаланилди.

Россия пролетариати ўз сиёсий курашининг дастлабки қадамларидан бошлаб озодлик ҳаракатининг илмий назариясига — Маркс ва Энгельс таълимотига таяна олди. Россиянинг социал-иқтисодий тараққиёти, ўткир синфий зиддиятлар, деҳқонларнинг қўзғолонларидан, А. Н. Радишчевнинг ва декабристларнинг, А. И. Герцен, Н. Г. Чернишевский ва олтмишинчи йиллардаги бошқа демократларнинг, XIX аср етмишинчи йилларидаги революцион народникларнинг фаолиятидан бошланган революцион традициялар Россияда марксизмнинг қабул қилиниши ва қўлланилиши учун замин ҳозирлаб берган эди.

Россиянинг биринчи марксистлари Г. В. Плеханов бошчилигида 80-йилларда марксизм ғояларини тарқатиш соҳасида актив иш бошлаб юбордилар. Революцион зиёлиларнинг энг яхши намояндалари энг онгли ишчилар билан биргаликда пролетар ҳаракатига марксизм ғояларини сингдирдилар.

Илмий социализмни оммавий ишчилар ҳаракати билан бирлаштириш, янги шароитларда марксизм назариясини ривожлантириш, уни социалистик революция ва социалистик қурилиш практикасида мужассамлаштириш хизматини ўташга Ленин бошчилигидаги большевиклар партияси мушарраф бўлди.

2. Ленин ишчилар синфининг революцион партиясини вужудга келтириш ва мустаҳкамлашни социалистик революция иши муваффақиятининг ҳал қилувчи шарти деб билди. У пролетар партиясини Россияни тўнтариб ташлашга қодир бўлган қудратли восита деб билди.

Партияни тузгунга қадар Ленин жуда катта ғоявий-назарий иш олиб борди, народникларнинг майда буржуача социализмини танқид қилди, реформистик ва бошқа оппортунистик оқимларга қарши муросасиз курашди. Ана шундай тозалаш иши бўлмаганида марксизмнинг озодлик ҳаракати билан боғланишини таъминлаб бўлмас эди, пролетариатнинг мустақил синфий йўлини қарор топдириб бўлмас эди.

Янги типдаги партия — большевиклар партиясининг вужудга келтирилганлиги Россия ишчилар ҳаракатида, марксча, чинакам революцион йўл ғалаба қозонганлигининг нишонаси эди. Халқаро социалистик ҳаракат тарихида биринчи марта ишчилар синфи партиясининг программасига пролетариат диктатурасини ўрнатиш талаби ёзиб қўйилди. Янги жамият қурмоқ учун бундай диктатуранинг зарурлигини Маркс билан Энгельс назарий жиҳатдан исботлаб берган ва сўнгра Ленин атрофлича асослаб берган эди. Партия Россия пролетариатининг, революцион омманинг самодержавиега қарши, капитализмга қарши курашига бошчилик қилди.

Ленин революцион ҳаракатнинг жуда катта тажрибасини умумлаштириб ўзининг «Нима қилмоқ керак?», «Бир қадам олға икки қадам орқага» ва бошқа асарларида янги типдаги пролетар партияси тўғрисидаги мунтазам таълимотни ишлаб чиқди. Ленининг фикрига кўра партия пролетариатнинг авангарди. унинг уюшган отряди, сиёсий ташкилотнинг олий формаси бўлиши лозим. Партия ишчилар синфининг ўз тақдирини белгилашига, унинг ўз жаҳоншумул тарихий бурчини англашига ва бажаришига кўмаклашиши керак. Ленин, революцион назария бўлмаса революцион ҳаракат ҳам бўлмайди, илғор назария билан қуролланган партиягина илғор курашчи ролини ўйнай олади, деб таъкидлади.

Партияни мунозара клубига, турли-туман фракциялар ва гуруҳларнинг қандайдир уюшмасига айлантириб юбориш йўлидаги уринишларни В. И. Ленин, большевиклар рад этдилар. Партия сафларининг монолит жипслигини, унинг бирлигига путур етказишга, темир интизомни бўшаштиришга қаратилган ҳаракатларга йўл қўйиб бўлмаслигини Ленин ва большевиклар партия кучининг ҳал қилувчи шарти деб ҳисобладилар.

Большевиклар партияси чинакам пролетар интернационалчилар партияси сифатида тузилди, ўсиб, ривожланди. Бу партия ўз идеологиясига, қурилиш типига, фаолият характерига кўра чуқур интернационал партиядир. Большевиклар партияси ўз сафларида кўп миллатли мамлакат пролетариатини бирлаштириб, ўзи барпо этилган пайтдан бери яхлит бир бутуннинг ажралмас таркибий қисми сифатида халқаро коммунистик ҳаракатнинг жанговар отряди сифатида иш кўриб келмоқда.

Ишчилар синфининг кураш воситалари ва методларини ишлаб чиқиш ҳамда такомиллаштириш, партияни революцион стратегия ва тактика билан қуроллантириш Ленин бошчилигидаги большевиклар ҳал қилиши керак бўлган энг мураккаб вазифалар бўлди. Ленин жангга қодир пролетар партиясини ташкил этишга изчиллик билан ҳаракат қилди. У II Интернационалнинг аста-секин социал ислоҳотлар партиясига айланиб кетган ва буржуа жамиятининг сиёсий системасига қўшилиб кетган, ўз фаолиятини ошкора, асосан парламент методлари билан чеклаб қўйган партияларининг оппортунистик практикасини кескин фош қилиб ташлади. Большевиклар курашнинг ошкора ва яширин, парламент ва парламентдан ташқари, тинч ва нотинч воситаларини моҳирлик билан бирга қўшиб олиб бориш намунасини кўрсатдилар, бу воситалардан вужудга келган вазиятга қараб эпчиллик билан фойдаландилар. Большевиклар ислоҳотлар учун курашдан воз кечганлари йўқ, лекин ўзларининг бутун фаолияти сингари бу курашни ҳам революцияни тайёрлаш мақсадларига бўйсундирдилар.

Икки фронтда — ўнг ва «сўл» оппортунизм ва ревизионизм кўринишларига қарши кураш олиб боришни Ленин марксча партия муваффақиятли ҳаракат қилишининг, ишчилар ҳаракати ривожи ва ғалабаларининг зарур шарти деб билди.

Ленин ўз революцион фаолиятининг бутун давомида илмий социализмга душман бўлган ва марксизм байроғида яширинган оқимларга қарши муросасиз курашиб келди. У «Легал марксчилар» билан «экономистлар» реформизмининг буржуа-либерал моҳиятини ҳар томонлама асосли танқид қилди. Партия, Ленин марксизмнинг революцион принципларини қаттиқ туриб ҳимоя қилиб Россия ишчилар синфи ҳаракати ичидаги энг хатарли оппортунистик оқим — меньшевизмга қарши муросасиз кураш олиб бордилар, халқаро майдонда ўнг социалист раҳбарларнинг оппортунизмини кескин танқид қилдилар. Айни вақтда Ленин ишчилар курашининг реал шароитларини назарга олмайдиган, пролетариатни сиёсий авантюраларга ундайдиган, ишчилар ҳаракатини мағлубиятга маҳкум этадиган майда буржуача «Ўтареволюционлик»ни қатъиян рад этди.

Большевиклар партиясининг вужудга келтирилганлиги Россия ва халқаро ишчилар ҳаракатида янги босқич очди. Биринчи бор пролетариат янги тарихий шароитларда ўзининг социал озодлиги учун курашига муваффақиятли раҳбарлик қилишга қодир бўлган ташкилотга эга бўлди.

3. Капитализм империалистик босқичга кирган ва пролетар ҳаракати оммавий тус олган даврда марксизм назариясини янада ривожлантириш, янги тарихий шароитларга мос келувчи революцион стратегия ва тактикани ишлаб чиқиш керак бўлиб қолди.

Ленин «Россияда капитализмнинг тараққиёти» деган йирик асарида Россиянинг иқтисодий воқелигини ва жаҳон капитализмининг тенденцияларини таққослаб шаҳар ва қишлоқда социал-иқтисодий антагонизм тобора кучайиб бораётганлигини кўрсатиб берди, жамиятнинг синфий структураси ўзгаришини ҳар томонлама анализ қилди, буржуа демократик ва социалистик революцияларда пролетариатнинг реал иттифоқчиларини аниқлади. Революциянинг асосий ҳаракатлантирувчи кучи бўлган ишчилар синфи билан бирга революцион курашда деҳқонлар жуда муҳим роль ўйнаши лозимлигини у яққол кўрсатиб берди.

В. И. Ленин ўзининг ижтимоий мавқеига ва помешчиклар деҳқончилигини тугатиш учун олиб бораётган курашига кўра меҳнаткаш деҳқонлар буржуа демократик революциясидангина эмас, капитал ҳокимиятини ағдариб ташлашдан ҳам объектив равишда манфаатдор эканлигини, чунки, фақат социализмгина аграр масалани тубдан ҳал қила олишини исботлаб берди. Ленин жаҳон аграр капиталистик эволюциясининг асосий тенденцияларини, қишлоқнинг синфий табақаланиш жараёнини тадқиқ қилди, ишчилар синфининг революциянинг турли босқичларида деҳқонларнинг турли табақаларига муносабатини белгилади, аграр масалага доир мукаммал назария ва программани ишлаб чиқди.

Ленин «Демократик революцияда социал демократиянинг икки тактикаси» китобида ва бошқа асарларида 1905 йилги рус революциясининг ва Европа ишчилар ҳаракатининг тажрибасини анализ қилиш асосида, бундан буён озодлик курашидаги гегемонлик пролетариат қўлига ўтади ва пролетариатнинг буржуа демократик революциясидаги барча деҳқонлар билан иттифоқ бўлган тақдирдаги гегемонлиги пролетариатнинг социалистик революциядаги қишлоқ деҳқонлари ҳамда шаҳар ва қишлоқнинг эксплуатация қилинувчи бутун оммаси билан иттифоқи шароитидаги гегемонлигига айланиши зарурлигини исботлади. «Биз демократик революциядан дарҳол социалистик революцияга ўта бошлаймиз .. — деган эди у, — биз узлуксиз революция тарафдоримиз Биз ярим йўлда тўхтаб қолмаймиз», (Асарлар 9-том 248—249-бетлар).

Бу хулоса буржуа революциясидан кейин капитализмнинг узоқ ҳукмронлик даври бошланиши лозим, деган социал-демократларнинг одатдаги догмасини чиппакка чиқарар эди. Империализм даврида демократик ва социалистик вазифаларнинг ҳал этилиши яқинлашди, бу шароитларда демократия ва социализм учун курашда пролетариатнинг ўрта табақалар билан иттифоқ тузиш сиёсати алоҳида аҳамият касб этишини Ленин кўрсатиб берди. Россияда ва бошқа мамлакатларда революцион воқеаларнинг ривожланиши Ленин башоратининг тўғрилигини тасдиқлади.

Империализмга доир илмий назарияни вужудга келтириш, унинг табиатини, зиддиятларини, қонуниятларини тадқиқ қилиш Ленининг тарихий хизмати бўлди. Ленин «Империализм — капитализмнинг юқори босқичи» китобида ва бошқа асарларида империализмни анализ қилиб берганлиги К. Маркс «Капитал»и ғояларининг бевосита давоми ва янада ривожи бўлди. Капитализмнинг монополистик босқичи унинг охирги босқичи, социалистик революция арафаси эканлигини Ленин исбот қилди. Ленин жаҳон тарихининг янги босқичини ҳар томонлама анализ қилиш туфайли империализм даврида революцион ҳаракатнинг жуда катта имкониятларини белгилаб бера олди.

Капитализм ўзининг империалистик босқичида иқтисодий ва сиёсий жиҳатдан бир текис ривожланмаслиги тўғрисидаги қонунни кашф қилган Ленин турли мамлакатлар социализмга айни бир вақтда чиқмайдилар ва империализм фронти энг ривожланган мамлакатда ёриб ўтилиши шарт эмас, деган хулосани чиқаради. Бу хулоса марксизм фанидаги янгилик эди. Бу янгилик янги тузумнинг ғалаба қилиш шарт-шароитлари тўғрисидаги тасаввурни тубдан ўзгартириб юборди. Россия ва халқаро пролетариат олдида курашнинг равшан истиқболини очди. Ўша вақтдаёқ Ленин бир ёки бир неча мамлакатда социализм ғалабаси натижасида ижтимоий ривожланиш асосий жараёнларининг боришини, жаҳон майдонида, икки системанинг кураши муқаррар эканлигини олдиндан кўрган эди.

Ленин миллий масалани янги тарихий шароитларга татбиқан атрофлича ишлаб чиқди, пролетариатнинг синфий курашини миллий зулмни йўқотиш учун олиб борилаётган кураш билан, социализм учун курашни мазлум халқларнинг антиимпериалистик озодлик кураши билан бирлаштириш ғоясини ўртага ташлади ва асослаб берди.

Тарихий тараққиёт янги жараёнларини идрок қилиш, марксизм методологиясини, идеология кураши вазифаларини такомиллаштириш зарурлиги большевиклар партияси билан унинг йўлбошчисидан актуал фалсафий масалаларни чуқур анализ қилишни талаб этди. Ленининг «Материализм ва эмпириокритицизм», «Фалсафа дафтарлари» ва бошқа асарлари Маркс билан Энгельснинг диалектик ва тарихий материализмга оид асарларидаги ғояларни ривожлантирди ва бойитди. Ленин Маркс билан Энгельсдан кейин пайдо бўлган фаннинг янги проблемаларини фалсафий жиҳатдан «ишлаб чиқди», марксизм дунёқараши ва методининг асосий принципларини ҳимоя қилди ва ривожлантирди, идеалистик ва метафизик концепцияларни асосли равишда танқид қилди.

Ленин материалистик диалектикани янада ишлаб чиққанлиги, диалектик материализмнинг билиш назарияси проблемаларини тадқиқ қилганлиги, унинг табиёт билан фалсафанинг иттифоқи тўғрисидаги ғояси асло эскирмас аҳамиятга эга. Ленин — ўз замонасидаги табиёт муваффақиятларини улкан илмий революция муқаддимасини кўрган, табиатнинг улуғ тадқиқотчилари қилган улкан кашфиётларнинг революцион моҳиятини очиб, фалсафий жиҳатдан умумлаштириб бера олган асрнинг биринчи мутафаккиридир. Табиётнинг етакчи тармоқларида «принциплар кескин ўзгарган» даврда у янги илмий маълумотларни фалсафий жиҳатдан жуда яхши талқин қилиб берди. Унинг материянинг битмас-туганмаслиги тўғрисида айтган фикри табиий-илмий билимларнинг муштарак принципи бўлиб қолди.

В. И. Ленин ижтимоий ривожланиш диалектикасини, экономика ва сиёсатнинг бир-бирига таъсирини, ижтимоий турмуш билан ижтимоий онгнинг ўзаро алоқасини ва бошқа кўпгина масалаларини атрофлича тадқиқ қилди. Ленининг ижтимоий ривожланиш проблемаларини ишлаб чиққанлигини революцион практика ва идеология кураши талаблари билан чамбарчас боғланган эди. Ленин фалсафа ва социологиядаги субъективизмни танқид қилиш орқали сиёсий волюнтаризм ва авантюризмнинг ғоявий манбаларига қатъий зарба берди. Унинг ўнг оппортунизм тактикасининг назарий базаси бўлган фатализм ва стихиячилик концепцияларига қарши чиқишлари принципиал аҳамиятга эга.

Ленин ижтимоий ривожланишнинг субъектив шарт-шароитлари ва тенденцияларининг ҳал қилувчи аҳамиятини таъкидлаб тарихий вазиятларини чуқур илмий анализ қилиш билан бирга омма. синфлар, партиялар ғайрати, ташаббускорлиги, онглилиги, уюшқоқлигининг, шунингдек айрим шахслар фаолиятининг аҳамиятини ҳаммага жуда яхши эътироф қилди. Унинг диалектик ақл-заковати революцион жараённи тезлаштиришнинг капитализм ўрнига социализмнинг келишини таъминловчи умумий шарт-шароитлар етилган бир пайтда субъектив омил таъсирига алоқадор янги имкониятларини очди. Бунда Ленин меҳнаткашларнинг революцион ҳаракатлар қилишга шайлиги ва қодирлиги, уларнинг онглилиги, уюшқоқлиги, кураш тажрибаси революция муваффақиятининг ҳал қилувчи шарти бўлади, деб таълим беради.

4. Марксизм-ленинизм назариясининг революцион — туб ўзгартирувчилик роли, унинг Ленин раҳбарлигидаги большевиклар партияси фаолиятида революцион практика билан бирлаштирилганлиги Улуғ Октябрь социалистик революциясининг ғалабасида ўзининг порлоқ ифодасини топди.

1917 йилги февраль революцияси чор самодержавиясини ағдариб ташлаб, буржуазия ҳокимиятининг ўрнатилишига олиб келди. Ишчилар синфи олдида курашнинг янги босқичига ўтиш сиёсий ҳокимиятни қўлга олиш, социализм учун курашиш вазифаси амалий вазифа бўлиб қолди. Ленин партияни, ишчилар синфини социалистик революцияга ўтишнинг конкрет плани билан қуроллантирди. Апрель тезисларида, партиянинг апрель конференцияси ва VI съезди учун тайёрлаган ҳужжатларида, ўз мақолалари ва нутқларида Ленин зўр сафарбар қилувчилик кучига эга бўлган стратегик ва тактик шиорларни ўртага ташлади. «Россиядаги ҳозирги пайтнинг хусусияти, — деб таъкидлади у, — революциянинг биринчи босқичидан пролетариатнинг етарли даражада онгли бўлмаганлиги ва уюшмаганлиги орқасида ҳокимиятни буржуазияга бериб қўйган босқичидан **иккинчи босқичига** — ҳокимиятни пролетариат ва деҳқонларнинг камбағал табақалари қўлига бериши лозим бўлган босқичига **ўтишдан** иборатдир. (Асарлар 24 том, 4 бет).

Чоризм билан эксплуататор синфларнинг жиноятқорона сиёсати оқибатида мамлакат миллий ҳалокат ёқасига келтириб қўйилган эди. Большевиклар ана шу ҳалокатнинг олдини олишга қаратилган аниқ программа билан социалистик революция сари бордилар. Большевиклар эски жамиятни бузувчигина эмас, шу билан бирга янги жамиятни барпо этувчи партия сифатида ҳаракат қилдилар. Ленининг «Давлат ва революция», «Хавф солиб турган ҳалокат ва у билан қандай курашмоқ керак», «Большевиклар давлат ҳокимиятини қўлларида сақлаб кела оладиларми» деган ва шу даврда ёзилган бошқа асарлари партия учун социал-сиёсий ва иқтисодий туб ўзгартишлар қилишнинг амалий программаси бўлиб қолди.

(Давоми иккинчи бетда).

ВЛАДИМИР ИЛЬИЧ ЛЕНИН ТУҒИЛГАН КУННИНГ 100 ЙИЛЛИГИГА

(Боши биринчи бетда).

Большевиклар программ йўл-йўриқларининг равшанлиги ва уларни амалга оширишдаги изчиллик туфайли улар меньшевиклар ва эсерларнинг келишувчилик партиясига эргашиб бораётган кишиларнинг катта қисмини уларнинг таъсиридан қутилтириб олишга, меҳнаткашларнинг кўпчилигини ўз тарафларига жалб қилишга, социалистик революциянинг сиёсий армиясини шакллантиришга муваффақ бўлдилар.

1917 йилнинг феврали билан октябри ўртасидаги даврда Ленин бошчилигидаги большевиклар партияси синфий курашнинг турли-туман форма ва методларидан фойдаланиш, уларни моҳирлик билан бир-бирига қўшиб олиб бориш ва алмаштириш, ҳар бир пайтда шу форма ва методларнинг энг самаралиларини танлай билиш намуналарини кўрсатди. Ленин революцион вазият ва куролли қўзғолон тўғрисидаги таълимотни ҳар томонлама ишлаб чиқиб, марксизм назариясига буюк ҳисса қўшди.

Капитализмга ҳужум қилмоқ учун тегишли объектив ва субъектив шароитлар вужудга келган пайтда, умуммиллий кризис пишиб етилган пайтда, ўн миллионлаб кишиларнинг онги, ҳоҳиш-иродаси ва жўшқинлиги курашнинг бутун бориш жараёнида шу ишга тайёрланган бир пайтда партия оммани капитализмга қарши штурмга бошлади. Ленин раҳбарлигидаги большевиклар партияси марксизмнинг қўзғолонни бир санъат деб билиб, шунга яраша муносабатда бўлиш керак деган талабини амалда рўёбга чиқарди.

Улуғ Октябрь социалистик революцияси туб социал проблемаларни: эксплуататорлар ҳокимиятини ағдариб ташлаб, пролетариат диктатурасини ўрнатиш, хусусий, буржуа — помешчиклар мулкини ижтимоий, социалистик мулкка айлантириш, аграр масалани деҳқонлар фойдасига адолатли ҳал этиш, қарам халқларни мустамлака ва миллий зулмдан озод қилиш, социализм қуришнинг сиёсий ва иқтисодий шарт-шароитларини вужудга келтириш проблемаларини ҳал қилиш намунасини бутун жаҳонга кўрсатди.

Улуғ Октябрь социалистик революцияси — жаҳон социалистик революциясининг биринчи зафарли ғалабаси бўлди. Бу революция энг катта давлатнинг сиёсий ва социал-иқтисодий қиёфасини тубдан ўзгартириб юборди, халқаро озодлик ҳаракатини янги, тағин ҳам юксак босқичга кўтарди, Лениннинг таъбири билан айтганда, «Бутун дунёга социализм йўлини кўрсатиб берди ва буржуазия тантанасининг охири яқинлашиб қолганлигини буржуазияга кўрсатиб берди» (Асарлар 28 том, 32-бет). Жаҳон тарихининг янги боби бошланди.

II. Социализм — ленинизм ғояларининг мужассам ифодаси

5. Социалистик қурилишнинг назарий ва амалий масалалари, жаҳон революциясининг ривожланиш истиқболлари Октябрь ғалабасидан кейин ленинизмда марказий ўринни олди. Лениннинг, большевиклар партиясининг жаҳоншумул тарихий хизмати шуки, улар жаҳонда биринчи социалистик жамиятга бошчилик қилдилар. СССРда социализм муваффақият билан қурилганлиги, бошқа мамлакатларнинг социалистик йўлга тушиб олганлиги — Маркс — Энгельс — Ленин таълимотининг реал мужассамланган ифодаси бўлди.

Россиядаги социалистик ўзгаришлар планетанинг социал қиёфасини революцион йўл билан ўзгартиришни бошлаб берди, халқаро озодлик ҳаракатининг мустаҳкам давлат негизини вужудга келтирди. Совет намунаси қолган бутун дунёга жуда катта революционлаштирувчи таъсир ўтказди. Эндиликда, деган эди Ленин, икки лагернинг — социалистик лагерь билан капиталистик лагернинг кураши жаҳон сиёсатининг, халқлар ўртасидаги барча ўзаро муносабатларнинг ўзаги бўлиб қолди.

Совет республикаси олдида пайдо бўлган вазифаларнинг улуғлиги билан моддий ва маданий қашшоқлик ўртасидаги зўр тафовутни бартараф қилиш дастлабки пайтларда Совет Республикаси ҳал қилишга тўғри келган энг қийин проблема бўлди. Мамлакатда илғор социалистик тузум мустаҳкамланди, асосий ишлаб чиқариш воситалари жамоат мулкига айлантирилди. Шу билан бирга Совет Республикасида майда товар қишлоқ хўжалиги кўпчиликни ташкил қилар эди, биринчи жаҳон уруши ва граждан урушининг, чет эл интервенциясининг вайронлик келтирган оқибатлари чуқурлаштириб юборган техникавий-иқтисодий қолоқлик ҳам ўзини сездирмоқда эди. Бундай шароитда мамлакатимизни социалистик ривожлантириш имкониятлари ва йўллари тўғрисидаги масала ғоят кескин масала бўлиб қолди.

В. И. Ленин социалистик жамият қуриш учун мамлакатда зарур ва етарли нарсаларнинг ҳаммаси бор, деб ҳисоблади. У янги, ишчи-деҳқон ҳокимиятининг жуда катта уюштирувчи кучига, революцион омманинг битмас-туганмас революцион имкониятларига бениҳоя ишонар эди. Ленин социалистик қурилиш масалаларини қандай тушунганлиги «Совет ҳокимиятининг навбатдаги вазифалари», «Сўлларча» болалик ва майда буржуалик», «Буюк почин», «Пролетариат диктатураси даврида экономика ва сиёсат», «Озиқ-овқат солиғи тўғрисида», «Революциямиз ҳақида», «Биз рабкринни қандай қилиб қайта ташкил этишимиз керак», «Оз бўлсину соз бўлсин» ва бошқа асарларида илмий асослаб, баён қилиб берилди.

«Сўл коммунистлар», троцкийчилар Ленин позициясига душманликдан иборат бўлган бошқача позицияда турдилар. «Сўл коммунистлар» зарур иқтисодий базани тайёрламай туриб, коммунистик принциплар дарҳол жорий қилинсин, деган авантюристик талабни қўйдилар. Троцкийчилар эса революцион Россия консерватив Европа олдида бардош бера олади, деб ўйлаш бутунлай беҳуда бир нарса, Ғарб мамлакатларида социалистик революция ғалаба қилганидан кейингина СССРда социализм ғалаба қилиши мумкин, деган гапларни айтди. Партия бу таслимчилик қарашларини рад этиб, янги жамият қуришнинг Ленин ишлаб чиққан плани билан қуролланди.

Социализмнинг моҳияти, деб таълим берди Ленин, ишлаб чиқариш воситаларини халқ мулкига айлантиришдан, капиталистик хўжалик системасини жамиятнинг барча аъзолари манфаатларини кўзлаб муштарак план асосида олиб бориладиган ишлаб чиқариш билан алмаштиришдан иборатдир. Буни меҳнаткашларнинг барча кучларини демократик тарзда ташкил этмай туриб, давлат фаолиятида меҳнаткашларни актив қатнаштирмай туриб, амалга ошириб бўлмайди. Социализм давлат ва жамоат ташкилотларининг меҳнат ва истеъмол меъёрини жуд қаттиқ контрол қилиб туришини таъминлаган ҳолда капиталистларсиз ишлашни тақозо қилади.

Зиддиятлар ва қийинчиликлардан ҳоли бўлган қандайдир идеал жамият бугун-эрта пайдо бўлиб қолади, деб кутиб турган кимсаларни В. И. Ленин масхара қилиб кулди. Социализм — эксплуататорлик жамиятларидан бутунлай фарқ қиладиган ва сифат жиҳатидан янги бўлган тузумдир. Айни вақтда социализм капитализм кетидан келадиган ва шу сабабли ўзида капитализмнинг «туғма доғлари» бўлган коммунистик формациянинг биринчи фазасидир. Социализмнинг ривожланиши «коммунизмнинг иқтисодий етуклик босқичлари деб нимани аташ мумкинлиги»га (33 том, 98 бет) қараб уни ижтимоий ташкил қилишнинг қуйи формаларидан юқори формаларига ўтишдан иборат мураккаб жараёндир.

Россия ишчилар синфи революциянинг бунёдкорлик вазифаларини ҳал қилишга киришиб, ҳеч ким кўрмаган йўлга тушди, бениҳоя катта қийинчиликларга ва тўсқинликларга дуч келди. Ўз миқёслари жиҳатидан мисли кўрилмаган ижодий фаолиятининг илҳомчиси ва ташкилотчиси бўлган Коммунистик партия ҳеч қачон ва ҳеч ким ҳал қилмаган саволларнинг жавобларини ҳар қадамда қидиришга мажбур бўлди.

Янги жамият душман капиталистик қуршовида турган мамлакатда барпо қилина берди. Бу қуршов ҳарбий, сиёсий, иқтисодий идеологик тазйиқ ўтказа бериб, капитализмни реставрация қилишга ёки ҳеч бўлмаса, ижтимоий хўжаликнинг ўсишига, янги турмуш укладининг шаклланишига, социалистик онгнинг ривожланишига ғов солишга уринишни тўхтатмайди, деб Ленин қайта-қайта огоҳлантирган эди.

Тарих тажрибаси шуни ўргатмоқдаки, ағдариб ташланган эксплуататор синфлар, эски дунёнинг кучлари ва традициялари социализм қуришга ҳар доим қаттиқ қаршилик кўрсата беради. Пролетариат давлати буржуазиянинг, социализм душманларининг қўпорувчилик ҳаракатларини кўп марталаб бостиришига, шаҳар ва қишлоқдаги майда буржуазия табақаларининг, эски зиёлилардан бир қисмининг сиёсий иккиланишларини бартараф этишга тўғри келди. Ғоявий-сиёсий соҳада очиқдан-очиқ реставратор кучларгина эмас, шу билан бирга ҳар хил ўнг ва «сўл» ревизионист унсурлар ҳам бу тенденцияларнинг ифодачиси бўлдилар.

Ленин вафотидан сўнг троцкийчилар оппозициясининг партияга, Лениннинг ғоявий меросига ҳужумлари айниқса кучайиб кетди. Уларни Совет ҳокимиятининг бевосита душманлари дабдаба билан маъқулладилар ва қўллаб-қувватладилар, уларнинг ҳужумлари капиталистик қуршовнинг энг агрессив кучлари қилаётган ҳужумлар билан бир вақтга тўғри келди. Оқибат натижада троцкийчилар контрреволюция ва антисоветизм йўлига ўтиб кетдилар.

Бутун партия ўзининг Марказий Комитети бошчилигида ленинизмни ҳимоя қилишга кўтарилди. У троцкизмни ғоявий жиҳатдан фош қилиб ташлади ва ташкилий жиҳатдан тормор келтирди. Партиянинг бош йўлини буржуа идеологияси руҳида ревизия қилаётган, мамлакатни тез суръатлар билан индустрлаштиришга, қишлоқ хўжалигини коллективлаштиришга ва қулоқларни синф сифатида тугатишга қарши чиққан ўнг оппортунистларнинг ҳам тақдири шу бўлди.

Коммунистик партия, совет халқи Ленин васиятларини бажариб, қийин ва шонли йўлни босиб ўтди. Илмий коммунизм асосчилари социализмнинг ғалаба қилишини муқаррар, деб исботлаб берган эдилар. Ленин раҳбарлигида қурила бошлаган мана шу социализм Совет Иттифоқида реал воқеликка айланди.

Жаҳон социалистик системаси вужудга келганлиги жаҳон иқтисодий ва сиёсий кучлари системасида социализм фойдасига вужудга келган янги тарихий силжиш бўлди, ленинизмнинг халқаро миқёсдаги амалий қарор топиши бўлди. Совет халқининг социалистик ҳамжамият халқларининг қаҳрамонона куч ва ғайрати билан янги ижтимоий тузумга олиб борадиган йўл ер юзидаги ҳамма халқлар учун асосан очиб берилди ва синовдан ўтди.

6. Пролетариат диктатураси социализм қуришнинг асосий қуролидир. Пролетариат диктатураси ишчилар синфининг, меҳнаткашларнинг пролетарча эътиқодни, онглиликни, уюшқоқликни, интизомни капитал кучига, буржуазиянинг алоқаларига, буржуазиянинг бошқарув тажрибасига, хусусий мулкчилик идеологиясига ва психологиясига қарама-қарши қилиб қўйишига имкон беради.

Ленин Париж Коммунасининг, Россиядаги уч революциянинг тажрибаларини умумлаштириб, Маркс ва Энгельснинг пролетариат диктатураси тўғрисидаги таълимотини ривожлантирди ва конкретлаштирди, ҳар қандай буржуа парламентар республикадан кўра бениҳоя демократикроқ бўлган янги типдаги давлатнинг — Совет Республикасининг тарихий аҳамиятини чуқур очиб берди. «Революцион синфларнинг халқ ижоди, — деб таъкидлаган эди Ленин, — Советларни вужудга келтирмаганида эди, Россияда пролетар революцияси умидсиз бир иш бўлур эди». (5- нашри, 34- том, 305- бет).

Совет давлати ўзининг социалистик планли ишлаб чиқаришни ривожлантирувчи, жамиятнинг маданий савиясини оширувчи ва меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбияловчи қудратли восита эканлигини, ижтимоий ва шахсий манфаатларни муҳофаза қилиш, янги ҳуқуқ тартибини муҳофаза қилиш, социалистик ғалабаларни ҳимоя қилиш қуроли эканлигини амалда кўрсатди.

Пролетариат диктатураси эксплуататорлар учун бўлган демократияни меҳнаткашлар учун бўлган социалистик демократия билан алмаштириш демакдир, чинакам халқ ҳокимияти даврининг бошланиши демакдир. Ленин реал эркинликка, аввало, меҳнатни капитал асоратидан озод қилиш, меҳнаткашларни эксплуатациядан ва маънавий зулмдан халос қилиш йўли билан эришилади деб ҳисоблади. Сиёсий эркинликларни — сўз, матбуот эркинликлари, йиғилиш эркинлиги ва шу каби эркинликларни — у ҳамиша синфий позицияда туриб, меҳнаткашларни социалистик жипслаштиришнинг, антисоциалистик пропаганда «эркинлигига», контрреволюцион кучларни ташкил этиш «эркинлигига» йўл қўймайдиган социалистик идеологияни тарқатиш шарти деб талқин қилди.

Социалистик жамиятдаги ташкилотчилик ва бошқариш ленинча демократик централизм принципига таянади. Бу принцип хўжаликка, социал-маданий қурилишга ягона, марказлашган, планли равишда раҳбарлик қилишни маҳаллий ташаббусни ривожлантириш билан муштарак мақсадга эришишнинг хилма-хил йўллари, усуллари ва воситалари билан узвий қўшиб олиб боришни тақозо қилади. Ленин, бир томондан, кўпинча ва нуқул анархизмга бориб тақаладиган «областчилик»ка, маҳаллийчиликка йўл қўймасликни, иккинчи томондан, эса «Бюрократик централизмга», «Демократик централизмни бюрократизм ва андаззабозлик билан «аралаштириш»га йўл қўймасликни (27 том, 207- бет) омманинг социалистик ташаббускорлигини авж олдиришнинг, янги жамиятга тўғри раҳбарлик қилишнинг зарур шартлари деб ҳисоблади.

Социалистик давлатнинг социал базасини аста-секин кенгайтириб бориш янги тузум моҳиятининг ўзидан қонуниятли равишда келиб чиқади. Социализм қурилиб бутун халқ социалистик позицияларга маҳкам ўтиб олгандан кейин ишчилар синфи ўзининг синфий курашини халқаро империализмга, буржуа ва майда буржуа идеологиясига қарши кооперативлашган деҳқонлар ва меҳнаткаш зиёлилар билан маҳкам бирлашиб олиб боради. Пролетариат диктатураси давлати ишчилар синфининг авангарди — Коммунистик партия бошчилигида шу синфнинг раҳбарлик ролини таъминлаган ҳолда бутун халқнинг сиёсий ташкилотига айланади.

Социалистик умумхалқ давлати пролетариат диктатураси ишини давом эттиради, коммунистик қурилиш вазифаларини ҳал қилишда ташкилотчилик вазифасини бажаради. Умумхалқ давлати барча меҳнаткашларнинг мададига, уларнинг онгли уюшқоқлигига таяниш билан бир вақтда социалистик жамият қонунларини, нормаларини ва принципларини бузаётган шахсларга нисбатан мажбур қилувчи зарур чораларни кўришдан ҳам воз кечмайди.

Социалистик давлат ривожланишининг ҳамма босқичларида социализм ғалабаларини контрреволюция ва жаҳон империализми кучларининг ҳамлаларидан ҳимоя қилиш социалистик давлатнинг жонажон иши бўлиб келди ва жонажон иши бўлиб қолади. Лениннинг сўзи билан айтганда, ҳар қандай революция ўзини ҳимоя қила олганидагина арзигулик революция бўла олади. Ленин уқтириб айтганидек «пролетариат ғалаба қилган мамлакатни мудофаа қилишга енгилтаклик билан қарайдиган киши халқаро социализм билан алоқасини узиб ташлайди». (27- том, 343- бет).

Халқимиз Улуғ Ватан урушида оммавий қаҳрамонликлар кўрсатиб, Коммунистик партия раҳбарлигида социализм йўлида асло унутилмайдиган шижоатлар қилди. Бу уруш жуда оғир синов ва мардлик мактаби ҳам бўлди. Социализм бутун совет жамиятининг бузилмас бирлиги, жамият экономикасининг қудрати ва мислсиз эпчиллиги, ҳарбий фанни юксак даражада ривожлантиришни таъминлаганлиги, ажойиб жангчилар ва ҳарбий саркардаларни тарбиялаб етиштирганлиги сабабли бу уруш улуғ ғалаба билан тугади. Жаҳон империализмининг зарбдор кучлари — герман фашизми ва япон милитаризми тор-мор келтирилганлиги, Совет Армиясининг ўзининг халоскорлик вазифасини бажарганлиги Европа ва Осиёнинг бир қанча мамлакатларидаги халқ-демократик революцияларининг муваффақият қозонишига ҳал қилувчи даражада ёрдам берди.

Совет кишилари халқ хўжалигини ривожлантириб ва мамлакатнинг мудофаа қобилиятини ошириш, умуман жаҳон социалистик ҳамдўстлигини, шу ҳамдўстликка аъзо бўлган ҳар бир мамлакатни иқтисодий ва ҳарбий-сиёсий жиҳатдан мустаҳкамламоқ учун мумкин бўлган ҳамма чораларни кўришни ўзларининг интернационал бурчлари деб ҳисоблайдилар. Империалистларнинг контрреволюцияни экспорт қилиш сиёсатига бизнинг ҳамдўстлигимиз ўзининг енгилмас қудратини ва халқларнинг революцион ғалабаларини ҳимоя қилишга қаттиқ бел боғлаганлигини қарама-қарши қилиб қўяди.

7. Ленинизм таълим бериб айтадики, илғор назария билан қуролланган, курашда тобланган, меҳнаткашларнинг ишончини қозонган, омманинг кайфиятини ифодалай оладиган ва оммага таъсир ўтказаоладиган марксча-ленинча партия раҳбарлигидагина муваффақиятли равишда социализм ва коммунизм қуриш мумкин.

КПСС марксизм-ленинизм принципларига ва революцион традицияларга содиқлиги, монолит бирлиги, ғоявий бардамлиги, коммунистларнинг юксак маънавий сиёсий фазилатлари билан кучлидир. У ҳар бир коммунист зиммасига ўз ташкилотидаги ва умуман бутун партиядаги ишларнинг аҳволи учун юксак масъулият юклайди. Коммунистлар граждан уруши ва Улуғ Ватан уруши, социализм қуриш йилларида курашчиларнинг биринчи сафларида бордилар, улар коммунистик қурилишнинг ҳамма босқичларида ҳам ҳар доим ташаббусчилик ролини ўзларига олмоқдалар.

КПСС марксизм-ленинизм назариясига ва курашда тўпланган тажрибага таяниб, сиёсий йўлни ишлаб чиқади, оммага, жамиятнинг иқтисодий, социал сиёсий ва маънавий ҳаётига раҳбарлик қилади, бошқарув системасидаги ҳамма бўғинларнинг фаолиятини бирлаштириб, координация қилиб ва йўллаб туради. Партия ўз вазифаларини ҳам бевосита бажаради, ҳам Советлар, давлат органлари, ижтимоий ташкилотларни ривожлантириб ва ижодий ташаббускорлигини рағбатлантириб, шулар орқали амалга ошириб туради.

Меҳнаткашларнинг энг оммавий ташкилоти, ўн миллионлаб ишчи ва хизматчилар учун коммунизм мактаби бўлган Совет касаба союзлари жамиятнинг тараққиётида муҳим роль ўйнайди. Партия раҳбарлигида совет касаба союзлари иқтисодий ва мудофаа қувватимизни янада мустаҳкамлаш учун, халқнинг турмуш даражасини юксалтириш, меҳнат унумдорлигини ошириш, социалистик мусобақани ва меҳнатга коммунистик муносабатда бўлиш ҳаракатини ривожлантириш учун, ишлаб чиқаришда онгли интизом учун, меҳнаткашларнинг меҳнат, турмуш шароитини яхшилаш ва уларнинг дам олишини яхшироқ ташкил этиш учун курашда актив қатнашадилар.

Бутуниттифоқ Ленинчи Коммунистик Ёшлар Союзи партиянинг жанговар резерви ва ёрдамчисидир. Лениннинг «Ёшлар союзларининг вазифалари» деган тарихий нутқи Бутуниттифоқ ленинчи коммунистик ёшлар союзи фаолиятининг программаси бўлиб хизмат қилади. Ёш коммунистларнинг, социализм қурувчиларнинг бир неча авлоди комсомол сафларида тарбияланиб, сиёсий жиҳатдан чиниқди.

Коммунистик партия бутун совет халқининг авангарди, барча меҳнаткашлар ташкилотларининг сиёсий раҳбари бўлиб иш олиб бормоқда. Партия халқ олдидаги ўзининг сиёсий масъулияти ва бурчини англаб турганлиги уни ҳотиржамликдан сақлаб келмоқда. Лениннинг «Биз ўз партиямизни ҳеч қачон ғурурланиб кетган партия аҳволига солиб қўймаймиз» (30- том, 570- бет) деган васияти коммунистлар учун муқаддасдир. Ленин неча марталаб айтган эдики, ҳар қандай жонли ҳаётий партия учун танқид ва ўз-ўзини танқид зарурлиги шубҳасиз. Бу — партия ривожланиб боришининг, жамиятда ўзининг раҳбарлик ролини амалга оширишининг қонуни, мутлако зарур шартидир.

Партия социал жараёнларининг характерини анализ қилиб ва омманинг тажрибасини умумлаштириб, олға бориш йўлларини белгилаб бериб, қийинчиликларни ва зиддиятларни бартараф қилишга ёрдам берадиган янги имкониятларни топади, чора ва тадбирларни ишлаб чиқади. Ҳокимиятни суиистеъмол қилишга, социалистик демократияни ва революцион қонунларни бузишларга олиб келган шахсга сиғинишни партия қатъиян қоралади. Ижтимоий ривожланиш қонунларини ва коллектив органларнинг фикрини назар-эътиборга олмай илмий раҳбарликни волюнтаристик қарорлар билан алмаштираётган субъективизмни ҳам партия қоралади. Партия ва давлат турмушининг ленинча нормаларига қаттиқ риоя қилиш, танқид ва ўз-ўзини танқидни ривожлантириб, коллектив раҳбарлик, омма билан алоқани кенгайтириш принципини изчиллик билан амалга ошира бериш мана шундай салбий ҳодисаларга йўл қўйилмаслигини таъминловчи гарантиядир. Шахсга сиғинишнинг ва субъективизмнинг танқид қилинишини социалистик қурилиш тарихини қоралаш, революцион ғалабалар обрўйини тўкиш, марксизм-ленинизм принципларини қайта кўриб чиқиш мақсадида халқ ва социализм манфаатларига қарши қаратиш йўлидаги ҳар қандай уринишларни партия рад этади.

Кейинги йилларда КПСС партия турмушининг ленинча нормаларини, партия, давлат, идеология ва хўжалик фаолиятининг ҳамма соҳаларига раҳбарлик қилишнинг ленинча принципларини қайта тиклаш ва ривожлантириш юзасидан жуда катта иш қилди.

Марксча-ленинча партиянинг раҳбарлик ва ташкилотчилик роли ишчилар синфининг янги жамият ривожланишига ҳал қилувчи таъсир ўтказишини таъминловчи асосий шартдир. Партиянинг раҳбарлик ролини заифлантиришга қаратилган ҳар қандай уринишлар антисоциалистик стихиянинг бошланиб кетишига олиб келади, капиталистик тартибларнинг реставрация қилиниши хавфини туғдиради деб Ленин неча марта огоҳлантирган эди ва тажриба ҳам буни кўрсатиб турибди.

Партиянинг марксизм-ленинизм принципларига, ишчилар синфининг, барча меҳнаткашларнинг манфаатларига содиқлиги, партия билан халқ бирлигини мустаҳкамлаш — Ленин васиятларини муваффақиятли бажаришнинг, революция иши, коммунизм иши янада ғалабалар қозонишининг гаровидир.

8. Ленин таълим бериб айтган эдики, «ўн миллионлаб кишиларнинг яшаши учун зарур бўлган маҳсулотларни планли ишлаб чиқариш ва тақсимлаш соҳасида ғоят мураккаб ва мукаммал янги ташкилий муносабатларни йўлга қўйишдек ижобий ёки барпо этиш ишини бажариш» (27- том, 243-бет) ҳокимият қўлга олгандан кейин пролетариатнинг ва барча меҳнаткашларнинг асосий вазифасидир.

Ленин ижтимоий мулк социализмнинг иқтисодий негизи эканлиги тўғрисидаги, Маркснинг қоидасини ривожлантириб, ижтимоий мулкни ривожлантиришнинг асосий йўллари ва формаларини белгилаб берди. Йирик машина индустриясининг характери уни давлат миқёсида умумлаштиришни талаб қилади. Шу сабабли корхоналар ва муассасаларни айрим меҳнат коллективларига мулк қилиб топширишни тақозо қилувчи «кооператив социализми» деган концепциянинг илмий социализмга ҳеч бир алоқаси йўқ. «Социализмнинг вазифаси, — деган эди Ленин, — ишлаб чиқариш воситаларининг ҳаммасини бутун халқ мулкига айлантиришдан иборатдир. Аммо кемаларни кема ишчилари қўлига, банкларни банк хизматчилари қўлига олиб беришдан асло иборат эмас», (35- том, 411-бет).

В. И. Ленин таълим бериб айтдики, халқ хўжалигининг ҳамма тармоқларида фан ва техниканинг энг янги муваффақиятларига асосланган юксак даражада ривожланган индустриал ишлаб чиқаришгина социализмнинг моддий негизи бўла олади. Асосий ишлаб чиқариш воситаларини умумлаштириш вазифаси ҳал қилина борган сари, деб ёзган эди В. И. Ленин, «капитализмга қараганда юқорироқ ижтимоий уклад вужудга келтириш, яъни меҳнат унумдорлигини ошириш ҳамда шу муносабат билан (ва шунинг учун) меҳнатни юқори даражага кўтариш зарурий суратда биринчи ўринда турган асосий вазифа бўлади», (27- том, 260- бет).

Россияни электрлаштиришнинг Ленин раҳбарлигида ишлаб чиқилган давлат планида (ГОЭЛРОда) электр энергия, табиий бойликлардан комплекс равишда фойдаланиш, илғор технологияни жорий қилиш ва ишлаб чиқаришни ташкил этиш негизида янги ишлаб чиқарувчи кучларни вужудга келтиришнинг бош йўли белгилаб берилди. Советлар мамлакатининг меҳнаткашлари Ленин таълимотига амал қилиб партия етакчилигида мамлакатни индустрлаштирдилар. Бу иш тарихан жуда қисқа муддат ичида, биринчи беш йилликларнинг шонли йилларида ўтказилди ва СССРни жаҳоннинг саноат жиҳатидан энг ривожланган давлатлари қаторига чиқариб қўйди.

В. И. Ленин майда товар ишлаб чиқарувчиларнинг миллион-миллион оммасини социалистик йўлга кўчириш зарурлигини ва усулларини илмий жиҳатдан асослаб берди. Ленин, йирик ишлаб чиқаришдан фарқли ўлароқ уларнинг хўжаликлари учун социалистик умумлаштиришнинг кооператив формаларини энг мувофиқ деб ҳисоблади. Якка деҳқон хўжаликлари коллективлаштирилганлиги, совхозлар кенг ривожланганлиги натижасида қишлоқдаги майда товар ва капиталистик укладлар ўрнини социалистик уклад эгаллади. Икки хил формадаги — умумхалқ мулки ва кооператив мулки — колхоз мулки — ижтимоий мулк қишлоқ хўжалигида ҳам иқтисодий муносабатларнинг асоси бўлиб қолди. Унинг техника базаси сифат жиҳатидан янгиланганлиги туфайли ҳозирги вақтда Совет Иттифоқи юксак даражада механизациялашган, озиқ-овқат ва хом ашё ресурсларини кўпайтиришни таъминловчи қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришига эга.

В. И. Ленин социалистик экономикани планлаштириш ва бошқаришнинг туб проблемаларини илмий равишда ҳал қилиб берди. Хўжаликнинг ҳамма бўғинларига В. И. Лениннинг бевосита раҳбарлигида хўжаликни планли равишда юритишга негиз солинди. Илмий асосда иш олиб бориш, бажарилаётган вазифаларнинг истиқболини ва қандай навбатда бажарилишини тўғри белгилаб бера олиш, фан ва техниканинг энг янги муваффақиятларини илғор тажрибаларни кузлаб ишлаш, эпчиллик, ўзгараётган шароитни тез пайқаб олиш, пухталик билан шунга яраша ишлаш олиш, планли экономикани бошқариш — бу Ленин томонидан қўйилган талаблардир.

Социализм моддий неъматларни тақсимлашнинг янги системасини жорий қилади. Ҳар бир ходим, меҳнат коллективи ўз фаолиятининг натижаларига, биргаликда қилинган ижтимоий меҳнатга қўшган реал ҳиссасига қараб моддий ҳақ олади. Социализм тарихда биринчи бўлиб одамларнинг ишлаб чиқариш воситаларига нисбатан тенглилигини вужудга келтиради, эксплуатацияни тугатади, бироқ, Ленин кўрсатиб ўтганидек истеъмол қилишда, одамларни моддий жиҳатдан таъминлашда ҳали тўла тенглик бўлиши мумкин эмас.

Социализм чоғидаги тақсимотни Ленин ишлаб чиқаришни ўстиришга, меҳнат сифатини, меҳнат унумдорлигини оширишга, меҳнат кишисининг ташаббускорлигини ривожлантиришга ёрдам берувчи қудратли восита деб билди. Шу билан бирга Ленин айтдики, меҳнатга онгли, социалистик муносабатда бўлмай туриб, омма ўзининг узоқ давом этадиган муштарак манфаатини тушунмай туриб социализм бўлиши мумкин эмас. Ленин меҳнатга янгича муносабатнинг биринчи ниҳоллари — коммунистик шанбаликлар — «буржуазияни ағдаришга қараганда хийла қийинроқ, хийла муҳимроқ, хийла асослироқ, хийла қатъийроқ ўзгаришнинг бошланишидир, деб ҳисоблади, чунки бу — ўз жоҳиллигимиз, бебошлигимиз, майда буржуача худбинлигимиз устидан, лаънати капитализм ишчилар ва деҳқонларга мерос қилиб қолдирган мана шу одатлар устидан қозонган ғалабамиздир» (29 том, 425-бет).

Ленин планларимизнинг муваффақияти биринчи галда одамларга боғлиқ эканлигини қайд қилиб, «яхши ўйлаб чиқиладиган, ишнинг кўзини биладиган, социализмга садоқатли бўлиш билан бирга, жуда кўп кишининг совет ташкилоти доирасида аҳил бўлиб, биргалашиб, пухта ишловини жимгина, тўс-тўполон ва шовқин-суронга парво қилмасдан йўлга қўя оладиган кишиларни, чин ташкилотчиларни мумкин қадар эҳтиётлик ва чидам билан синаб, билиб олишга» (27 том, 267-бет) ўзи ҳам интилди ва бошқаларга ҳам шундай қилишни ўргатди.

Экономикани социалистик тарзда ташкил этишнинг ленинча принциплари юксак даражада самарадор эканлиги Совет Иттифоқининг мисолида биринчи марта ёрқин намойиш қилинди. Саноат ишлаб чиқаришининг ҳажми жиҳатидан бизнинг мамлакатимиз урушдан олдинги даврдаёқ жаҳонда бешинчи ўриндан иккинчи ўринга чиқиб олди. Саноат маҳсулотининг ҳар йилги ўртача ўсиши тинч меҳнат йиллари давомида 14 процентни ташкил қилди, бутун совет даври давомида эса 9,9 процентни ташкил этди, ваҳолонки, бу ўсиш айни шу вақтнинг ичида АҚШ, Англия, Франция, ва Ғарбий Германияда 2-4 процентдан ошгани йўқ. Капитализм тугатилганлиги натижасида жамиятни ишлаб чиқарувчи кучлари ниҳоятда тез ривожланади, деб Лениннинг олдиндан айтиб қўйган сўзлари тамомила тўғри бўлиб чиқди.

9. Ленин айтиб ўтганидек, социализмнинг вазифаси шуки, у маданиятнинг барча ғалабаларини меҳнаткашлар манфаатларига хизмат қилдиради. Сиёсий ҳокимият ишчилар синфи қўлига ўтиши билан фан, техника, санъат умумхалқники бўлиб қолади, одамлар талантини эксплуатация қилинадиган буюмга ёки воситага айлантириш имконияти бутунлай йўқотилади.

Лениннинг маданий революция программаси революцион назарияга ва практикага қўшилган муҳим ҳисса бўлди. Унинг асосий мазмуни: халқ маорифини юксалтириш — меҳнаткашларнинг энг кенг оммасини сиёсатга, билимларга, эстетик бойликларга жалб қилмоқ учун бутун шароитни яратиб беришдир, илмий социалистик идеологияни ёйиш ва халқнинг бутун маънавий турмушини шу идеология принциплари асосида ташкил этишдир; майда буржуа қарашлари ва хулқларини бартараф қилишдир.

Ҳозирги вақтда СССР аҳолисининг учдан бир қисмидан кўпроғи олий ва ўрта маълумотга эга, умумий ўрта маълумотга ўтиш амалга оширилмоқда. Халқ хўжалиги ва маданиятнинг ҳамма тармоқларида 820 мингдан кўпроқ илмий ходим ишлаб турибди. Ишчилар, деҳқонлар, хизматчиларнинг тўхтовсиз ошиб бораётган малакаси жуда катта ижтимоий бойликдир.

Социалистик жамиятдаги маънавий ижодкорликни партия ҳар доим умум партиявий, умум пролетар ишининг ажралмас қисми деб ҳисоблаб келди. Адабиёт ва санъатнинг партиявийлиги ва халқчиллиги тўғрисидаги ленинча принциплар ижодкор зиёлиларнинг энг яхши кучларини Совет ҳокимиятининг ғоявий-сиёсий платформасида жипслаштириш учун асос бўлди. Маънавий фаолиятга ленинча ёндошиш талантга, ижодий изланишга авайлаб муносабатда бўлишни ғоявий-сиёсий позицияларнинг принципиаллиги, ахлоқий-эстетик талабларнинг аниқлиги билан бирга қўшади. Ленин ўзи антисоциалистик идеяларнинг «адабий паноҳи» деб атаган нарсаларига, реакцион қарашларни янгича гаплар ёрдамида тарқатишга, мазмуннинг ожизлигини формалистик найрангбозликлар билан ниқоблаш йўлидаги уринишларга нисбатан муросасиз бўлди, бадиий асарларга баҳо беришдаги бачканаликка ва субъективизмга қарши курашди.

Социалистик маданият — инсониятнинг маънавий тараққиётидаги жаҳоншумул-тарихий қадамдир.

10. В. И. Ленин социализмни синфларни аста секин йўқотиш ва социал тенгликнинг қарор топтириш даври, деб тавсифлади. Ижтимоий муносабатларни социалистик негизда ўзгартириш эксплуатация системасини, турмушнинг хусусий мулкчилик укладини емириш, синдиришдан ва буларнинг ўрнида шаҳар ва қишлоқ меҳнатчиларининг онгли равишда уюшган ягона умумхалқ коллективини барқарор қилишдан иборат бир-бирига боғлиқ икки вазифани ўз ичига олган жараёндир.

Ишчилар синфи билан барча меҳнаткашларнинг иттифоқи ижтимоий муносабатларни мана шундай ўзгартиришда ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Ишчилар синфи билан барча меҳнаткашлар туб манфаатларининг бирлигига асосланган бу иттифоқ ишчилар синфини раҳбарлик ролини ўйнаган ҳолда халқни социализм қуришнинг муштарак негизида жипслаштиришни таъминлайди.

Социал тафовутларни изчиллик билан бартараф қилаётган социалистик жамиятда Совет ҳокимияти йиллари мобайнида тубдан ўзгарган ва СССР меҳнаткашларининг ярмидан кўпроғини ташкил қилиб турган ишчилар синфи етакчи ижтимоий куч бўлиш вазифасини бажараверади. Ишчилар синфи ижтимоий маҳсулотнинг энг кўп қисмини вужудга келтирмоқда, техника тараққиётининг олдинги марраларида турибди, ижтимоий ишлаб чиқаришнинг ҳал қилувчи соҳаларида шуғулланмоқда. Индустриянинг интеллектуал фаолиятга тортилган онгли меҳнатчисининг фазилатлари билан янги турмуш учун курашаётган инсоний муносабатларнинг юксак нормаларини қарор топтираётган актив курашчининг фазилатлари совет ишчисининг қиёфасида бир бутун бўлиб гавдаланади.

Меҳнаткаш деҳқонлар майда мулкчилардан колхозчи деҳқонлар синфига, янги, социалистик ижтимоий кучга айланди. Колхоз-кооператив тузуми, совет турмуш тартиби, ишчилар синфининг, Коммунистик партиянинг деҳқонлар оммасига муттасил ўтказиб келаётган сиёсий-тарбиявий таъсири меҳнаткаш деҳқонларда коллектив меҳнат ва коллектив психология кўникмаларини вужудга келтиришга, уни хўжаликни юритишнинг ҳозирги индустриал методларига актив равишда жалб қилишга ёрдам берди.

Социалистик қурилишнинг биринчи йилларидаёқ Ленин эски мутахассислардан фойдаланиш ва уларни қайта тарбиялаш вазифаси билан бир қаторда ишчи ва деҳқонлардан янги зиёлилар етиштириш вазифасини қўйди. Совет тузуми шароитида ўсиб етишган социалистик зиёлилар жамиятимизнинг узвий таркибий қисмидир. Фан, техника тез тараққий қилаётган шароитда уларнинг салмоғи ва социал роли тобора кўпроқ ортаберади. Лениннинг башорат бериб айтган қуйидаги сўзлари рўёбга чиқди: «Фан намояндалари билан ишчиларнинг ҳамкорлиги, — фақат ана шундай ҳамкорликкина қашшоқлик, касаллик, ифлослик балосини йўқота олади... Фан, пролетариат ва техника намояндаларнинг иттифоқига ҳеч бир қора куч бардош бера олмайди». (30 том, 435-бет).

Миллий масалани ҳал қилиб беришни Ленин меҳнаткашлар оммасининг социал тенглигини ва бирлигини таъминлашнинг муҳим шарт-шароити бўлади деб ҳисоблади. Миллатларнинг ўз тақдирини ўзи белгилаши ва тенгҳуқуқлилиги, демократия ва социализм учун курашда турли миллатларнинг ишчилари ва меҳнаткашларини жипслаштириш; социалистик йўлга тушиб олган халқларнинг маҳкам сиёсий ҳарбий ва хўжалик иттифоқи; миллатларнинг экономикасини ва маданиятини

(Давоми учинчи бетда).

ВЛАДИМИР ИЛЬИЧ ЛЕНИН ТУҒИЛГАН КУННИНГ 100 ЙИЛЛИГИГА

(Боши биринчи ва иккинчи бетларда).

биргаликда куч ва ғайрат сарфлаб эркин ривожлантириш орқали уларнинг ҳақиқий тенглигини таъминлаш — ленинизм миллий программасининг принциплари мана шу.

Ишчилар синфининг манфаатлари коммунистлардан миллий хусусиятларга етарли баҳо бермасликларига қарши курашишни ҳам, миллий ҳусусиятларни бўрттириб юборишга қарши курашни ҳам талаб қилади. Ҳар қандай формадаги миллатчилик ҳам, миллий нигилизм ҳам социализмга тамомила ёт бир нарсадир. КПСС миллий оғмачиликка ва буюк давлатчилик шовинизмига қарши олиб борган курашида ҳамиша мана шунга амал қилиб келди.

Ленин раҳбарлигидаги тенг ҳуқуқли ва суверен республикаларнинг ихтиёрий иттифоқи бўлган, пролетар интернационализми, жамият иқтисодий ва сиёсий ташкилотининг бирлиги принципларига, ғоявий ва маданий турмушнинг муштараклиги асосига қурилган кўп миллатли социалистик давлат — СССР вужудга келтирилди. Мамлакатимиздаги юздан кўпроқ социалистик миллатлар ва элатлар жипслашишди, уларнинг хўжалиги ва маданияти барқ уриб юксалмоқда, ягона пролетар идеологияси қарор топди — булар социализмнинг асрий миллий проблемани ҳал қилишдаги муваффақиятларидирки, буни бошқа ҳеч қандай тузум уддалай олмайди. ССР Иттифоқи халқларининг монолит бирлиги — коммунистик қурилиш вазифаларини муваффақиятли амалга оширишнинг зарур шартидир.

СССРда меҳнаткашлар барча табақаларининг, барча гражданларнинг келиб чиқишидан, машғулот турларидан, миллатидан, жинсидан, маълумотидан қатъий назар уларнинг социал ва ғоявий сиёсий бирлиги таъминланган. Совет халқи — одамларнинг принципиал янги, интернационал муштараклигидир, СССРдаги барча меҳнаткашларнинг — индустрия, қишлоқ хўжалиги ва маданият ходимларининг, жисмоний ва ақлий меҳнат ходимларининг социалистик иттифоқидир, бу иттифоқ кўп миллатли умумхалқ давлатининг социал негизини ташкил этади.

Жамиятимизнинг социал структурасида тарихий ўзгаришлар билан бир вақтда барча совет кишиларининг ҳаётий укладида ҳам туб ўзгаришлар рўй берди, жамиятимизнинг социалистик, умумсовет фазилатлари тез ривожланиб борди, меҳнаткашларнинг турмуш даражаси анча ўсди. Мудофаага анчагина маблағларни сарфлаш зарур бўлиб қолганлигига қарамай, империалистик агрессорлар мамлакатимизга етказган жуда катта зарарга ва урушдан кейинги даврда халқ хўжалигини тиклаш жуда катта харажатларни талаб қилганлигига қарамай, Совет давлати халқ фаровонлигини ва маданиятини юксалтиришга қаратилган ленинча бош йўлни оғишмай ўтказиб келди:

Мамлакатда ишсизлик тугатилди;

Революциядан олдинги Россия саноат корхоналарининг кўпчилигида бўлган — 10—12 соатлик иш куни ўрнига эндиликда олти кунлик иш ҳафтаси шароитида, 7 соатлик иш куни ўрнатилган, меҳнаткашларнинг айрим категориялари учун эса кунига 6 соатлик ва ундан ҳам камроқ иш куни ўрнатилган, ёки иш вақтининг давоми ўшандай қолдирилгани ҳолда икки кун дам олинадиган беш кунлик иш ҳафтаси жорий қилинган;

меҳнат шароити ёппасига соғломлаштирилди; СССР ишлаб чиқариш травматизми энг паст даражада бўлган мамлакатлар қаторига киради;

Ишсизлик тугатилганлигини ва иш куни қисқартирилганлигини ҳисобга олганда саноат ва қурилиш ишчиларининг реал даромадлари, ҳар бир ишловчига ҳисоблаганда 1913 йилдагига нисбатан ўрта ҳисобда етти баравардан зиёдроқ кўпайди; деҳқонларнинг реал даромадлари шу вақт ичида 11 бараварга яқин ошди.

Шаҳарлардаги уй-жой фондининг умумий саҳни 1913 йилдагига нисбатан саккиз баравар кўпайди; уй-жой — турмуш шароити анча яхшиланди;

Ҳамма баббаравар ва давлат ҳисобидан ўқиб илим оладиган бўлиб қолди. Ёш авлодни тарбиялаш харажатларининг анчагина қисмини жамият ўз зиммасига олаётир. Ҳозирги вақтда доимий болалар боғчалари ва яслиларида 9 миллионга яқин бола тарбияланмоқда. Умумий таълим мактабларида ўқитилаётган ўқувчилар Совет ҳокимияти даврида 9,7 миллион кишидан 49 миллион кишига етди;

Пенсия таъминотининг ягона системаси амалга оширилди, пенсиялар давлат ва колхозлар ҳисобидан тўланмоқда; СССРда қарилик пенсиясига чиқиш учун белгиланган ёш кўпчилик мамлакатлардагидан паст;

Текин медицина хизмати кўрсатиш, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш жорий қилинди. Одамларнинг ўртача умри ярим аср ичида икки баравардан зиёдроқ узайди.

Социализм меҳнат аҳлига жуда катта неъматлар келтирди. Мана шу энг илғор чинакам халқ социал тузумининг янада ривожланиши жамиятни шахснинг ҳар томонлама равнақ топишига, илмий коммунизм асосчилари башоратининг рўёбга чиқарилишига яқинлаштираверади.

11. Социалистик революциялар натижасида жаҳон капиталистик системасидан янги давлатларнинг ажралиб чиқиши давом этаверади, пролетар диктатураси миллий кучдан интернационал кучга айланади, деб Ленининг берган башорати тўғри эканлигини турмуш исбот қилиб берди. Ленининг социалистик қурилиш тўғрисидаги таълимоти ҳамма жойда қўлланиладиган ва амалга ошириладиган таълимот эканлигини уч қитъадаги кўпгина мамлакатларнинг тажрибаси ҳар томонлама таъкидлади. Жаҳон социалистик системаси доирасида интернационал ҳамкорлик йўлга қўйилганлиги янги типдаги халқаро муносабатларнинг ленинча принциплари ҳаётий принциплар эканлигини кўрсатиб турибди. Социалистик мамлакатларнинг сиёсий ва иқтисодий жипслашуви шу мамлакатлардан ҳар бирининг кучи ва қудратини кўпайтираверади, жамият турмушининг социалистик тарзда ташкил этиш имкониятларидан тўлиқроқ фойдаланишга имконият беради.

Янги тузум энг хилма-хил шароитларда ўзига йўл очишга, бир-бирига ўхшаш социал-маданий вазифаларни амалга оширишнинг турли формаларини топишга қодир эканлигининг ўзи ҳам бу тузумнинг ҳаётий кучида намоён бўлди. Ленин башорат қилиб айтганидек, ҳар бир миллат «демократиянинг бирор формасига, пролетар диктатурасининг бирор шаклига, ижтимоий ҳаётнинг турли томонларини социалистик асосда ўзгартишнинг бирор суръатига ўз хусусиятини киритади». (23 том, 71- бет).

Социализм миллий миқёсда ҳам, интернационал миқёсда ҳам халқларнинг социал-иқтисодий бирлигини таъминлашига В. И. Ленин ўзининг ишончи комил эканлигини айтган эди.

«Бутун миллат пролетариати томонидан умумий бир план билан тартибга солиб туриладиган бир бутун жаҳон хўжалигини вужудга келтириш тенденциясини, капитализм давридаёқ тамомила очиқ ва равшан юз берган ва социализм даврида янада ривожлантириш ва батамом туғаллаш мутлақо зарур бўлган бу тенденцияни» (31-том, 141-бет). Ленин шундай бирлик бўлиши учун моддий асос деб ҳисоблаган эди.

Социалистик мамлакатларнинг давлатлараро муносабатлари туб манфаатларнинг муштараклиги билан характерланади. Қардош мамлакатлар марксизм-ленинизм идеологияси, социализм ва коммунизм қуришнинг муштарак мақсадлари негизида бирлашадилар. Капитализмга ва унинг империалистик сиёсатига қарши курашда уларнинг вазифалари айни бир хилдаги вазифалардир.

Турмушнинг ўзи қардош мамлакатларнинг иқтисодий ва сиёсий жиҳатдан тағин ҳам маҳкамроқ яқинлашувини талаб қилади. Уларнинг халқ хўжалик планларини координациялаш, социалистик интеграцияни янада ривожлантиришнинг Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашининг XXIII махсус сессиясида қабул қилинган узоқ муддатли программаси бу вазифани муваффақиятли ҳал этишга хизмат қилади. Шундай катта чора ва тадбирларни ишлаб чиқиш билан қардош партиялар Лениннинг «Меҳнаткашларнинг халқаро кооперативини» вужудга келтириш тўғрисидаги ғоясини ривожлантиришга ижодий ҳисса қўшмоқдалар.

Жаҳон социалистик системасининг қарор топиши объектив ва субъектив характердаги қийинчиликларни бартараф қилиш билан боғлиқ бўлган мураккаб ва кўп қиррали жараёндир. Иқтисодий даражалари, тарихий-маданий традициялари ва алоқалари, социал структуралари унчалик бир хилда бўлмаган мамлакатлар ўртасида қардошлик муносабатлари ва ҳамкорлик йўлга қўйилмоқда.

Тажриба шуни кўрсатиб турибдики, майда буржуа унсурлар ўз таъсирларини ўтказишга муваффақ бўлган жойларнинг ҳаммасида улар социалистик ўзгартишларнинг нормал боришига тўсқинлик қилишга, социализм мамлакатларини бир-бирига қарама-қарши қўйишга, империализм фойдаланаётган оппортунистик, ревизионистик, миллатчилик қарашларини жовлантира беришга уринадилар. Марксизм-ленинизм принципларидан чекинишга йўл қўйилган жойларда бундай хавф кучая беради.

«Сўл» ревизионизм илмий коммунизмнинг назариясига ва практикасига ҳужум қилаверади, коммунизмни реакцион-утопик ва ҳарбий-казарма типидаги «социализм» билан алмаштиришга интилаверади. «Сўл» ревизионизм айрим мамлакатларнинг раҳнамолик ролини тарғиб қилаётганлиги, гегемонизм, шовинизм, ҳуружли антисоветизм руҳини омманинг онгига сингдиришга уринаётганлиги унинг майда буржуа-миллатчилик моҳиятини сездириб турибди.

Иккинчи томондан, ўнг ревизионистлар марксизм-ленинизм партияларининг раҳбарлик ролини инкор қилувчи, социалистик демократияни буржуа тарзидаги сиёсий либерализм билан алмаштирувчи, халқ хўжалигини марказлаштирилган тартибда планлаштириш ва унга раҳбарлик қилишни йўққа чиқарувчи, бозор стихияси ва рақобатчилигини авж олдириш йўлини кўзловчи «либераллашган» социализм деб аталмиш концепцияни пропаганда қилмоқдалар.

Қардош мамлакатларнинг коммунистлари янги тузум позициясини бўшаштириш йўлидаги ҳар қандай урунишларга қарши, социализм қурилиши ва жаҳон социалистик системасидаги ўзаро муносабатлар проблемаларига оппортунистик тарзда ёндошишга қарши, партиялар ўртасидаги келишмовчиликларни марксизм-ленинизм принциплари асосида бартараф қилиш учун олиб бораётган курашига КПСС юксак баҳо беряпти. Коммунистик ва ишчи партияларнинг тўғри сиёсати, янги жамият қуриш тўғрисидаги ленинча таълимотни оғишмай амалга ошириш, социалистик интернационализм принципларига риоя қилиш халқаро муносабатларнинг янги типини йўлга қўйишнинг мустаҳкам шарти бўлиб қолмоқда.

Айрим мамлакатлар доирасида ва халқаро миқёсда социализм қурилганлиги ва ривожланиб бораётганлиги ўз тақдирини ўз қўлига олган миллион-миллион меҳнаткашлар оммаси тарихий ижодкорлигининг буюк натижасидир. Бу тарихий ижодкорлик планетанинг меҳнаткаш аҳолисини кенг қамраб олиши, Ленин ҳам олдиндан айтиб қўйганидек, кучайиб бормоқда. Мана шунинг ўзида инсоният жамияти ўз тарихининг ибтидоий давридан онгли равишда яратилаётган ўзининг чинакам тарихига ўтишдан иборат қонуниятли жараён ўз ифодасини топмоқда.

III. Ленинизм—халқларнинг империализмга қарши, жаҳонни революцион асосда янгилаш учун олиб бораётган курашининг байроғи

12. XX асрдаги синфий жангларнинг тажрибаси шуни кўрсатдики, Ленин таълимотига амал қилгандагина жаҳонда содир бўлаётган революцион ўзгаришларнинг моҳиятини ва характерини тушуниб олиш, бу ўзгаришларда қатнашаётган кучларнинг ролига тўғри баҳо бериш, жаҳон социалистик революциясининг ривожланиш истиқболларини тўғри белгилаб олиш мумкин.

Капиталистик ишлаб чиқариш муносабатларини социалистик ишлаб чиқариш муносабатлари билан алмаштириш зарурлиги ҳозирги вақтда илгариги вақтдагига қараганда ҳам янада қатъийроқ бўлиб кўринмоқда. Бироқ Ленин уқтириб айтганидек, охирги эксплуататор тузумни жаҳон миқёсида ағдариб ташлаш, янги ижтимоий формациянинг қарор топиши узоқ давом этадиган, мураккаб ва хилма-хил жараёндир. Социализмга ўтишнинг моддий шарт-шароити саноати ривожланган капиталистик мамлакатларда ҳаммадан олдинроқ етилган эди. Лекин шу мамлакатларнинг кўпчилигида империалистик буржуазия ўз ҳокимиятини сақлаб қолишга муваффақ бўлди. Ҳозирги замон шароитида бу — социал тараққиёт йўлидаги энг катта тўсиқдир.

Империалистик буржуазия социализмнинг муваффақиятларини кўриб, ўз манфаатларини ҳимоя қилмоқ, ўзининг асосий позицияларини сақлаб қолмоқ учун бутун кучини сарфламоқда. У ижтимоий ҳаётнинг ҳамма соҳаларида чаққонлик билан ҳаракат қилмоқда, ўз ҳукмронлигини сақлаб қолиш мақсадида барча моддий ресурсларни сафарбар этмоқда, монополияларнинг кучини давлатнинг кучи билан тобора маҳкам қилиб боғламоқда, социализмнинг ғолибона ҳаракатини қайтаришга уриниб кўп томонлама сиёсий найранглар ишлатмоқда.

Экономика соҳасида капитализм фан-техника революциясининг муваффақиятларидан фойдаланиб, юксак даражада уюшган қудратли ишлаб чиқариш механизмига таяниб, давлат ёрдамида барча ресурсларни умумдавлат миқёсида сафарбар қилишга, иқтисодий ривожланиш суръатларини жадаллаштиришга, ишлаб чиқаришнинг юксак даражада самарадорлигини давом эттиришга интилмоқда.

Сиёсий соҳада буржуазия оммани бостиришнинг кўпол формаларини меҳнаткашларни ўз таъсирига бўйсундиришнинг янги воситалари ва методлари билан макрли равишда бир-бирига қўшмоқда. Буржуазия «социал шерикчилик», «эркин жамият» шиорларини рўкач қилиб ишчиларнинг ташкилотларини ўзига бўйсундиришга, бу ташкилотларни империалистик юқори табақаларнинг диктатурасини ниқоблаши лозим бўлган сохта демократик кўппартияли системада эритиб юборишга интилмоқда. Шу билан бир қаторда монополиялар ишчилар ҳаракатини буржуа сиёсий механизмига бўйсундиришдан иборат ўзларининг режалари муваффақиятсиз бўлиб чиқаётганлигини кўриб, оммани зўрлик билан бостириш методларига тобора кўпроқ мурожаат қилмоқдалар; империалистик давлатларнинг репрессив органлари кенгайтирилмоқда, ишчиларга қарши янги қонунлар жорий қилинмоқда.

Социал соҳада монополистик капитал буржуазия учун энг хатарли синфий ларзаларнинг олдини олишга интилиб меҳнаткашларни эксплуатация қилиш кучайтирилаётганлигини ён беришлар ва садақа қилишлар йўли билан ниқоблашга уринмоқда. Ленин айтган эдики, капитализм муҳим, асосий позицияларни сақлаб қолмоқ учун унчалик аҳамиятсиз, иккинчи даражали позицияларда ён бериб, ишчиларни синфий курашдан чалғитишга ўз ҳукмронлигининг социал базасини кенгайтиришга ва мустаҳкамлашга ҳаракат қилади.

Ҳақиқатда эса ишчилар синфини эксплуатация қилиш даражаси ошиб бормоқда, ҳозирги замон ишлаб чиқарувчи кучларини қўлланишдан келадиган асосий фойдалар эса саноат-молия олигархиясининг чўнтагига тушмоқда. Мана шуларнинг ҳаммаси социал антогонизмларнинг, асосий капиталистик мамлакатлар дуч келаётган иқтисодий қийинчиликларнинг кучайишига, доимий валюта-молия кризисига, ишсизликка, империалистлар ўртасидаги зиддиятларнинг кескинлашувига олиб келмоқда.

Империалистик давлатлар миллий бойликларнинг жуда катта қисмини урушни тайёрлаш ва олиб боришга сарфламоқдалар. Ҳарбий-саноат концернлари, Ленин ибораси билан айтганда, «қонунлаштирилган тарзда хазинани ўғирлаш» системасидан фойдаланиб давлат гарантиялаётган катта-катта фойдалар олмоқдалар. Ҳарбий саноат комплекси империализмнинг зарбдор кучи бўлиб қолди, буржуа давлатларининг ички ва ташқи сиёсатида реакцияни рағбатлантирувчи куч бўлиб қолди.

Ҳозирги замон империализмининг энг агрессив отрядлари, аввало, АҚШ ва Германия Федератив Республикасидаги мана шу агрессив отрядлар XX аср тарихий жангида «яна ютиб чиқиш», реванш (қасос) олиш, социализмни жаҳонга таъсир ўтказиш чўққиларидан улоқтириб ташлаш мустамлакачиликнинг янги шаклларини қайтадан вужудга келтириш умидларини тарк қилганлари йўқ. АҚШ империализми антикоммунизм штабига, халқаро реакция ва милитаризм марказига айланиб қолди. Кейинги йилларнинг ўзидагина у Вьетнам, Куба, Панама, Доминикана Республикасига қарши қуролли интервенциялар, ҳарбий провокациялар қилди. Исроилнинг араб давлатларига қарши қилган агрессиясини қўллаб-қувватлади, бир қанча мамлакатларда реакцион тўнтаришлар қилди. Германия Федератив Республикасида реваншчи ва янги нацист кучлар жонланаётганлиги Европадаги тинчликка ва хавфсизликка жиддий таҳдид солмоқда.

Лекин жаҳон тубдан ўзгарган. Империализм жаҳон ишларини ҳал этишда 1917 йилнинг октябрига қадар ўз қўлида сақлаб келган монополияни абадий йўқотди, халқаро майдонда ҳукмрон куч бўлмай қолди. Империалистик реакция стратегияси социалистик тузумни емириб ташлашдан иборат ўзининг асосий мақсадига асло эриша олмаслиги ҳозирги вақтда тўла равишда аён бўлиб қолди. Коммунистик ва ишчи партияларнинг халқаро кенгаши «империализм ўзи йўқотган тарихий ташаббусни қайтариб олишга, ҳозирги дунёнинг ривожланишини орқага буришга ожизлик қилади», деб хулоса чиқарди Социализм тарихий ҳужумни давом эттирмоқда. Революцион жараён тўғрисидаги Ленин таълимоти ҳаётда амалга оширилганлигининг қонуниятли якуни, муайян мақсадни кўзловчи онгли социалистик сиёсат ўтказилаётганлигининг жаҳон социализмининг моддий ва маънавий қудратини бунёд қилаётган миллион-миллион одамлар зўр бериб қилган меҳнати қонуниятли якуни мана шундай бўлди.

13. Империализмнинг жаҳон системаси социалистик революция учун етилган, унинг бир қанча бўғинларида эса бу система емирилган шароитда Ленин революцияни охирига етказиши лозим бўлган кучларни шакллантиришга ва мустаҳкамлашга ҳал қилувчи аҳамият берди.

Октябрдан сўнг Ленин янги, социалистик жамият қураётган мамлакатларнинг ишчилар синфи меҳнаткашларни шу кучлар орасида марказий роль ўйнашини таъкидлаган эди. Мана шу бурилиш пайтидан бошлаб социализмнинг енгиб чиққан кучлари революцион ҳаракатнинг авангарди бўлиб қолади. Социализм жаҳон майдонига чиқиши билан капиталистик давлатлардаги пролетариатнинг революцион имкониятлари ошади, миллий озодлик ҳаракатини ривожлантириш учун янги истиқболлар очилади. Лениннинг доҳиёна прогнозига мувофиқ ҳозирги вақтда социализм тарихий ривожланишининг энг нуфузли ижтимоий кучига, социал тараққиётни тезлаштирувчи жуда катта кучга айланди. Ҳозирги дунёнинг киёфасини «икки усул ўртасидаги, икки формация ўртасидаги, икки хўжалик — коммунистик хўжалик билан капиталистик хўжалик ўртасидаги» (31 том, 483-бет) кураш белгилаб бермоқда.

Икки система мусобақасининг ҳозирги босқичида Лениннинг, социализмнинг хўжалик сиёсати, капитализмнинг ишлаб чиқарувчи кучларидан устун турадиган янги жамиятнинг техника-иқтисодий базасини қуриш жаҳон революциясига социализм таъсирини ўтказувчи асосий воситадир, деган сўзлари айниқса актуал аҳамиятга эга. «Агар биз бу вазифани ҳал қилсак, деган эди В. И. Ленин,— бу вақтда халқаро миқёсда албатта ва узил-кесил ғалаба қозонган бўламиз. (32 том, 486-бет).

«Илғор мамлакатлардаги социалистик пролетариатнинг революцион ҳаракатини биринчи галда қувватлаш... умуман ҳамма мамлакатларда, хусусан мустамлака ва қарам мамлакатларда демократик ва революцион ҳаракатларни қувватлаш» (27 том, 151 бет) деб ёзган эди Ленин, социалистик дунё революцион стратегиясининг иккинчи жиҳатидир.

КПСС шу кўрсатмага муттасил амал қилиб келмоқда. Ленин партиясининг, Октябрь мамлакатининг амалий ёрдамини олмаган ҳеч қандай революцион ҳаракат, халқ оммасининг миллий ва социал озодлиги учун ҳеч қандай кураши йўқ ва бўлмаган.

Жаҳон социализмининг нуфузи ва обрўйи кўп жиҳатдан шу нарса билан белгиланадики, ҳокимият тепасида турган марксчи-ленинчи партиялар «тамоман бошқача халқаро муносабатлар вужудга» келтирмоқдалар. (31 том, 505 бет). Уруш ва агрессиянинг, бошқа мамлакатлар ва халқларни қул қилишнинг империалистик сиёсатига социализм халқлар ўртасида тинчлик ва дўстлик ленинча сиёсатини қарама-қарши қилиб қўйди. Социалистик ташқи сиёсат халқаро муносабатларнинг адолатли демократик принциплари тантана қилиши учун олиб борилаётган курашга халқ оммасининг тобора активроқ қўшилишига ёрдам бериб келди ва ёрдам бермоқда.

Ленин васиятларига содиқ бўлиб қолаётган КПСС тинчликни мустаҳкамлаш тўғрисида тинмай ғамхўрлик қилмоқда. КПССнинг ташқи сиёсий фаолиятидаги мақсади — социализм ва коммунизм қуриш учун тинч шароитни таъминлаб бериш, барча мамлакатлар меҳнаткашларининг озодлик кураши учун, барча халқларнинг социал ва иқтисодий тараққиёти учун энг қулай вазият вужудга келтиришдир. Шу билан бирга, деган эди Ленин, бир-бирига қарама-қарши тузумдаги давлатларнинг тинч-тотув яшаши социализм билан капитализм, ишчилар синфи билан буржуазия ўртасида кескин сиёсий, иқтисодий ва идеологик кураш бўлишини тақозо қилади. Тинч-тотув яшашнинг синфий муроса билан ҳеч бир алоқаси йўқ ва мазлум халқларнинг ўзларини озод қилмоқ учун ҳамма воситалардан, ҳаттоки қуролли курашдан ҳам фойдаланишдан иборат муқаддас ҳуқуқини заррача шубҳа остига олмайди. Совет Иттифоқи Вьетнам халқининг Америка империализмига қарши адолатли озодлик урушини, империалистик агрессияга учраган бошқа халқларнинг адолатли урушини қўллаб-қувватлаб келди ва қўллаб-қувватлайди.

14. Ривожланган капиталистик мамлакатларда империализм қалъаларида унга қарши курашаётган ишчилар синфи ривожланган капиталистик мамлакатлардаги асосий революцион кучни ташкил этади. Ленин индустриал давлатлар пролетариатига юксак баҳо бериб уни «бизнинг асосий умидимиз, бизнинг асосий ишонган таянчимиз» деган эди (28 том, 379 бет).

Буржуа-реформист ва майда буржуа анархист назариячиларнинг ғарб меҳнаткашларининг революционлиги «сўниб» бормоқда, деган сийқа тезисни турмуш амалий далиллар билан рад этди. Кейинги йиллардаги синфий жангларда империалистик давлатлардаги ишчилар синфи ўзининг уюшқоқлигини, жанговор ҳужумкорлик руҳини, демократик ва социалистик идеаллар йўлида қатъий ҳаракатлар қилишга тайёр эканлигини намойиш қилди. У экономикада, социал муносабатларда ва меҳнаткашларнинг ижтимоий онгида чуқур ўзгаришлар рўй берган янги шароитда кенг оммани ўзига эргаштиришга қодир эканлигини исбот қилди.

Халқаро аҳвол ва Коминтернининг асосий вазифалари тўғрисидаги докладнинг ҳомаки планида Ленин ишчилар синфи «кучининг социал омиллари бешта, яъни: 1) сон, 2) уюшқоқлик, 3) ишлаб чиқариш ва тақсимлаш жараёнидаги ўрни, 4) активлик, 5) билим эканлигини кўрсатиб ўтди. Ленин шу фикрни айтгандан бери ишчилар синфининг сони кескин равишда кўпайди, унинг уюшқоқлиги ва сиёсий активлиги, умумий билим даражаси ва касб маҳорати таққослаб бўлмас даражада ошиб кетди. Капиталистик воқеликнинг ўзи ўтказаётган таъсир остида илғор техникага хизмат кўрсатиш билан алоқадор янги касбдаги ишчилар ва зиёлиларнинг тобора кўпроқ қисми ўзининг давлат-монополистик системага тамомила боғлиқ эканлигини англамоқда, капитализмни янги ижтимоий тузум билан алмаштириш зарурлигига ишонч ҳосил қилмоқда, антиимпериалистик оқимга қўшилмоқда.

Ленин ишчилар синфининг бирлигини таъминлашга ҳамиша ғамхўрлик қилиб келди. Ленин революцион кураш тажрибасига, Октябрь революциясидан кейинги йилларда, социал-демократия ўнг раҳбарларининг оппортунистик сиёсати пролетариат сафларини бузиб Европанинг кўпгина мамлакатларида буржуазия ҳукмронлигини сақлаб қолишга ёрдам берган вақтнинг сабоқларига асосланиб, коммунистларни «ишчиларнинг тобора кенг оммасини капиталга қарши курашга тортмоқ» (45 том, 131 бет) учун куч ва ғайратни аямасликка чақирди. Ишчиларнинг бирлик фронтини тузиш керак деган ғояни Ленин ишлаб чиқди, коммунистик партиялар мана шу ғоя билан қуролландилар. Ленин пролетариатнинг барча отрядлари, сиёсий партиялари ва касаба ташкилотларининг ҳаракатларида бирдамлик бўлишини талаб қилиб, эътиқодлардан чекинмасдан, балки революцион марксизм, пролетар интернационализми принципларини қатъият билан ҳимоя қилиш керак, деб таълим берди.

Ўнг социал демократия Ленин ҳаёт чоғида бўлганидек, ҳозир ҳам пролетариатга буржуазия таъсирини ўтказувчи асосий куч бўлиб қолмоқда. Социал-демократиянинг сиёсати пролетариатнинг революцион ҳаракатларини монополиялар ва капиталистик давлат тўхтатиб туришига объектив равишда ёрдам қилмоқда, пролетариатнинг социализм учун курашига тўсқинлик қилмоқда, империализмнинг ташқи сиёсатини қўллаб-қувватламоқда, антикоммунистик йўлни ўтказмоқда. Бироқ чинакам синфий манфаатларни, империализмга қарши, омманинг энг зарур ҳуқуқлари учун, демократия ва тинчлик учун кураш манфаатларини англаш социал-демократия орасига ҳам тобора чуқур кириб бормоқда. Социал-демократлар оммасида меҳнаткашларнинг бирлик фронтини тиклашга интилиш кучаймоқда; бир қанча ҳолларда коммунистлар ташаббус кўрсатганликлари натижасида ҳозир бу йўлда муайян ютуқлар қўлга киритилди.

Ленин айтганидек, «ишчилар ҳаракатининг оппортунистик гуноҳлари учун берилган ўзига хос бир жазо» (31 том, 17 бет) бўлган ўта «сўл» экстремистик оқимлар пролетариат сафлари бирлигини қайта тиклаш йўлида ғов бўлиб келди ва ғов бўлиб қолмоқда. Эндиликда кўпинча «сўл» ревизионизм ўнг оппортунизм билан бир қаторда монополистик буржуазиянинг бевосита қуроли бўлиб қолмоқда. Ишчилар синфининг бирлиги учун кураш фақат ўнг оппортунизмнигина эмас, шу билан бирга «сўл» оппортунизмни ҳам бартараф қилишни тақозо этади.

Ишчилар синфини турмуш оқимининг ўзи монополиялар ҳокимиятига қарши қилиб қўйган барча табақалар билан бирлаштирувчи союзларнинг мустаҳкам системасини вужудга келтиришни Ленин революция ғалаба қозонишининг муқаррар шарти деб ҳисоблади.

Капиталистик мамлакатларнинг кўпчилигида меҳнаткаш деҳқонлар аввалгидек ҳозир ҳам пролетариатнинг асосий иттифоқчисидир. Қишлоқ хўжалиги машиналар асосига қурилган ишлаб чиқариш босқичига ўтганлиги деҳқонларнинг тез камайиб кетишига олиб келди. Монополиялар ва капиталистик давлат асосий деҳқонлар оммасини муҳтожликка ва хонавайрон бўлишга маҳкум этади, улар антимонополистик коалиция қатнашчилари сафига актив қўшилмоқдалар.

Революцион ишчилар синфини тобора активроқ қўллаб-қувватлаётган шаҳар ўрта табақалари билан монополистик буржуазия ўртасидаги ўсиб бораётган антагонизм ҳозирги замон капитализмига хос бўлиб қолди. Пролетариатнинг иттифоқчилари орасида прогрессив зиёлилар тобора кўпроқ жиддий роль ўйнай бошлади. Фан-техника революцияси зиёлиларнинг табақаланишини одатдан ташқари тезлаштириб юборди, уларнинг анчагина қисмини ёлланган меҳнаткашларга айлантириб қўйди, омонсиз эксплуатация қилинаётган бу зиёлиларнинг манфаатлари ва мавқеи уларни ишчилар синфи билан яқинлаштирмоқда.

Ёшларнинг янги группалари революцион жараёнга қўшилмоқда. Ёшлар ўз социал мавқеининг пасайиб ва истиқболсиз бўлиб кетаётганлигидан ниҳоят даражада таъсирланиб, капиталистик тузумга қарши курашга тобора активлик билан кўтарилмоқда. Коммунистлар ёшлар ҳаракатининг, шу жумладан студентлар ҳаракатининг кўтарилаётганлигини юксак даражада қадрламоқдалар, буни антимонополистик ялпи курашнинг муҳим омилларидан бири деб билмоқдалар. Улар, бу ҳаракатда актив қатнашмоқдалар, илмий коммунизм ғояларини ёшлар орасига ёймоқдалар, ёшларнинг ўнг ва сўлчилик ғоялари таъсиридан қутилишига ёрдамлашмоқдалар, ишчилар синфи революцион курашининг умумий оқимидан ажралиб қолган ҳолда қилинадиган чиқишлар истиқболсиз эканлигини зўр бериб тушунтирмоқдалар.

Ленин капитал мамлакатларидаги синфий жангларнинг боришини анализ қилиб, синфий зиддиятлар муқаррар равишда тобора кўпроқ кескинлашаберади, синфлар кураши тобора кўпроқ кучаяберади, деб уқтириб ўтган эди. Бундай шароитда ўткир сиёсий кризислар «кутилмаган тарзда» пайдо бўлиши ва тез ривожланиб кетиши мумкин, шу билан бирга бу кризисларнинг сабаблари жуда хилма-хил бўлиши мумкин. «Чуқур сиёсий кризиснинг объектив шартлари мавжуд бўлган вақтда,— деган эди Ленин,— революциянинг энг кичик ихтилофлари ҳам ва революциянинг ҳозирги ўчоғидан жуда ҳам узоқда бўлиб кўринган ихтилофлар ҳам худди баҳона каби косани лиммолим қилиб тошириб юборадиган, томчи каби жуда жиддий аҳамиятга эга» бўлиши мумкин. (15-том, 292-бет).

Революциянинг улуғ йўлбошчиси башорат қилиб айтган бу гаплар ҳозирги кунда амалга ошмоқда, капиталнинг энг ривожланган мамлакатларида меҳнаткашларнинг катта-катта жанглари ҳар маҳал бўлиб турибди. Бу жанглар иқтисодий зиддиятлар ўсиб бораётганлиги натижасида ҳам, давлат монополистик капиталининг ҳаммани қамраб олган ҳукмронлиги тоқат қилиб бўлмайдиган вазият вужудга келтирганлигидан кенг омманинг ғазаби кескинлашганлиги заминида ҳам пайдо бўлмоқда. Бу жанглар кўпинча стихияли характерда ўтмоқда. Шунинг учун ҳам Лениннинг, ҳар бир пайтнинг қўйган талаблари даражасида бўлиш, омманинг кайфиятини билиб туриш, революцион зарядни ўз бағрида тўплаётган оммавий ҳаракат суръатидан кейинда қолиб кетишга йўл қўймаслик керак деган кўрсатмаси ҳозир айниқса катта аҳамият касб қилмоқда.

15. Миллий озодлик ҳаракати империализмнинг жаҳон системасига жиддий зарбалар бермоқда. Ленин таъбири билан айтганда мустамлакачилар асрлар давомида «тарихдан четда» сақлаб келган мамлакатлар сиёсат объекти бўлишдан ҳозирги вақтда сиёсатнинг актив қатнашчисига айланди. Шу мамлакатларда социализм ғоялари ва практикасининг обрўйи тез ўсмоқда.

Империализм ривожланаётган мамлакатларда вужудга келган янги шароитга мосланиб ҳар доим ўз тактикасини ўзгартирмоқда. У, фақат ҳарбий-сиёсий хуружлар қилиш билангина кифояланмай, шу билан бирга миллий озодлик ҳаракатининг сафларини бузмоқ, бу ҳаракатнинг заиф, унча барқарор бўлмаган халқаларини бузмоқ учун катта-катта моддий сарфлар ҳам қилмоқда. Шу билан бирга империалистик сиёсатчилар миллий давлатларнинг жуда кўп қийинчиликларидан, уларнинг иқтисодий қолоқлигидан фойдаланишга умид қилмоқдалар.

В. И. Ленин илгари мустамлака бўлиб келган мамлакатларнинг ўзига хос жуда катта тарихий хусусиятлари борлигини неча марталаб таъкидлаб ўтган эди. «Бу мамлакатларнинг энг муҳим характерли хусусияти шундан иборатки,— деб ёзган эди Ленин,— уларда ҳали ҳам капитализмдан илгариги муносабатлар ҳукм суради, шунинг учун ҳам бу мамлакатларда соф пролетар ҳаракати тўғрисида гап бўлиши ҳам мумкин эмас» (32-том, 245-бет). Экономиканинг тарқоқлиги, миллатлар ва синфларнинг ташкил топиш жараёни тугалланмаганлиги ҳозир ҳам шу мамлакатларнинг характерли белгилари бўлиб қолмоқда.

Кейинги йилларда ёш миллий давлатларнинг кўплари шиддатли синфий кураш, иқтисодий муваффақиятсизликлар, давлат тўнтаришлари ва қабилавий ўзаро урушлар палласини бошларидан кечирмоқдалар. Халқаро империализм миллий революцияларнинг беқарорлигидан ва зиддиятларидан фойдаланмоқда. У контрреволюцион исёнлар ташкил қилмоқда, халқ манфаатига зид бўлган ҳарбий диктатураларни қўллаб-қувватламоқда, миллатчилик ва сепаратизмни авж олдирмоқда, прогрессив тенденцияларнинг пайини қирқишга уринмоқда. Социалистик йўлга тушиб олиш учун курашаётган кучлар империализм ва реакция сиёсатига қаршилик кўрсатмоқдалар. Революцион стратегиянинг муштарак принципларини озодликка эришган давлатларнинг ўзига хос шароитида моҳирлик билан қўлланиш тўғрисида Ленин қўйган вазифанинг актуаллигини турмуш тўла равишда исботламоқда.

«Қолоқ халқлар учун,—деган эди Ленин,— капиталистик тараққиёт босқичидан ўтиш муқаррар деб ўйлаш нотўғри» (31-том, 246—247-бетлар). Лениннинг бу хулосасини тарих исботлади. Янги даврда мустамлакачилик асоратини улоқтириб ташлаган халқларга революцион кучлар бошчилик қилса ва бу халқлар жаҳон социализмининг мададига таянса, улар капитализмни четлаб ўтиб, социал тараққиёт йўлидан боришлари мумкин. Бир қанча давлатлар мана шундай ривожланиш йўлига тушиб олиб, йирик саноатни, баъзи ҳолларда эса, ўрта саноатни ҳам национализация қилди, аграр ислоҳот ўтказди, деҳқонларнинг кооперативлашувини рағбатлантирмоқда, чет эл капиталини, маҳаллий буржуазияни чеклаб қўймоқда ва қисиб чиқармоқда.

Ленин таълим бериб айтдики, бироқ социализмга ўтиш учун эксплуататорларнинг мулкини бекор қилиш, улар қўлидаги ишлаб чиқариш воситаларини умумлаштириш кифоя қилмайди. «Ишлаб чиқарувчи кучларни ривожлантиришда олға томон жуда катта қадам қўймоқ керак, майда ишлаб чиқаришнинг жуда кўп қолдиқлари томонидан бўладиган қаршиликни бартараф қилмоқ керак (бу қаршилик кўпинча пассив бўлиб, жуда зўр бериб

(Давоми тўртинчи бетда).

ВЛАДИМИР ИЛЬИЧ ЛЕНИН ТУҒИЛГАН КУННИНГ 100 ЙИЛЛИГИГА

(Боши 1, 2, 3-бетларда)

ишлаб ва жуда зўр бериб қийинчиликларни енгиш билан бартараф қилинади), шу қолдиқлар билан боғлиқ бўлган одат ва хурофотларнинг жуда катта кучини синдирмоқ керак» (29-том, 436-бет). Миллий давлатларда социализм ғалабасига бориш йўлида ижтимоий ривожланишнинг ўтиш босқичларидан иборат тарихий давр ётибди, бу даврда социализмнинг моддий ва социал шарт-шароитлари аста секин тайёрланади, ишчилар синфи ва халққа содиқ зиёлилар таркиб топади.

Омманинг ва аввало ўсиб бораётган ишчилар синфининг жамиятга раҳбарлик қилишга актив киришуви, деҳқонлар билан иттифоқ бўлиши, кенг демократиянинг авж олдирилиши, жаҳон социализмига ва халқаро ишчилар ҳаракатига таяниш миллий озодлик революцияларининг муваффақият қозонишини таъминлайди, деб Ленин чиқарган хулосалар катта аҳамиятга эга.

16. Ленинизм зафарли кучининг энг муҳим манбаи шуки, пролетар интернационализми унинг бутун моҳиятини ташкил этади. Интернационализм принципларини изчиллик билан амалга оширишни Ленин бизнинг давримиздаги революционликнинг ҳақиқий мезони, ишчилар синфи ғалаба қозонишининг гарови деб билди. «Капитал халқаро бир кучдир,— деган эди Ленин.— Бу кучни енгмоқ учун ишчиларнинг халқаро иттифоқи, уларнинг халқаро биродарлиги зарур». (30-том, 315-бет).

Пролетар партияларининг, барча революцион ҳаракат отрядларининг фаолиятида миллий манфаатлар билан интернационал манфаатларни тўғри қўшиб олиб боришни Ленин интернационалистик сиёсатнинг марказий масаласи деб ҳисоблади. Ленин ҳар қандай миллий нигилизмга қатъиян қарши чиқиб, революционерларни миллий манфаатларни изчиллик билан ҳисобга олишга, барча миллатларнинг тенг ҳуқуқлилиги принципини, уларнинг мустақилликка, мустақил ривожланишга бўлган ҳуқуқларини ҳимоя қилишга ўргатди. У, тушунтириб айтдики, социализм учун, социализм қуриш учун, социализмни ҳимоя қилиш учун курашнинг ўзи халқнинг миллий манфаатлари учун курашнинг энг яхши усулидир. Революционерларнинг ҳар бир отряди ўз мамлакатини миллий ва социал жиҳатдан озод қилиш вазифасини самарали бажариши жаҳон социалистик революциясининг муштарак манфаатлари учун курашнинг зарур шартидир.

Шу билан бирга Ленин ҳамиша шуни таъкидладики, интернационалистик сиёсат жаҳон пролетариатининг муштарак ишига миллий ҳисса қўшиш билан чекланмайди. Пролетар интернационализмига содиқлик революцион курашчиларнинг барча миллий отрядларини халқаро империализм устидан ғалаба қозонмоқ учун битта иттифоқ қилиб бирлаштиришни ўз ичига олади.

Фақат катта давлатларнинг пролетариатигина эмас, шу билан бирга кичикроқ мамлакатларнинг ишчилар синфи ҳам ўзининг миллий ҳуқуқлари ва манфаатлари учун курашаётганида,— деган эди Ленин,— «кичик миллатларнинг маҳдудлигига, бекиниб, ўзига айрим бўлиб олишига **қарши** бутунни ва умумийни ҳисобга олиш учун, айрим манфаатларни умумий манфаатларга бўйсундириш учун курашиш» (22-том, 386 бет) ўзининг бурчи эканлигини унутмаслиги лозим. Бундан бошқача йўл тутишнинг ҳаммаси оқибат натижада революцион ишнинг ҳалокатли душмани бўлган миллатчиликка тойиб кетишга олиб келади. Миллатчилик «ўзининг ажратиш ва майдалаб юбориш тактикаси билан барча миллат, барча ирқ ва турли тилларда гапирувчи пролетарларни яқинлаштириш ва бирлаштиришдан иборат бўлган улуғ васиятни **йўққа чиқаради»** (6-том 557-бет).

Ҳозирги вазиятда пролетар интернационализми алоҳида актуаллик касб қилмоқда, социал тараққиётнинг империализмга қарши ҳужумни давом эттирмоқ учун барча революцион кучларни жипслаштиришнинг энг муҳим шарт-шароити бўлиб қолмоқда.

Барча революцион ва демократик ҳаракатларни битта оқим қилиб бирлаштириш намунасини тарихда биринчи бўлиб кўрсатган Улуғ Октябрь социалистик революциясидан бошлаб амалий революцион тажриба революцион кучларнинг бирлиги тўғрисидаги масалани ленинча қўйиш жуда чуқур асосли ва самарали бўлганлигини исботлаб берди. Мамлакатларнинг катта группасида социалистик революциялар ғалаба қилганлиги, революцион ишчилар ҳаракатининг ютуқлари, миллий озодлик революцияларининг тантанаси, миллий демократия давлатларининг камол топиши—мана шуларнинг ҳаммаси халқаро социал революция кучлари бирлигининг, ҳамкорлигининг ва ўзаро ёрдамлашувининг самараларидир.

Халқаро бирдамлик коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг негизи бўлиб келди ва негизи бўлиб қолмоқда. Ленин ҳар бир партия ўзи иш олиб бораётган вазиятнинг конкрет тарихий хусусиятларини, ўзига хос жиҳатларини ҳисобга олиши муҳимлигини таъкидлаб, коммунистик ҳаракат интернационал тактикасининг бирлигини сақлаб қолишга ҳамиша ҳаракат қилди. «Вазифа ҳар қачонгидай, шубҳасиз, бунда ҳам шундан иборатки, деб ёзган эди Ленин «Коммунизмда болаларча «сўллик» касали» асарида,—коммунизмнинг умумий ва асосий принципларини синфлар ва партиялар ўртасидаги **ўзига хос** муносабатларга, коммунизмга томон объектив юксалишнинг **ўзига хос** хусусиятига татбиқ қила билиш керакки, бу нарса ҳар бир айрим мамлакатнинг ўзига хосдир ва буни ўргана, топа ва сеза билиш керак». (31-том 78-бет). Тафсилотлардаги, маҳаллий хусусиятлардаги, ишга ёндошиш усулларидаги хилма-хиллик, Ленининг фикрича асосий, туб, муҳим ишлардаги бирликни бузмайди, балки таъминлайди.

Революцион кучлар бирлигининг аҳамияти тарихий ривожланиш давомида ошаберади. Социал тўнтаришнинг объектив шарт-шароитлари нақадар тўлиқроқ етилса, уни амалга ошириш учун курашаётганларнинг муваффақиятлари нақадар кўп бўлса, синфий душманнинг қаршилик кўрсатиши шу қадар активроқ бўлади, бинобарин революционерларнинг бир-бирига ёрдамлашиб мустаҳкам ҳаракат қилишини таъминлаш шу қадар муҳимроқ бўлади.

Бундан ярим аср муқаддам Ленин коммунистларнинг «Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!» деган синалган жанговор чақириғига мустамлака ва қарам мамлакатларнинг халқларига «Бутун дунё пролетарлари ва мазлум халқлар, бирлашингиз!» деган мурожаатни қўшишни зарур деб топган эди. Маркс—Энгельс—Ленин ғояларига содиқ бўлган халқаро коммунистик ҳаракат эндиликда ҳозирги замонга жавоб берадиган, революцион пролетар интернационализми деган тушунчани бойитган қуйидаги янги шиорни ишлаб чиқди: «Социалистик мамлакатларнинг халқлари, капитал мамлакатларидаги пролетарлар, барча демократик кучлар, озодликка чиққан ва мазлум халқлар—империализмга қарши, тинчлик, миллий мустақиллик, социал тараққиёт, демократия ва социализм учун ялпи курашда бирлашингиз!».

17. Ленин ташаббуси билан III Коммунистик Интернационал барпо қилинди, у марксизм-ленинизм билан халқаро ишчилар ҳаракатини бутун жаҳон миқёсида бирлаштирди. Коминтерн ўз олдида турган вазифаларни муваффақиятли равишда ҳал қилди: ишчилар ҳаракатининг халқаро характерини тиклади, унинг революцион мазмунини қутқариб қолди, чунки II Интернационал раҳбарларининг сотқинлиги бу революцион мазмунга жиддий зарар етказган эди. Коминтерн капиталистик дунёнинг ишчилар синфи, меҳнаткашлар оммаси учун революцион истиқбол очди, янги тарихий шароитдаги курашнинг равшан ва аниқ йўлларини кўрсатиб берди: Коммунистик партияларни тузиш, ғоявий ва ташкилий жиҳатдан жипслаштириш йўлида жуда катта иш қилди. Коминтерн барча мамлакатларнинг коммунистларини ва меҳнаткашларини жаҳонда биринчи социализм мамлакатини қатъият билан химоя қилишга чақирди.

Коммунистик Интернационал Ленин ғояларига амал қилиб, уруш ва тинчлик тўғрисида, демократия учун, фашизмга қарши кураш тўғрисида, миллий озодлик ҳаракатини ривожлантириш тўғрисида, социализмнинг роли ва оммани социалистик революцияга яқинлаштириш йўллари тўғрисида ишчилар синфи олдида, инсоният олдида туғилган туб масалаларга чорак аср давомида очиқ ва равшан жавоблар бериб турди. Коминтерн илгари сурган ғояларнинг кўпи марксизм-ленинизм арсеналидан мустаҳкам жой олди.

Коммунистик партияларнинг кўплари Коминтернинг ленинча мактабини ўтдилар, халқаро ишчилар ҳаракатидаги революцион йўналишни сақлаб қолдилар, ривожлантирдилар ва мустаҳкамладилар. Ленининг сўзи билан айтганда фақат шундай партиялар раҳбарлигидагина «Пролетариат ўз революцион ҳужумининг бутун шиддатини ...авжига чиқаза олади, ...ўзининг ҳамма кучларини жуда авжига чиқазиб юбора олади». (31-том, 184-бет).

В. И. Ленин халқаро коммунистик ҳаракатнинг камол топиши ва ривожланиши тўғрисида ҳормай-толмай ғамхўрлик қилди, янги типдаги марксистик партия фаолиятининг энг муҳим принципларини белгилаб берди.

Давримизнинг марксчи-ленинчи партияси шуки, у:

Ўзининг бутун фаолиятини пролетариатни «давлат ҳокимиятини қўлга олишга ва худди шу пролетариат диктатураси формасидаги ҳокимиятни қўлга олишга» (31-том, 186-бет) тайёрлашга йўллаётган революцион партиядир. Бундай партия революцияга чексиз содиқликни, фидокорона дадиллик ва қатъиятни ўзида мужассамлаштиради:

омма билан маҳкам боғланган, оммага бош бўлиб бораётган синфнинг онгли авангардидир. Ленин «Партиянинг оммадан узоқлашмасдан, балки омма билан тобора яқинлашиб, оммани революцион онг билан суғориб ва революцион курашга кўтариб, революцион пролетариатнинг авангарди бўлишига» (33-том, 208-бет) интилди.

Марксчи-ленинчи партия интернационалистик партиядир. Ленин таълим берганидек бу партия учун «Интернационализм тушунчаси ва сиёсатини оппортунистларча ва мешчан-пацифистларча бузишга қарши кураш олиб бориш биринчи ва энг муҳим вазифадир» (31-том, 143-бет).

Марксчи-ленинчи партия демократик централизм принципларига қурилган, революцион курашда ишчилар синфини, меҳнаткашларни жипслаштира оладиган, оппортунизм ва бузғунчиликнинг ҳар қандай турига муросасиз бўлган ягона жанговар ташкилотдир. Ленин айтганидек, «марказлашган марксистик сиёсий партия» (30-том, 51-бет) марксизм ғояларига ва унинг амалий йўлига мос бўлиб тушади.

Марксчи-ленинчи партия марксизмнинг муштарак принципларини конкрет шароитга татбиқ қилиш мураккаб санъатини ҳормай-толмай эгаллаб олаётган, ишчилар ҳаракатининг пировард мақсадларини ҳар қандай вазиятда қатгиқ туриб ҳимоя қила оладиган партиядир. «Қисмий» талабларни программага киритишни оппортунизм деб кўрсатиш йўлидаги уринишларни ҳам, асосий революцион вазифани қисмий ғалаблар билан хаспўшлаш ва алмаштириш йўлидаги озми-кўпми уринишларни ҳам (54-том, 348-бет) Ленин қатъиян қоралади. «Ҳаракат бўлса бўлгани, пировард мақсаднинг кераги йўқ», деган оппортунистик тезисни ҳам буюк воқеаларни амалга оширмок учун кучларни тўплаш ва жипслаштиришни бутунлай уддалай олмаган ҳолда шундай воқеалар келишини пассив равишда кутиб турувчи догматик сектантчиликни ҳам Коммунистик партия рад қилади.

Ленин ғоялари асосида ривожланиб бораётган ҳозирги жаҳон коммунистик ҳаракати давримизнинг қудратли, энг нуфузли сиёсий кучига айланди. Халқаро кенгашлар коммунистик ҳаракатнинг ривожланишидаги катта босқичлар бўлиб қолди. Ленин ғоявий меросининг актуал масалалари мана шу халқаро кенгашларнинг ҳужжатларида ишлаб чиқилди.

Коммунистик партияларнинг позицияларини мустаҳкамламоқ учун, империализмга тобора қудратли ҳужум қилмоқ учун Коммунистик партияларнинг ишчилар синфининг социалистик онглилиги учун буржуа идеологиясига қарши кураши ғоят катта аҳамиятга эга. Ҳозирги вақтда илмий, марксча-ленинча идеологиянинг омма орасида ёйилиши, одамларнинг ақлини ва қалбини жалб қилиш учун кураш айникса кенгайиб кетди ва ўткирлашди.

Ленин уқтириб айтган эдики, икки идеологиянинг — социалистик идеология билан буржуа идеологиясининг кураши пролетарлар билан буржуазия синфий позицияларининг муросасизлигини, икки социал системанинг қарама-қаршилигини акс эттиради. Меҳнаткашлар оммаси социалистик идеологияни эгаллаб олиш натижасидагина ўзларининг кундалик эҳтиёжларини ва бевосита вазифаларини тушинишдан туб манфаатларни ва тарихий истиқболни англаб олишга ўтади. Синфлар кураши мавж уриб турган дунёда синфдан ташқари ёки синфдан юқори турадиган ҳеч қандай идеология йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас. «Шунинг учун,— деган эди Ленин,— социалистик идеологияни камситишнинг **ҳар қандайи, у идеологиядан четланишнинг ҳар қандайи** буржуа идеологиясини кучайтириш демакдир». (5-том, 416-бет).

Империалистик буржуазия ўз мамлакатларидаги халқлар устидан бўлган ҳукмронликни фақат зўрлик билангина эмас, шу билан бирга алдаш йўли билан ҳам ушлаб турибди. У оммани қул қилишнинг идеологик воситаларини тобора кенг миқёсда қўлланмоқда, антикоммунизм ва антисоветизм байроғи остида барча реакцион кучларни «ёппасига» ғоявий сафарбар қилиш чораларини кўрмоқда.

Идеологик курашда бетарафликка ва ён беришларга ўрин йўқ. Идеология соҳасида тинч-тотув яшаш тўғрисида оппортунистик тезисни марксчи-ленинчилар рад қиладилар. Ленинизмнинг ижодкорлик руҳи, марксизм-ленинизм назариясини янги тарихий тажрибани умумлаштириш асосида тўхтовсиз ривожлантириш ва бойитиш буржуа идеологиясига қарши энг яхши қуролдир.

Коммунистик ҳаракат реформизмга қарши, оппортунизмнинг ҳамма турларига, ўнг ва «сўл» ревизионизмга қарши курашда ривожланди ва ривожланмоқда.

Марксизм-ленинизм билан бўлган ошкора жангларда ўз вақтида мағлубиятга учраган ва ленинизмга зид ҳар хил оқимларнинг ғояларини ҳозирги вақтдаги ревизионизм «ўзлаштириб олиб» уларнинг ёрдамида Коммунистик партияларга ўз йўлини ўтказиш мақсадида суқилиб кириб олишга уринмоқда, бунинг учун ғоявий ғўрлик ва догматизм кўринишларидан фойдаланмоқда. Ленин таълим бериб айтган эдики, ревизионизм ҳар вақт қийинчиликлар олдида, синфий ёв олдида сиёсий таслим бўлиш демакдир, пролетариат позициясидан чекиниш, марксизм ўрнига буржуа ва майда буржуа концепцияларни қўйиш демакдир. Ревизионизм ишчилар ҳаракатини капиталистик сиёсий системага қўшиб юборишга интилиб назарияда оппортунистик практикага йўл очиб беради.

Империализмнинг ва бузғунчиларнинг кирдикорларига жавобан турли мамлакатларнинг коммунистлари ўзларининг сиёсий ва назарий позицияларини яқинлаштираберадилар. Ўз сафларини жипслаштираберадилар. Муштарак мақсадлар учун амалий кураш олиб бориш халқаро коммунистик ҳаракатдаги келишмовчиликларни бартараф қилишнинг энг яхши воситасидир. Бирлик—декларация эмас, қуруқ гап эмас, бирлик биргаликда ҳаракат қилиш ва курашиш билан қўлга киритилади.

IV. Ленин йўлидан — коммунизм сари

18. Коммунизм қуриш — бизнинг энг асосий истиқболимиз. Ленин коммунизмни социализм ривожининг, унинг заминидаги имкониятлар ва афзалликлар намоён бўлиб, рўёбга чиқишининг қонуниятли натижаси деб, билган эди. Коммунизмга ўтмоқ учун моддий ва маънавий шарт-шароитларни узоқ вақт ва жиддий равишда тайёрлаш зарур. Партиянинг бутун назарий ва сиёсий фаолияти ана шу мақсадга бағишланган.

Коммунизм тўғрисидаги илмий тасаввурларнинг қашшоқликни «неъмат» деб таърифловчи мунофиқона «фалсафа» билан ҳам, буржуа-мешчанларча буюмларга сиғиниш билан ҳам ҳеч бир алоқаси йўқ. Марксчи-ленинчиларнинг тушунишида моддий бойликлар одамларнинг оқилона эҳтиёжларини қондириш учун вужудга келтирилади ҳамда инсон қобилиятларини ривожлантириш ва шахсни камол топтириш учун зарур шарт бўлиб хизмат қилади.

Коммунизмнинг моҳияти ва принциплари тўғрисидаги, уни қуриш формалари ва методлари ҳақидаги Ленин ғояларини партия, коммунистик жамият қуришнинг яхлит ва илмий асосланган программасида мужассамлаштирди. XXIII съезд таъкидлаб ўтганидек партиянинг диққат марказида турган сиёсат, экономика, идеология ва ташкилотчилик фаолиятининг энг муҳим масалаларини ҳал этишга шу программа асос қилиб олинган.

Ленин коммунистик тузумнинг иқтисодий базасини вужудга келтиришга ҳал қилувчи аҳамият берган эди. «Коммунизм иқтисодий жиҳатдан асосланганидагина уни қадрлаймиз» (129 том, 189 бет) Коммунистик жамиятнинг олий фазасига ўтмоқ учун. Ленининг фикрича ишлаб чиқарувчи кучларни фан ва техниканинг энг янги муваффақиятлари асосида ҳар томонлама ривожлантириш, меҳнат унумдорлигини кескин ошириш талаб этилади. «Коммунизм,— деб таъкидлаган эди у,— илғор техникадан фойдаланадиган эркин, онгли, бирлашган ишчиларнинг капиталистик меҳнат унумига қараганда жуда юқори меҳнат унуми, демакдир (29 том, 443 бет).

КПСС Ленин йўлидан бориб, аввало коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтиришни коммунизм қуришнинг бош вазифаси деб билади. Партия иқтисодий сиёсатининг моҳияти—фан ва техника муваффақиятларидан ҳар томонлама фойдаланиш, бутун ижтимоий ишлаб чиқаришни индустриал ривожлантириш, унинг самарадорлигини ва меҳнат унумдорлигини ошириш негизида саноатни янада кўп даража юксалтиришни, қишлоқ хўжалигини муттасил юксак суръатларда ривожлантиришни таъминлашдан ва шу туфайли халқ турмуши даражасини жиддий равишда юксалтиришга, барча совет кишиларининг моддий ва маданий эҳтиёжларини тағин ҳам тўлиқ қондиришга эришишдан иборат.

СССР Халқ хўжалиги ҳозир шундай бир босқичга кирдики, эндиликда ишлаб чиқаришни интенсивлаштириш халқ хўжалигини ривожлантиришнинг тобора энг муҳим йўлига айланиб қолмоқда. Бу эса бутун халқ хўжалигида, унинг ҳар бир бўғинида чуқур сифат ўзгаришлари бўлишини: ишлаб чиқаришни ташкил этиш ва бошқаришнинг замонавий, энг рационал системасини вужудга келтиришни; техникани ҳар томонлама тараққий эттиришни, фаннинг энг янги маълумотларидан амалий равишда фойдаланишни таъминлашни; хўжаликнинг ҳамма тармоқларини янада индустрлаштиришни; тармоқлараро ва тармоқлар ичидаги структурани ҳамда халқ хўжалиги пропорцияларини такомиллаштиришни; ишлаб чиқаришни янада ихтисослаштиришни; моддий ресурслардан самарали фойдаланишни талаб қилади.

Коммунистик қурилиш ҳозирги замон фан-техника революциясининг муваффақиятларидан кенг кўламда фойдаланишни тақозо этади, бу революция ишлаб чиқариш технологиясига, энергетикага, меҳнат қуроллари ва ашёларига, бошқарувни ташкил этишга, одамларнинг меҳнат фаолияти характерига сифат ўзгаришлари киритади. У ходимнинг қиёфасига ҳам чуқур таъсир ўтказиб, унинг билим даражаси ва маданиятини оширишга, фан-техника билимларини кенгайтиришга кўмаклашади. Фан жамиятнинг бевосита ишлаб чиқарувчи кучига тобора интенсив равишда айланиб бораётганлиги давримизнинг характерли белгисидир. Эндиликда экономиканинг ривожланиш суръатлари илмий тадқиқотларнинг суръатларига ва шу тадқиқотларнинг натижаларини ишлаб чиқаришга жорий этиш суръатларига тобора кўп даража боғлиқ бўлиб қолмоқда.

Ҳозирги дунёда фан билан техника бир-бирига қарама-қарши бўлган икки социал-иқтисодий система мусобақасининг энг муҳим майдонига айланди. Бу соҳада ҳали узоқ ва шиддатли кураш олиб борилиши лозим бўлади. Фанни иқтисодий ва ижтимоий ҳаётнинг турли соҳаларига жорий этиш, фан-техника тараққиёти имкониятларидан жадал иқтисодий ривожланиш ва жамият барча аъзоларининг эҳтиёжларини қондириш учун тобора тўлиқ равишда фойдаланиш — энг муҳим иқтисодий ва сиёсий вазифадир. КПСС коммунизм қуришга раҳбарликни амалга оширар экан, Ленининг «илмнинг бизда ўлик ҳарф ёки модага кириб кетган гап бўлиб қолмаслиги...., илмнинг ҳақиқатан ҳам бутун вужудимизга сингиши, илмнинг тўла ва ҳақиқий равишда ҳаётимизнинг таркибий элементига айланиши» лозим, деган кўрсатмасига амал қилади (33 том, 511-бет). Хўжаликни Ленин айтганидек, коммунистик тарзда бошқариш—фанга таяниш демакдир.

19. Коммунизм қурилиши социалистик жамият иқтисодий муносабатларининг бутун системасини такомиллаштиришни тақозо этади. Ленин таъкидлаб айтган эдики, социализм «ижтимоий меҳнатни капитализмдагига қараганда юқорироқ даражада ташкил этувчи ва уни амалга оширувчидир. Ҳамма гап шунда. Коммунизм кучининг манбаи ва унинг муқаррар равишда тўла ғалаба қилишининг гарови шудир» (29 том, 434-бет).

Мамлакатимизда ишлаб чиқарувчи кучлар ғоят ривож топганлиги, фан-техника революцияси авж олиб кетганлиги хўжаликка раҳбарлик қилиш методлари ва формаларини янада такомиллаштиришни қаттиқ талаб қилади. КПСС Марказий Комитетининг 1965 йил март ва сентябрь пленумлари, партия XXIII съезди қарорларига мувофиқ амалга оширилаётган хўжалик ислоҳоти ана шу мақсадга хизмат қилади. Умумдавлат миқёсидаги планлаштиришнинг етакчи формаси бўлган перспектив планнинг, шунингдек экономика ва жамият ривожининг узоқ муддат учун тузиладиган илмий асосланган прогнозларининг роли ошиб бормоқда.

Ижтимоий ишлаб чиқаришни ривожлантиришда меҳнаткашлар социалистик мусобақасига В. И. Ленин жуда муҳим аҳамият берган эди.

Партия Ленин кўрсатмаларини бажара бориб, меҳнатни моддий ва маънавий рағбатлантиришнинг ҳамма формаларидан тўлиқ фойдаланишга, ташаббускорлик, ижодий почин учун кенг имконият очиб берувчи социалистик мусобақани ривожлантиришга ҳаракат қилмоқда. Хўжаликни юритишда барча ишни шундай йўлга солиш керакки, деб таълим берган эди Ленин, «онгли ишчи ўзини ўз заводида фақатгина хўжайин деб хис қилиб қолмасдан, балки мамлакатнинг вакили эканлигини ҳам, ўз устидаги масъулиятни ҳам хис қилсин» (27 том, 424-бет).

Социализм қурилиши — бутун халқнинг ишидир, ҳар бир совет кишисининг ишидир. Коммунизм иқтисодий программасининг муваффақиятли бажарилиши совет кишиси, унинг онглилигига, ташаббускорлигига, маданиятига ва профессионал маҳоратига боғлиқ.

Қишлоқ хўжалигида чуқур ўзгаришлар рўй бермоқда. Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши тобора кўпроқ индустриал тус олмоқда, унинг техника билан таъминланиши ошмоқда. Мелиорация, ерларни яхшилаш, химияни тадбиқ этиш, деҳқончилик ва чорвачилик маданиятини оширишнинг узоқ муддатга мўлжалланган программаси амалга оширилмоқда. Совхозлар иқтисодий жиҳатдан мустаҳкамланмоқда. Колхозларнинг бўлинмас фондларини кўпайтириш, ҳамда давлат-колхоз ва колхозлараро ишлаб чиқариш алоқаларини ривожлантириш йўли билан кооператив-колхоз мулкини умумлаштириш даражаси оширилмоқда. Қишлоқ хўжалигини янада ривожлантириш учун партия зарур бўлган ҳамма ишларни қилмоқда. Колхозчиларнинг Бутуниттифоқ III съезди қишлоқ турмушидаги, бутун Совет мамлакатидаги катта воқеа бўлди, бу съезд коммунистик қурилиш даврида колхоз турмушининг қонуни бўлган колхознинг янги Намуна Уставини қабул қилди.

Меҳнат унумдорлиги ва ижтимоий бойлик ўсиб борган сари халқнинг фаровонлиги тўхтовсиз ошмоқда, уй-жой шароитлари йил сайин яхшиланмоқда, меҳнатига қараб тақсимлашдан иборат социалистик принцип такомиллаштирилмоқда, ижтимоий истеъмол фондлари кўпайтирилмоқда. Мамлакатнинг ҳамма ресурсларини экономикани ривожлантиришга, ҳаёт даражасини ошириш ва маданиятни юксалтиришга сарфлаш имконияти бўлганида эди, бундан ҳам каттароқ муваффақиятларга эришилган бўлур эди. Давлат мудофаани энг юксак замонавий даражада сақлаб турмоқ учун бу ишга катта-катта маблағлар сарфлашга мажбур бўлмоқда.

20. Ленин коммунизм қурилишдаги иқтисодий муваффақиятлар кўп жиҳатдан социал-сиёсий вазифаларнинг муваффақиятли ҳал этилишига боғлиқ бўлади, деб таълим берган эди. Коммунистик қурилиш жараёнида жамиятнинг синфий структураси социал бир хиллик йўлидан ривожланиб бормоқда. Ақлий ва жисмоний меҳнат ходимлари ўртасидаги жиддий тафовутларни аста-секин йўқотиш тўғрисидаги Ленин ғояси амалга оширилмоқда.

Моддий ишлаб чиқаришни энг янги техника базасида ривожлантириш, меҳнат унумдорлигини анча ошириш мулкнинг ҳар иккала формасини, ягона коммунистик мулкни вужудга келтириш йўлини ривожлантиришга, қишлоқ ва шаҳар аҳолиси турмушининг маданий-маиший шароитларини бир-бирига яқинлаштиришга, меҳнат характерини ўзгартиришга, синфий тафовутларни аста-секин йўқотишга кўмаклашади.

Ленин башорат қилганидек, бизнинг мамлакатимизда социалистик миллатлар янада равнақ топиб, яқинлашиб бормоқда, уларнинг ўзаро алоқаси кенгаймоқда. Ана шу алоқалар нақадар яқинроқ бўлса, умумхалқ вазифалари нақадар яхшироқ тушунилса, маҳаллийчилик ва миллий худбинлик кўринишлари шу қадар муваффақият билан бартараф этила беради. Партия ленинча миллий сиёсатни изчиллик билан амалга ошириб, миллатчилик ва шовинизмнинг, миллий мумтозлик ва алоҳидаликнинг ҳар қандай кўринишларига нисбатан муросасиздир. У меҳнаткашларни социалистик Ватанга муҳаббат ва озод халқларнинг қардошлиги руҳида тарбияламоқда. Социализм ватанпарварликнинг интернационализм билан узвий боғланиб кетган янги типини вужудга келтирди.

Жамиятимизнинг бутун меҳнат, ижтимоий-сиёсий ҳаёти социалистик демократизмнинг мустаҳкам пойдеворига қурилмоқда. «...Янги тарихий вазифа қанчалик катта, қанчалик масъулиятли вазифа бўлса, деб айтган эди Ленин, одамлар шу қадар кўп бўлиши керак ва бу вазифани мустақил равишда ҳал қилишга миллионлаб кишиларни жалб этиш лозим» (27 том, 498—499-бетлар). Социалистик демократия меҳнаткашларнинг онгли интизоми ва уюшқоқлиги негизига қурилади.

Партия камчиликлар ва нуқсонларни, ишимизга халақит берадиган ҳамма яроқсиз ва эскирган нарсаларни ишчанлик билан танқид қилишни ва ўз-ўзини танқид қилишни ривожлантиришга ва сўзсиз қўллаб-қувватлашга принципиал аҳамият беради. Партия ўзининг бутун фаолиятида Ленин талаб қилганидек, бюрократизмни, бўшангликни, сансалорликни, пала-партишликни, бепарволикни, жонли иш билан шуғулланиш ўрнига ваъзхонлик билан шуғулланиш майлларини кескин тарзда йўқотмоқда. Социалистик мулкни ўғирлаш, юлғучлик, меҳнат интизомини ва жамоат тартибини бузиш сингари жамиятга қарши ҳамда социализмга бутунлай ёт бўлган ҳодисаларга синфий-сиёсий баҳо бериш, ана шу салбий ҳодисаларга қарши кураш олиб бориш —социалистик давлатнинг, бутун жамоатчиликнинг муҳим вазифасидир, совет кишисининг гражданлик бурчидир.

Ҳал қилинаётган вазифаларнинг миқёслари ва мураккаблиги жамиятимиз ҳаётидаги онгли, ташкил қилувчи авангард — ленинчи Коммунистлар партиясининг ролини оширади. Марксизм-ленинизм назарияси, жуда бой сиёсий тажриба билан қуролланган партия коммунизм қурилиши соҳасидаги бутун ишга планли — аниқ мақсадни кўзловчи характер бахш этади.

21. Коммунизм қуришни Ленин комплекс вазифа деб билган эди. Унда иқтисодий ва социал проблемаларнинг ҳал этилиши янги кишини шакллантириш билан, «ҳар томонлама юксалган ва ҳар томонлама тайёрланган кишиларни» (31 том, 36 бет) тарбиялаш, ўқитиш билан узвий равишда боғлангандир. Ана шу тарбиявий ишда коммунистик идеология актив роль ўйнайди.

Марксизм-ленинизм идеологияси — ишчилар синфи, барча меҳнаткашлар туб манфаатларининг изчил ифодасидир ва айни вақтда дунёнинг объектив тўғри манзарасини, амалий фаолиятдаги ишончли мўлжални кўрсатувчи ва социализм тажрибасида синаб кўрилган илмий назариядир. Меҳнаткашларни юксак сиёсий онглилик ва меҳнатга коммунистик муносабатда бўлиш руҳида тарбиялаш партия олиб борадиган идеология ишининг марказида туриши лозимлигини КПСС XXIII съезди таъкидлаб ўтди.

Коммунистик дунёқараш ва аҳлоқ халқаро майдондаги жуда ўткир идеология кураши вазиятида шаклланади. Бу иш тарбия масалаларида синфий йўлни изчиллик билан ўтказишни, ғоявий позицияларнинг аниқлиги ва равшанлигини, революцион хушёрликни янада оширишни, сиёсатдан четда туришга, хусусий мулкчилик сарқитларига, мешчанлик кайфиятларига қарши, социализм ғалабаларига қарши нигилистик муносабатда бўлиш кўринишларига, буржуача ва ревизионистик қарашларнинг суқулиб киришига қарши изчил кураш олиб боришни талаб қилади.

Совет кишисининг юксак маънавий-сиёсий фазилатлари, инсонпарварлик принциплари ва аҳлоқ нормалари бутун социалистик тузум томонидан шакллантирилади, аввало меҳнаткашларнинг ишлаб чиқариш ва ижтимоий сиёсий ҳаётда актив иштирок этиши жараёнида вояга етказилади ҳамда партия ташкилотлари идеология фаолиятининг мазмуни ва кўламига боғлиқ бўлади. Партиямиз хўжалик-сиёсий масалалар билан ғоявий-тарбиявий иш масалаларини ҳал қилишни узвий равишда бирлаштириш зарурлигини доимо таъкидлайди.

Партия ғоявий таъсирининг кучлилиги, идеология ишининг самарадорлиги назарий фаолиятнинг савиясига, коммунистик қурилишнинг актуал проблемаларини илмий ҳал қилиб беришга бевосита боғлиқдир. Ленин бундай деб таъкидлаган эди: партия «...пролетар идеологиясини — илмий социализм таълимотини, яъни марксизмни доим пропаганда қилиши, бузишлардан сақланмоғи ва уни янада ривожлантирмоғи керак» (5 том, 368-бет). КПСС Ленин васиятини бажара бориб, амалий фаолиятни назарий идрок қилишга, партия кадрлари, барча коммунистларнинг марксизм-ленинизм назарияси асосларини пухта ўзлаштириб олишларига, сиёсий маориф, сиёсий ахборот системасини такомиллаштиришга, матбуот, радио, телевидение органлари ишига катта эътибор бериб келмоқда.

Партия умумий таълим ва олий мактабни такомиллаштириш тўғрисида кун сайин ғамхўрлик қилмоқда, улар коммунистик қурилиш ва ҳозирги замон фан-техника революцияси талабларига имкони борича тўлиқроқ жавоб берадиган бўлиши учун ҳамма ишларни қилмоқда.

Коммунизмнинг маънавий шарт-шароитларини вужудга келтиришда, янги инсонни тарбиялаб вояга етказишда Ленин адабиёт билан санъатга катта ўрин берган эди. Коммунизм қураётган жамият адабиёт ва санъатнинг, бадиий ижодкорлик ҳамма формаларининг гуллаб-яшнашидан ғоят манфаатдордир. Уларнинг ижтимоий қиммати юксак бадиий маҳорати, коммунистик идеалларни қарор топтиришда ғоявий муросасизлиги ва партиявий жўшқинлиги билан белгиланади.

Ленин комсомолларга, йигит ва қизларга коммунизм қуришни ўрганишни топширган эди. Совет ёшларига хос фазилатлар—меҳнатсеварлик, билим олишга иштиёқ, ғоявий эътиқод, ватанпарварларча фидокорлик ва интернационализм — ана шуларнинг ҳаммаси ёшларимиз Ленин васиятларини муқаддас билиб бажараётганлигининг, Улуғ Ленин таълим берганидек ишлаш ва яшашга интилаётганлигининг ажойиб далилидир.

«Биз келажак партиясимиз, келажак эса ёшлар қўлидадир. Биз новаторлар партиясимиз, «ёшлар эса доимо иштиёқ билан новаторларга эргашиб борадилар». (11 том 368-бет). Партия ёшларнинг ижтимоий-сиёсий ҳаётда онгли равишда иштирок этишига катта аҳамият беради, уларнинг кучи ва имкониятларига ишонади. Партия ёшларни коммунистик руҳда тарбиялаш, «коммунизмни қатъиян амалга ошира оладиган авлод тарбиялаб етиштириш» (29 том, 103 бет) юзасидан қўйган вазифани бутун партиянинг, бутун халқнинг энг муҳим иши деб ҳисоблайди.

Коммунистик қурилиш йўлларида биз, Ленин сўзлари билан айтганда, жуда катта иш қилишимиз, шу вақтга қадар сарф қилингандан кўра анча кўп меҳнат сарф қилишимиз керак бўлади. Ҳаёт чуқур ўрганишни ва ижодий ҳал этишни талаб қилувчи янги-янги вазифалар ва проблемаларни ўртага қўймоқда. Коммунистик партиянинг раҳбарлик роли муваффақиятли равишда олға ҳаракат қилишнинг гаровидир. Совет халқи партия раҳбарлигида Ленин йўлидан бориб, Октябрь ва социализм ғалабасига эришди. Биз Ленин йўлидан коммунизм сари бораётирмиз ва коммунизм ғалабасига эришамиз.

Ленининг барҳаёт ғоялари ва ишлари, Ленин ҳаётининг улуғ жасорати совет кишилари учун, бутун дунё меҳнаткашлари учун илҳом ва оптимизмнинг битмас-туганмас манбаи бўлиб хизмат қилади.

Ленининг порлоқ даҳоси революцион кураш ва ижодий бунёдкорлик йўлини ёритиб турибди.

Ленинча яшаш ва курашиш — бутун куч, билим, ғайратни ер юзидаги энг инсонпарвар ва адолатли ишга,— меҳнаткашларни зулм ва эксплуатациядан тўла озод қилиш учун, коммунистик идеалларнинг ғалабаси учун, инсониятнинг энг яхши келажаги учун курашга сарфлаш демакдир.

Совет халқи Ленин ишини давом эттириб, ижтимоий бойликни фидокорона меҳнат билан бойитмоқда, социалистик демократияни, фан ва маданиятни ривожлантирмоқда, социалистик Ватаннинг мудофаа қудратини мустаҳкамлаш тўғрисида тинмай ғамхўрлик қилмоқда, инсонга муносиб ҳаёт қурмоқда.

Совет ҳалқи Ленин ишини давом эттириб, Коммунистик партия раҳбарлигида ўз сафларини тағин ҳам маҳкамроқ жипслаштирмоқда, СССР халқларининг қардошлиги ва дўстлигини мустаҳкамламоқда.

Совет халқи Ленин ишини давом эттириб, социалистик мамлакатларнинг халқлари билан, халқаро ишчилар синфи билан, демократия ва миллий озодлик учун, мустаҳкам тинчлик, демократия ва социализм учун, марксизм-ленинизм ғояларининг тантанаси учун курашчилар билан интернационал бирдамликни мустаҳкамламоқда.

Владимир Ильич Ленин ғоялари коммунистлар фаолиятида, ишчилар синфи ва барча меҳнаткашларнинг курашида, социализм ва коммунизмнинг зафарли ривожланишида, инсониятнинг енгилмас социал тараққиётида рўёбга чиқмоқда.

Ленининг номи ва иши абадий яшайди!

ЕТТИНЧИ ЧАҚИРИҚ СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ЕТТИНЧИ СЕССИЯСИ

ССР ИТТИФОҚИ ВА ИТТИФОҚДОШ РЕСПУБЛИКАЛАРНИНГ СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУН АСОСЛАРИ

Халқ соғлиғини сақлаш — Совет давлатининг энг муҳим вазифаларидан бири.

Социалистик ижтимоий тузум халқ моддий фаровонлиги ва маданиятининг доимий ўсишини, меҳнат, турмуш ва дам олиш шароитларининг яхшиланишини таъминлайди. СССРда аҳоли соғлиғини сақлаш даражасини оширишга кўмаклашувчи социал-иқтисодий ва медицина тадбирларининг кенг системаси, шунингдек ҳаммага хизмат қиладиган малакали текин медицина ёрдами амалга оширилмоқда, соғломлаштириш ва санитария чоралари кенгайтирилмоқда, оммавий жисмоний тарбия ва спорт ҳар томонлама ривож топмоқда. Она ва бола соғлиғини сақлашга социалистик жамият алоҳида эътибор беради.

Доимо ривожланаётган медицина фани совет соғлиқни сақлаш ишининг негизини ташкил этади. Медицина соҳасидаги илмий тадқиқотлар инсоннинг саломатлиги ва узоқ йиллар бардам яшаши тўғрисидаги ғамхўрликка бўйсиндирилган.

СССРда халқ соғлиғини сақлаш системаси социализмнинг улуғвор ғалабаларидан бири бўлиб, мамлакатимиз аҳолисининг сиҳат-саломатлиги анча яхшиланишини, касалланишнинг камайишини, илгари кенг тарқалган бир қанча юқумли касалликларнинг тугатилишини, умуман ўлимни ва болалар ўлимини кескин камайтиришни, одамлар умрини анча узайтиришни таъминлади.

Соғлиқни сақлаш тўғрисидаги совет қонунлари аҳоли соғлиғини сақлашни янада яхшилашга, ижтимоий муносабатларнинг ана шу соҳасидаги қонунчиликни мустаҳкамлашга актив хизмат қилиши лозим.

I БУЛИМ

УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1-модда. Соғлиқни сақлаш тўғрисидаги совет қонунларининг вазифалари

ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг соғлиқни сақлаш тўғрисидаги қонунлари гражданларнинг жисмоний ва маънавий кучларини уйғун ривожлантиришни, сиҳат-саломатлигини, баракали меҳнат қобилиятини ва узоқ йиллар бардам яшашини; касалликнинг олдини олиш ва камайтиришни, инвалидликни янада камайтириш ва ўлимни озайтиришни; гражданларнинг соғлиғига зарарли таъсир қилувчи омиллар ва шароитларни йўқотишни таъминлаш мақсадларини кўзлаб, аҳоли соғлиғини сақлаш соҳасидаги ижтимоий муносабатларни тартибга солади.

2-модда. ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг соғлиқни сақлаш тўғрисидаги қонунлари

ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг соғлиқни сақлаш тўғрисидаги қонунлари ушбу асослардан ва унга мувофиқ келадиган ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг бошқа қонунларидан иборат.

3-модда. Аҳоли соғлиғини сақлаш — барча давлат органларининг, жамоат ташкилотларининг бурчи.

Аҳоли соғлиғини сақлаш барча давлат органларининг, корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг бурчидир. Ушбу органлар корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг аҳоли соғлиғини сақлаш соҳасидаги ваколатлари, ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг қонунлари билан белгиланади.

Касаба союзлари, кооператив ташкилотлар, қизил крест ва қизил яримой жамиятлари ва бошқа жамоат ташкилотлари ўз уставларига (Низомларига) мувофиқ равишда аҳоли соғлиғини сақлашда ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг қонунларида кўзда тутилган тартибда иштирок этадилар.

СССР гражданлари ўз соғлиғини ва жамиятнинг бошқа аъзолари соғлиғини эҳтиёт қилиб сақлашлари лозим.

4-модда. Гражданларни медицина ёрдами билан таъминлаш

СССР гражданлари ҳаммага хизмат қиладиган, давлат медицина муассасалари томонидан бериладиган текин ва малакали медицина ёрдами билан таъминланадилар.

5-модда. СССРда соғлиқни сақлашни ташкил этиш асослари

СССР аҳолиси соғлиғини сақлаш социал-иқтисодий ва медицина-санитария чоралари системаси орқали таъминланади ва қуйидаги йўллар билан яъни:

1) кенг кўламда соғломлаштириш ва профилактика тадбирлари ўтказиш, ёш авлоднинг соғлиғини сақлаш тўғрисида алоҳида ғамхўрлик қилиш;

2) ишлаб чиқаришда ва турмушда зарур санитария-гигиена шароитларини вужудга келтириш, ишлаб чиқаришда жароҳатланиш, касб касалликлари сабабларини, шунингдек соғлиққа салбий таъсир этадиган бошқа омилларни йўқотиш;

3) ташқи муҳитни соғломлаштириш, сув ҳавзалари тупроқ ва атмосфера ҳавосининг санитария жиҳатидан муҳофаза қилинишини таъминлаш тадбирларини кўриш;

4) соғлиқни сақлаш муассасалари ва медицина саноати корхоналари тармоғини планли равишда ривожлантириш;

5) медицина ёрдамининг ҳамма турларига аҳолининг бўлган эҳтиёжини бепул қондириш; медицина ёрдамининг сифати ва маданиятини ошириш, диспансерлар йўли билан кузатишни аста-секин кенгайтириш, ихтисослаштирилган медицина ёрдамини ривожлантириш;

6) стационар шароитда даволаш вақтида дори-дармонларни ва диагностика воситаларини бепул бериш ва шу билан бирга бошқа турдаги медицина ёрдами вақтида ҳам дори-дармонларни текин ёки имтиёзли шартлар билан беришни аста-секин кенгайтира бориш;

7) санаторийлар, профилакторийлар, дам олиш уйлари, пансионатлар, туристик базалар ҳамда меҳнаткашлар даволанадиган ва дам оладиган бошқа муассасалар тармоғини кенгайтириш;

8) гражданларни жисмоний жиҳатдан ва озодагарчилик руҳида тарбиялаш; оммавий жисмоний тарбия ва спортни ривожлантириш;

9) соғлиқни сақлаш соҳасидаги фанни ривожлантириш, илмий тадқиқотларни планли равишда амалга ошириш, илмий кадрлар ва юқори малакали мутахассислар тайёрлаш;

10) соғлиқни сақлаш муассасалари фаолиятида фан, техника ютуқлари ва медицина практикаси муваффақиятларидан фойдаланиш, шу муассасаларни энг яхши аппаратлар билан жиҳозлаш;

11) аҳоли овқатланишининг илмий-гигиена асосларини ривожлантириш;

12) аҳоли соғлиғини сақлашда жамоат ташкилотлари ва меҳнаткашлар коллективларининг кенг иштирок этиши йўллари билан амалга оширилади.

6-модда. Соғлиқни сақлаш соҳасида ССР Иттифоқининг компетенцияси

Соғлиқни сақлаш соҳасида қуйидагилар ССР Иттифоқининг олий давлат ҳокимият органлари ва давлат бошқарув органлари қарамоғида бўлади:

1) соғлиқни сақлашни ривожлантириш ва соғломлаштириш тадбирларини ўтказиш борасида умумиттифоқ планларини белгилаш;

2) соғлиқни сақлаш соҳасидаги илмий-тадқиқотларни ривожлантириш, янги дори-дармонлар ва медицина ускуналарини ишлаб чиқиш, шу тадқиқотларни ва ишларни мувофиқлаштириб туриш фан муваффақиятларини, диагностика, даволаш ва профилактиканинг янги методларини медицина практикасига жорий этиш борасида умумиттифоқ планларини белгилаш;

3) медицина ва фармацевтика таълимини ривожлантириш олий медицина ва фармацевтика ўқув юртларини тамомлаб чиққан мутахассисларни тақсимлаш, илмий кадрлар тайёрлаш ҳамда медицина ва фармацевтика ходимларининг билимларини такомиллаштириш борасида умумиттифоқ планларини белгилаш, айрим ихтисослар бўйича медицина ва фармацевтика унвонлари рўйхатларини, медицина ва фармацевтика ходимларини тайёрлаш муддатларини белгилаш;

4) медицина саноати маҳсулотини ишлаб чиқариш ва уни иттифоқдош республикалар, СССР Министрликлари ва идоралари ўртасида тақсимлаш, дори-дармонларни, медицина техникаси ашёларини ва медицинада ишлатиладиган бошқа буюмларни экспорт ва импорт қилиш умумиттифоқ планларини белгилаш;

5) медицина саноати соҳасида ягона техника сиёсатини таъминлаш, соғлиқни сақлаш муассасаларини лойиҳалаштиришга нисбатан ягона медицина технология талаблари ўрнатиш; медицинада ишлатиладиган маҳсулотнинг давлат ва тармоқ стандартларини, техника шартларини ва шу маҳсулотнинг нархини тасдиқлаш, медицинада ишлатиш учун СССРда ишлаб чиқариладиган ва чет эллардан келтириладиган маҳсулот сифатини контроль қилишни ташкил этиш; наркотик моддалар ишлаб чиқариш ҳажмини белгилаш ҳамда уларнинг обороти ва истеъмоли устидан контролни уюштириш;

6) ССР Иттифоқи соғлиқни сақлаш органлари ва муассасаларига раҳбарлик қилиш; иттифоқ қарамоғидаги медицина саноати корхоналарини, соғлиқни сақлаш ташкилотлари ва илмий тадқиқот муассасаларини, олий медицина ва фармацевтика ўқув юртларини, врачлар малакасини ошириш институтларини бошқариш;

7) санитария-гигиена ва эпидемияга қарши умумиттифоқ санитария қоидалари ва нормаларини тасдиқлаш; давлат санитария назоратини амалга ошириш тартибини белгилаш; СССР территориясини карантин касалликлар юқишидан санитария жиҳатидан муҳофаза қилиш тадбирлари, шунингдек эпидемияга қарши санитария бехатарлигини ва радиация хавфсизлигини таъминлашга доир умумиттифоқ тадбирларини амалга ошириш;

8) аҳолига медицина ёрдами кўрсатиш, соғлиқни сақлаш муассасаларини ускуналар, инвентарлар ва транспорт билан таъминлаш нормативларини, дори-дармонлар сарфлаш нормаларини тасдиқлаш; даволаш-профилактика ва бошқа соғлиқни сақлаш муассасаларида бўлган кишиларнинг овқатланиш нормасини тасдиқлаш;

9) соғлиқни сақлаш муассасаларининг ягона номенклатурасини ва улар тўғрисидаги типовой Низомларни тасдиқлаш; соғлиқни сақлаш муассасаларининг медицина, фармацевтика, инженер-техник, педагогик ходимлари ва бошқа ходимлари штат нормативларини белгилаш тартибини ўрнатиш;

10) меҳнат қобилияти экспертизасини, суд-медицина ва суд-психиатрия экспертизаларини ташкил этиш ва ўтказиш тартибини ўрнатувчи асосий қоидаларни белгилаш;

11) соғлиқни сақлаш органлари ва муассасаларида ягона статистика ҳисоби ва ҳисоботи системасини ўрнатиш.

12) СССР Конституциясига ва ушбу Асосларга биноан, ССР Иттифоқига тегишли бўлган соғлиқни сақлашга доир бошқа масалаларни ҳал этиш.

7-модда. Соғлиқни сақлаш соҳасида иттифоқдош республикаларнинг компетенцияси

Ўзининг олий давлат ҳокимият органлари ва соғлиқни сақлаш соҳасидаги давлат бошқарув органлари орқали республика соғлиқни сақлаш планларини ва соғломлаштириш тадбирларини ўтказишни белгилаш, иттифоқдош республика соғлиқни сақлаш органлари ва муассасаларига раҳбарлик қилиш, соғлиқни сақлаш соҳасида қонун актлари қабул қилиш, шунингдек, СССР Конституциясига, иттифоқдош республиканинг конституциясига ва ушбу Асосларга мувофиқ соғлиқни сақлаш ишига раҳбарлик қилишнинг иттифоқдош республика қарамоғига топширилган бошқа масалаларини ҳал этиш иттифоқдош республика қарамоғида бўлади.

8-модда. СССРда соғлиқни сақлашга раҳбарлик қилиш

СССР Конституциясига, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг конституцияларига мувофиқ соғлиқни сақлаш ишларига ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг олий давлат ҳокимият органлари ва давлат бошқарув органлари, шунингдек меҳнаткашлар депутатлари маҳаллий Советлари ва уларнинг ижроия комитетлари раҳбарлик қилади.

СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги соғлиқни сақлаш ишларига одатда иттифоқдош республикалар соғлиқни сақлаш министрликлари орқали раҳбарлик қилади ва ўзига бевосита бўйсунган муассасалар, корхоналар ҳамда ташкилотларни бошқаради.

Иттифоқдош республикаларнинг соғлиқни сақлаш министрликлари соғлиқни сақлаш ишларига автоном республикаларнинг соғлиқни сақлаш министрликлари ва меҳнаткашлар депутатлари тегишли маҳаллий Советлари ижроия комитетларининг соғлиқни сақлаш органлари орқали раҳбарлик қилади ва ўзларига бевосита бўйсунган муассасалар, корхоналар ҳамда ташкилотларни бошқаради.

СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг соғлиқни сақлаш министрликлари, уларнинг органлари соғлиқни сақлаш ишларининг, медицина фанининг аҳволи ва уни янада ривожлантириш учун ҳамда аҳолига кўрсатиладиган медицина ёрдамининг сифати учун жавобгардирлар.

Меҳнаткашлар депутатлари маҳаллий Советлари ва уларнинг ижроия комитетлари ўзларига бўйсунган соғлиқни сақлаш органлари ва муассасаларига раҳбарлик қиладилар, соғлиқни сақлаш муассасалари тармоқларини ривожлантириш, уларни тўғри жойлаштириш ва моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, аҳолига медицина ёрдами кўрсатишни ташкил этиш чораларини кўрадилар, ҳамма корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг аҳоли соғлиғини сақлаш, санитария бехатарлигини таъминлаш, меҳнаткашларнинг дам олишини ташкил этиш, жисмоний тарбияни ривожлантириш, ташқи муҳитни муҳофаза қилиш ва соғломлаштириш соҳасидаги тадбирларни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш борасидаги фаолиятини мувофиқлаштирадилар ва назорат қиладилар, шунингдек аҳоли соғлиғини сақлаш тўғрисидаги қонунларга риоя этилиши устидан контролни амалга оширадилар.

9-модда. Соғлиқни сақлаш муассасаларининг тобелиги

Соғлиқни сақлаш муассасалари СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги, иттифоқдош ва автоном республикалар соғлиқни сақлаш министрликлари ҳамда меҳнаткашлар депутатлари тегишли маҳаллий Советлари ижроия комитетларининг соғлиқни сақлаш органлари қарамоғида бўлади.

Бошқа министрликлар, идоралар ва ташкилотлар СССР Министрлар Советининг руҳсати билангина ўз ихтиёрида соғлиқни сақлаш муассасаларига эга бўла оладиган ва бу муассасаларни соғлиқни сақлаш тўғрисидаги СС Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг қонунларига мувофиқ бошқаришлари керак.

СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги даволаш-профилактика ёрдами, аҳолига санитария-эпидемиология хизмати кўрсатиш, СССР территориясини карантин ҳамда бошқа юқумли касалликларнинг юқиши ва тарқалишидан қўриқлаш масалаларига оид ўз системасига кирмаган соғлиқни сақлаш муассасаларининг фаолиятини мувофиқлаштириб олиб боради, шунингдек бу фаолият устидан контроль юритади.

10-модда. Соғлиқни сақлаш муассасалари, болалар муассасалари ва спорт иншоотлари тармоғини ривожлантириш

Соғлиқни сақлаш муассасалари аҳолига медицина хизмати кўрсатиш юзасидан белгиланган нормаларга асосланиб ҳамда мамлакат районларининг иқтисодий, географик хусусиятлари ва бошқа хусусиятлари ҳисобга олиниб ривожлантирилиши ва жойлаштирилиши лозим.

Аҳоли пунктларини, уй-жой массивларини, корхоналар ва бошқа объектларни лойиҳалаштириш ва қуриш вақтида зарур соғлиқни сақлаш муассасалари, мактабгача тарбия ва мактаб ёшидаги болалар тарбия муассасалари, мактаблар спорт бинолари ва иншоотлари қурилиши кўзда тутилиши керак.

11-модда. Соғлиқни сақлаш муассасаларининг фаолиятини ташкил этиш тартиби

Даволаш-профилактика, санитария-профилактика ва аптека муассасаларининг фаолиятини ташкил этиш тартиби тўғрисидаги асосий қоидалар СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги томонидан белгиланади.

II БУЛИМ

МЕДИЦИНА ВА ФАРМАЦЕВТИКА ФАОЛИЯТИ БИЛАН ШУҒУЛЛАНИШ

12-модда. Медицина ва фармацевтика фаолияти билан шуғулланиш

Медицина ҳамда фармацевтика фаолияти билан СССРдаги тегишли олий ва ўрта махсус ўқув юртларида махсус тайёрланган ва унвон олган шахсларгина шуғуллана оладилар.

СССРда доим истиқомат қиладиган ҳамда СССРдаги тегишли олий ва ўрта махсус ўқув юртларида махсус тайёрланиб, унвон олган чет эл гражданлари ҳамда гражданлиги бўлмаган шахслар СССР территориясида олинган ихтисос ва унвонга мувофиқ медицина ва фармацевтика фаолияти билан шуғуллана оладилар.

Чет давлатлардаги тегишли ўқув юртларида медицина ёки фармацевтика соҳасида тайёрланган ва унвон олган шахсларнинг СССРда медицина ёки фармацевтика фаолияти билан шуғулланишларига ССР Иттифоқи қонунларида белгиланган тартибда рухсат берилади.

Бу фаолият билан шуғулланишларига белгиланган тартибда йўл қўйилмаган шахсларнинг медицина ҳамда фармацевтика фаолияти билан шуғулланишлари тақиқланади.

Қонунга хилоф равишда даволаш учун жавобгарлик иттифоқдош республикаларнинг қонунлари билан белгиланади.

13-модда. Врач қасамёди

СССР даги олий медицина ўқув юртларини тамомлаб чиққан ва врач унвонини олган СССР гражданлари Совет Иттифоқининг врачи сифатида қасамёд қиладилар.

Қасамёд тексти ва қасамёд қилиш тартиби СССР Олий Совети Президиуми томонидан белгиланади.

14-модда. Медицина ва фармацевтика ходимларининг профессионал бурчлари, ҳуқуқлари ва имтиёзлари

Медицина ва фармацевтика ходимларининг асосий профессионал бурчлари ва ҳуқуқлари, шунингдек мазкур ходимларга бериладиган имтиёзлар ССР Иттифоқи қонунлари ва иттифоқдош республикаларнинг қонунлари билан белгиланади.

Медицина, фармацевтика ходимлари ва соғлиқни сақлаш муассасаларининг айрим ихтисослар бўйича иш олиб борувчи бошқа ходимларининг профессионал бурчлари ҳамда ҳуқуқлари СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги томонидан белгиланади.

Врачларнинг ва медицина соҳасида ишловчи бошқа ходимларнинг профессионал ҳуқуқлари, шаъни ва иззат-ҳурмати қонун билан қўриқланади.

15-модда. Медицина ва фармацевтика ходимларининг профессионал билимларини такомиллаштириш

Медицина ва фармацевтика ходимларини ихтисослаштириш ва профессионал билимларини такомиллаштириш тадбирларини ишлаб чиқиш ҳамда амалга ошириш соғлиқни сақлаш органлари зиммасига юкланади. Бу тадбирлар малака ошириш институтларида ва соғлиқни сақлаш ишлари билан шуғулланувчи бошқа тегишли муассасаларда вақти-вақтида тайёргарликдан ўтказиш йўли билан амалга оширилади.

Соғлиқни сақлаш органлари ва муассасаларининг раҳбарлари медицина ҳамда фармацевтика ходимларининг ўз малакасини ошириш соҳасида систематик иш олиб боришлари учун зарур шарт-шароитни яратиб беришга мажбурдирлар.

Медицина ва фармацевтика ходимларини аттестациядан ўтказиш тартиби СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги томонидан медицина ходимлари касаба союзи Марказий комитети билан биргаликда белгиланади.

16-модда. Врачнинг сир сақлаш бурчи

Врачлар ва бошқа медицина ходимлари профессионал бурчларини бажаришларига кўра беморнинг касаллиги, шахсий ва оилавий ҳаёт сирлари тўғрисида ўзларига аён бўлиб қолган маълумотларни ошкор қилмасликлари керак. Аҳоли соғлиғини сақлаш манфаатлари талаб қилган тақдирда соғлиқни сақлаш муассасаларининг раҳбарлари гражданларнинг касаллиги тўғрисидаги маълумотларни соғлиқни сақлаш органларига, шунингдек терговв ва суд органларининг талабига биноан уларга хабар қилишлари зарур.

17-модда. Профессионал бурчларни бузганлиги учун медицина ва фармацевтика ходимларининг жавобгарлиги

Профессионал бурчларни бузган медицина ва фармацевтика ходимлари бунинг учун қонунга мувофиқ жиноий жавобгарликка тортиш тақозо этилмаган тақдирда қонунда белгиланган интизомий жавобгарликка тортилади.

III БУЛИМ

АҲОЛИНИНГ САНИТАРИЯ-ЭПИДЕМИЯ БЕХАТАРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ

18-модда. Аҳолининг санитария-эпидемия бехатарлиги

СССР аҳолисининг санитария-эпидемия бехатарлиги комплекс санитария-гигиена ва эпидемияга қарши санитария тадбирларини ўтказиш йўли билан ва давлат санитария назорати системаси орқали таъминланади.

Ташқи муҳитнинг ифлосланишини тугатишга ва бундай ифлосланишнинг олдини олишга қаратилган санитария-гигиена ва эпидемияга қарши санитария тадбирларини ўтказиш, аҳолининг меҳнат, турмуш ва дам олиш шароитларини соғломлаштириш ҳамда касалликларнинг олдини олиш барча давлат органларининг, корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг, колхозлар, касаба союзларининг ва бошқа жамоат ташкилотларининг бурчидир.

Санитария-гигиена ва эпидемияга қарши санитария қоидалар ва нормаларини бузганлик учун ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг қонунларига биноан интизомий, маъмурий ёки жиноий жавобгарликка тортилади.

19-модда. Давлат санитария назоратини амалга оширувчи органлар

Эпидемияга қарши санитария тадбирларининг ўтказилишини, санитария-гигиена ва эпидемияга қарши санитария қоидалари ва нормаларига давлат органларининг, шунингдек барча корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг, мансабдор шахслар ва гражданларнинг риоя қилиши устидан давлат санитария назоратини амалга ошириш СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги ҳамда иттифоқдош республикалар соғлиқни сақлаш министрликларининг эпидемияга қарши санитария хизмат органлари ва муассасаларига топширилади.

Давлат санитария назоратини амалга оширувчи органлар ва эпидемияга қарши санитария муассасаларининг ваколатлари ССР Иттифоқи қонунлари билан белгиланади.

20-модда. Аҳоли пунктларини планлаштириш ва қуришга оид санитария талаблари

Аҳоли пунктларини планлаштириш ва қуришда аҳолининг ҳаёти ва соғлиғи учун энг қулай шароитларни вужудга келтириш кўзда тутилиши лозим.

Уй-жой массивлари, саноат корхоналари ва бошқа объектлар шундай тарзда жойлаштирилиши лозимки, зарарли факторлар аҳолининг соғлиғига ва санитария-маиший шароитларига кўнгилсиз таъсир қилмайдиган бўлсин.

Шаҳарларни ва шаҳар типидаги посёлкаларни лойиҳалаштириш ва қуриш вақтида уларнинг ободончилиги — сув таъминоти, канализация, кўча юзаларини қоплаш, кўкаламзорлаштириш, ёритиш ва санитария жиҳатдан тозалаб туришни ва бошқа турдаги ободончилик ишларини таъминлаш кўзда тутилиши керак.

Қурилиш учун ер участкаси ажратиб беришда лойиҳалаш нормаларини, шунингдек корхоналар, бинолар ва иншоотларнинг амалдаги нормалар ва қоидалар талабларидан четкиниб тузилган лойиҳаларини тасдиқлашда, уй-жой, маданий-маиший биноларни, саноат корхоналари ҳамда бошқа корхона ва иншоотларни ишга туширишда санитария-эпидемиология хизмати органларининг хулосаси албатта талаб қилинади.

Корхоналар, бинолар ва иншоотларни қуриш ҳамда реконструкция қилиш лойиҳаларини санитария-эпидемиология хизмати органлари билан келишиш тартиби ССР Иттифоқи қонунлари билан белгиланади.

21-модда. Саноат ва коммунал-маиший ташландиқлар, чиқинди ва чиқитларни тозалаш ва зарарсизлантириш чораларини таъминлаш

Корхоналар ва коммунал-маиший объектларни лойиҳалаш, қуриш, реконструкция қилиш ва ишга тушириш вақтида корхоналар ва муассасалар, лойиҳалаш, қурилиш ташкилотлари ва бошқа ташкилотларнинг раҳбарлари колхозларнинг правлениелари атмосфера ҳавоси, сув ҳавзалари, ер ости сувлари ва тупроқ ифлосланишининг олдини олишга доир чораларни кўзда тутишга ва амалга оширишга мажбурдирлар ҳамда шу вазифалар бажарилмай қолган тақдирда ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг қонунларида белгиланган тарзда жавобгар бўладилар. Яхшилаб тозалаш, зарарсизлантириш, зарарли ташландиқлар, чиқиндилар ва чиқитларни тутиб қолишни таъминлай олмайдиган янги ва реконструкция қилинган корхоналар, цехлар, участкалар, установкалар ва бошқа объектларнинг ишга туширилиши тақиқланади.

Санитария-эпидемиология хизмати органлари ташландиқлар, чиқиндилар ёки чиқитлар билан одамлар соғлиғига зарар етказиши мумкин бўлган ишлаб турган объектларнинг ишлатилишини тақиқлашга ёки вақтинча тўхтатиб қўйишга ҳақлидирлар.

22-модда. Уй-жой биноларини истиқоматга топширишга доир санитария талаблари

Уй-жойларни истиқоматга топширишга оид санитария талаблари иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари томонидан белгиланади.

Санитария талабларига мос келмайдиган биноларни истиқоматга топширишга йўл қўйилмайди.

Айрим сурункали касалликларнинг оғир формалари билан оғриган кишиларга ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг қонунларида белгиланадиган ҳолларда ва тартибда қўшимча уй-жой майдони берилади.

23-модда. Ишлаб чиқариш бинолари, уй-жой ва бошқа бинолар ҳамда территорияларни сақлашнинг санитария қоидаларига риоя этиш

Корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг раҳбарлари ишлаб чиқариш бинолари ва иш жойларини санитария-гигиена нормалари ва қоидаларига мувофиқ равишда сақлашни таъминлашга мажбурдирлар.

Корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар ходимларнинг санитария-маиший эҳтиёжларини қондирмоқ учун зарур бўлган шарт-шароитларни яратиб бермоқлари керак. Уй-жой ва жамоат биноларини ҳамда бинолар жойлашган территорияларни сақлашнинг санитария қоидаларига риоя этилишини тегишли корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, шунингдек шу биноларни тасарруф қиладиган, улардан фойдаланадиган ёки уларга хўжайин бўлган гражданлар таъминлайди.

Уй-жой ва жамоат биноларини сақлашнинг санитария қоидаларига риоя этилишини ва аҳоли пунктларининг зарур санитария ҳолатини таъминлаш юзасидан умумий тадбирларни ўтказиш меҳнаткашлар депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари зиммасига юкланади. Кўчалар, ҳовлилар ва аҳоли пунктидаги бошқа территорияларни сақлашнинг санитария қоидаларига риоя этилиши устидан назорат милиция ва санитария назорати органлари томонидан амалга оширилади.

24-модда. Шовқиннинг олдини олиш ва йўқотиш

Меҳнаткашлар депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари, давлатнинг бошқа органлари, корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар ишлаб чиқариш, уй-жой ва жамоат биноларида, ҳовлиларда, шаҳарларнинг ва бошқа аҳоли пунктларининг кўчаларида ва майдонларида шовқиннинг олдини олиш, уни камайтириш ва йўқотиш тадбирларини кўришга мажбурдирлар.

Турмуш шароитларида шовқиннинг олдини олиш ва уни йўқотиш қоидаларига риоя қилиш барча гражданларнинг бурчидир.

25-модда. Хўжаликда ишлатиладиган ва ичиладиган сув таъминотига оид санитария талаблари

Хўжаликда ишлатиладиган ва ичиладиган сувнинг сифати СССР Соғлиқни сақлаш министрлигининг тақдимига биноан белгиланган тартибда тасдиқланган давлат стандарти талабларига мос келиши лозим.

Хўжаликка ва аҳолининг ичишига мўлжалланган водопроводлар ва уларнинг манбалари учун сувнинг тегишли сифатда бўлишини таъминлайдиган махсус режимли санитария муҳофазаси зоналари белгиланади.

Водопроводларни ва уларни сув билан таъминловчи манбаларни санитария жиҳатдан муҳофаза қилиш зоналарини белгилаш тартиби ССР Иттифоқи қонунлари билан, ана шу зоналарнинг санитария режими эса — ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг қонунлари билан белгиланади.

26-модда. Стандартларни ва техника шартларини соғлиқни сақлаш органлари билан келишишнинг мажбурийлиги

Хом ашёнинг янги турларига, озиқ-овқат маҳсулотлари, саноат буюмлари, янги бинокорлик материаллари, идишлар ва ўраш материалларига, полимер ва синтетик материаллар ҳамда улардан тайёрланган буюмларга бўлган давлат стандартлари ва техника шартларининг лойиҳалари СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги билан келишилиб, СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги белгилаб берган ҳолларда эса,— иттифоқдош республикаларнинг соғлиқни сақлаш министрликлари билан келишилиб тасдиқланади. Соғлиққа зарарли таъсир етказиши мумкин бўлган янги технология жараёнларини, ускуна турларини, приборлар ва иш асбобларини жорий этишга ҳам юқорида кўрсатилган тартибда рухсат берилади.

27-модда. Озиқ-овқат маҳсулотларини ишлаб чиқариш, қайта ишлаш, асраш, ташиш ва сотишдаги санитария талаблари

Озиқ-овқат маҳсулотларини ишлаб чиқариш, асраш ва ташишга, маҳсулотларни тайёрлаш ва ундан кейин ошхоналарда пишириш учун технология ускуналарини ишлаб чиқариш, озиқ-овқат маҳсулотлари учун идишлар, ўраш материаллари ва идиш-товоқ ишлаб чиқаришга, шунингдек озиқ-овқат маҳсулотларини сотишга санитария-гигиена нормалари ва қоидаларига риоя қилинган тақдирда рухсат этилади.

Озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ва қайта ишлаш учун янги химиявий моддалар, воситалар ва методларни қўлланишга, шунингдек, озиқ-овқат бўлагидан қишлоқ хўжалик экинлари ва ҳайвонларни тез ўстирувчи моддаларни, ўсимликларни ҳимоя қилишнинг химиявий воситаларини, полимер ва пластмассаларни ҳамда бошқа химиявий маҳсулотларни қўлланишга СССР Соғлиқни сақлаш министрлигининг ижозати билан йўл қўйилади.

28-модда. Радиоактив, заҳарли ва кучли таъсир қиладиган моддаларни ишлаб чиқариш, қўлланиш, асраш ва ташиш устидан санитария назорати

Ионлаштирувчи нурланиш манбаи бўлган радиоактив моддаларни заҳарли ва кучли таъсир қилувчи моддаларни ишлаб чиқариш, қўлланиш, асраш, ташиш ва кўмиб ташлаш санитария-эпидемиология хизмати органлари ва муассасаларининг назорати остида амалга оширилади.

29-модда. Мажбурий медицина кўригидан ўтказиш

Аҳоли соғлиғини сақлаш, юқумли ва профессионал касалликларнинг олдини олиш мақсадларини кўзлаб, озиқ-овқат саноати, умумий овқатланиш ва савдо корхонасининг, водопровод иншоотлари, даволаш-профилактика ва болалар муассасаларининг, чорвачилик фермаларининг, бошқа айрим корхоналар, муассасалар ҳамда ташкилотларнинг, меҳнат шароити зарарли бўлган корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг ходимлари ишга кириш вақтида ва вақти-вақти билан мажбурий равишда олдиндан медицина кўригидан ўтказиб турилади.

Ходимлари медицина кўригидан ўтиши мажбурий бўлган касблар ва ишлаб чиқаришларнинг рўйхати, кўрикдан ўтказиш тартиби СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги томонидан ВЦСПС билан келишилиб белгиланади.

30-модда. Юқумли касалликларнинг олдини олиш ва уларни тугатиш

Меҳнаткашлар депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари, корхоналар, муассасалар, ташкилотларнинг раҳбарлари ва бошқа мансабдор шахслар юқумли касалликлар тарқалишининг олдини олишга доир, шунингдек бундай касалликлар пайдо бўлган тақдирда уларни йўқ қилишга доир тадбирларни ўз вақтида ўтказишни таъминлашга мажбурдирлар.

Эпидемик юқумли касалликларнинг пайдо бўлиш ёки тарқалиш хавфи туғилган тақдирда, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Министрлар Советлари, меҳнаткашлар депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари тегишли территорияларда белгиланган тартибда меҳнат, ўқиш, бир жойдан иккинчи жойга бориш ва юк ташишнинг ана шундай касалликлар тарқалиши олдини олишга ва йўқотишга қаратилган алоҳида шарт-шароитлари ва режимларини жорий этишлари мумкин.

Теварак-атрофдаги кишилар учун хатарли бўлган юқумли касалликлар билан оғриган беморлар мажбурий равишда стационарда даволаниши, юқумли касалликка чалинган беморлар билан алоқада бўлган кишилар эса карантин қилиниши лозим.

Юқумли касалликларнинг бактерияларини тарқатиш манбаи бўлган кишилар соғайтирилиши лозим. Узлари машғул бўлган ишлаб чиқаришнинг хусусиятларига кўра ёки бажараётган иш шароитига кўра юқумли касалликларни тарқатиш манбаи бўлиши эҳтимоли бор ана шундай кишилар вақтинча бошқа ишга ўтказилади, бошқа ишга ўтказиш имкони бўлмаган тақдирда эса ССР Иттифоқи қонунларига мувофиқ равишда социал страхование нафақаси тўланиб, вақтинча ишдан четлаштирилади.

Юқумли касалликларнинг ва кишилар бактерия тарқатиш манбаи, деб топилувчи касалликларнинг рўйхатларини СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги белгилайди.

(Давоми олтинчи бетда).

ЕТТИНЧИ ЧАҚИРИҚ СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ЕТТИНЧИ СЕССИЯСИ

ССР ИТТИФОҚИ ВА ИТТИФОҚДОШ РЕСПУБЛИКАЛАРНИНГ СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУН АСОСЛАРИ

(Боши бешинчи бетда).

Юқумли касалликларнинг олдини олиш мақсадида гражданлар профилактика тарзида эмланадилар.

Эмлашлар рўйхатини ва уни ўтказиш муддатларини СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги белгилайди.

31-модда. Аҳолининг санитария маорифи

Соғлиқни сақлаш органлари ва муассасалари фан, маданият ва халқ маорифи органлари ва муассасалари билан биргаликда, Қизил крест ва Қизил яримой жамиятларининг ҳамда бошқа жамоат ташкилотларининг актив иштирокида аҳоли ўртасида илмий медицина ва гигиена билимларини пропаганда қилишни таъминлашлари зарур.

IV БЎЛИМ

АҲОЛИГА ДАВОЛАШ-ПРОФИЛАКТИКА ЁРДАМИ

32-модда. Гражданларга даволаш-профилактика ёрдами кўрсатиш

СССР гражданларига поликлиника, касалхона, диспансерларда ва бошқа даволаш-профилактика муассасаларида медицина ёрдами, шунингдек тез медицина ёрдами ҳамда уйда медицина ёрдами берилади.

Улуғ Ватан урушининг инвалидларига махсус даволаш-профилактика муассасаларида ҳам медицина ёрдами кўрсатилади, улар стационардан ташқарида даволанган вақтда ССР Иттифоқи қонунларида белгиланган қўшимча имтиёзлардан фойдаланадилар.

Гражданлар касаллик сабабли, меҳнат қобилиятини вақтинча йўқотган даврда ишдан озод қилиниб, уларга белгиланган тартибда социал страхование нафақаси тўланади.

Касалликларнинг олдини олиш мақсадида даволаш-профилактика муассасалари аҳолини профилактика кўрикларидан ўтказиш ва диспансерлар орқали кузатиш методидан кенг равишда фойдаланишга мажбурдирлар.

Корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар соғлиқни сақлаш муассасалари ва касаба союз ташкилотлари билан биргаликда ишлаб чиқаришда жароҳатланишнинг, касб касалликларининг олдини олиш ва меҳнат қобилиятини тиклаш юзасидан зарур чоралар кўришлари керак.

СССРда доимо истиқомат қилаётган чет эл гражданлари ва гражданлиги бўлмаган кишилар СССР гражданлари билан бир қаторда медицина ёрдамидан фойдаланадилар.

СССРда вақтинча турган чет эл гражданларига ва гражданлиги бўлмаган кишиларга медицина ёрдами СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги белгилаган тартибда берилади.

33-модда. Гражданларга даволаш-профилактика ёрдами бериш тартиби.

Соғлиқни сақлаш муассасалари гражданларнинг яшаш жойи ва ишлаш жойи бўйича уларга даволаш-профилактика ёрдами беради.

Бахтсиз ҳодисалардан шикастланган ёки тўсатдан бетоблик оқибатида шошилинч медицина ёрдами бериш талаб қилувчи ҳолатдаги кишиларга бундай ёрдам, қайси идорага тобелигидан қатъи назар, шу орадаги яқин даволаш-профилактика муассасасида ҳеч кечиктирилмай кўрсатилади.

Медицина ва фармацевтика ходимлари йўлда, кўчада, жамоат жойлари ва уйда гражданларга шошилинч биринчи медицина ёрдами беришга мажбурдирлар.

Зарур бўлган ҳолларда беморлар СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги белгилаган тартибда бошқа иттифоқдош республикаларнинг тегишли даволаш-профилактика муассасаларига, иттифоқдош республика миқёсида эса — иттифоқдош республика соғлиқни сақлаш министрлиги белгилаган тартибда тегишли даволаш-профилактика муассасаларига юборилиши мумкин.

Зарур ҳолларда тегишли соғлиқни сақлаш органлари гражданларни медицина кўригидан ўтказиш комиссияларида қатнашиш учун врачларни жалб қилади.

34-модда. Диагностика, даволаш методлари ва дори-дармонларнинг қўлланилиши

Медицина практикасида врачлар СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги руҳсат этган диагностика, профилактика ва даволаш методларини, дори-дармонларни қўллайдилар.

Беморни даволаш мақсадларида унинг розилигини олиб, ўн олти ёшга етмаган беморлар ва руҳий касалларга нисбатан эса ота-оналари, васийлари ёки ҳомийлари розилигини олиб, врач, илмий асосланган бўлса-да, лекин ҳали умумий қўлланишга руҳсат этилмаган янги диагностика, профилактика, даволаш методлари ва дори-дармонларни ишлатиши мумкин. Шу диагностика, профилактика, даволаш методларини ва дори-дармонларни қўллаш тартибини СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги белгилайди.

35-модда. Хирургия йўли билан даволаш ва мураккаб диагностика методларини ишлатиш тартиби

Хирургия операциялари, шунингдек мураккаб диагностика методлари беморларнинг розилигини олиб, 16 ёшга етмаган беморлар ва руҳий касалларнинг эса ота-оналари, васийлари ёки ҳомийлари розилигини олиб қўлланилади.

Диагноз қўйишда ёки операцияни ўтказишда сусткашлик беморнинг ҳаётига хавф солиши мумкин бўлган, мазкур кишиларнинг розилигини олиш иложи бўлмаган ҳоллардагина врачлар беморлар ёки уларнинг ота-оналари, васийлари ёки ҳомийларининг розилигини олмай туриб, ҳеч кечиктириб бўлмайдиган хирургия операциялари ва мураккаб диагностика методларини қўллашлари мумкин.

36-модда. Махсус профилактика ва даволаш чоралари

Аҳоли соғлиғини сақлаш мақсадида соғлиқни сақлаш органлари атрофдагиларга хавф солувчи касалликлар (сил, руҳий касалликлар, таносил касалликлари, моxов, хроник алькоголизм, гиёвонлик)ни, шунингдек карантинга олинадиган касалликларни махсус профилактика қилиш ва даволаш чораларини амалга оширишга мажбурдирлар.

Сил касалига мубтало бўлган беморлар силга қарши дори-дармонлар билан бепул таъминланадилар; улар санаторий ва профилакторийларда ҳам бепул даволанадилар.

Юқорида айтиб ўтилган касалликларга йўлиққан шахсларни мажбурий даволаш ва мажбурий равишда касалхонага ётқизиш ҳоллари ҳамда тартиби ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг қонунлари билан белгилаб берилиши мумкин.

37-модда. Гражданларга даволаш профилактика ёрдами кўрсатишда медицина ходимларига кўмаклашиш

Корхоналар, муассасалар ва ташкилотларда соғлиқни сақлаш муассасаларини ташкил қилмоқ учун маъмурият зарур бино ва транспорт ажратишга, шунингдек врачлар ва бошқа медицина ходимлари ўзларининг профессионал бурчларини бажараётганларида уларга кўмак беришга мажбур.

Меҳнаткашлар депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари, корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг раҳбарлари ва бошқа мансабдор шахслар гражданларга кечиктириб бўлмайдиган медицина ёрдами кўрсатишда медицина ходимларига кўмак беришга, транспорт, алоқа воситалари ва бошқа зарур ёрдам беришга мажбурдирлар.

Беморнинг ҳаёти хавф остида бўлган ҳолларда врач ёки бошқа медицина ходими бемор турган жойгача бориш ёки уни яқин даволаш-профилактика муассасасига етказиш учун шу вазиятда мавжуд ҳар қандай транспорт туридан бепул фойдаланиши мумкин.

V БЎЛИМ

ОНАЛИК ВА БОЛАЛИКНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ

38-модда. Оналикни рағбатлантириш, оналар ва болалар соғлиғини муҳофаза қилиш гарантиялари

СССРда оналикни давлат муҳофаза қилади ва рағбатлантиради.

Оналар ва болалар соғлиғини муҳофаза қилиш аёллар консультациялари, туғруқхоналар, ҳомиладор хотинлар ва болали оналар учун санаторийлар ва дам олиш уйлари, яслилар, боғчалар ва бошқа болалар муассасалари кенг шохобчаларини ташкил қилиш; ҳомиладор хотинлар ва туққан аёлларга давлат социал-страхованиесидан ёрдам пули тўлаб, отпуска бериш; чақалоқни эмизиш учун ишда танаффус белгилаш; бола туғилганида белгиланган тартибда нафақа бериш ва бемор болага қараш чоғлари учун нафақа тўлаш — оғир ва саломатлик учун зарарли ишлаб чиқаришларда аёлларнинг меҳнатидан фойдаланишни тақиқлаш, ҳомиладор хотинларга ўртача иш ҳақини сақлаб қолган ҳолда енгилроқ ишга ўтказиш; меҳнат ва турмуш шароитларини яхшилаш ва соғломлаштириш; оилага давлат ва жамоат ёрдамини бериш, шунингдек ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг қонунларида белгиланадиган тартибдаги бошқа тадбирлар билан таъминланади.

Аёлнинг сиҳат-саломатлигини муҳофаза қилиш мақсадларида унга она бўлиш масаласини ўзи ҳал қилиш ҳуқуқи берилади.

39-модда. Ҳомиладор хотинлар ва чақалоқларга медицина ёрдами беришни таъминлаш

Соғлиқни сақлаш муассасалари ҳар бир аёлда ҳомиладорлик ўтиши малакали медицина кузатувида бўлишини, аёл туғаётганида унга стационар медицина ёрдами берилишини ҳамда она ва чақалоққа даволаш профилактика ёрдами берилишини таъминлайди.

40-модда. Болалар ва ўсмирларга медицина ёрдами беришни таъминлаш

Даволаш профилактика ва соғломлаштириш муассасалари: болалар консультациялари, поликлиникалари, диспансерлари, касалхоналари, санаторийлари ва бошқа соғлиқни сақлаш муассасалари болалар ва ўсмирларни медицина ёрдами билан таъминлайди. Болаларнинг болалар санаторийларига бориш йўлланмалари бепул берилади.

Болалар ва ўсмирлар диспансер кузатувида бўлади.

41-модда. Болалар ва ўсмирларнинг соғлиғини мустаҳкамлаш ва сақлаш тўғрисидаги ғамхўрлик

Жисмоний ва маънавий кучлари уйғун камол топган соғлом ёш авлодни тарбиялаб етиштириш мақсадларида давлат органлари, корхоналари, муассасалари ва ташкилотлари, колхозлар, касаба союзлари, бошқа жамоат ташкилотлари болалар яслилари ва боғчалари, мактаблар, интернат-мактаблар, ўрмон мактаблари, пионер лагерлари ва бошқа болалар муассасаларининг кенг шохобчалари ривож топишини таъминлайдилар.

Болалар муассасаларида тарбияланаётган ва мактабларда ўқиётган болаларнинг соғлиғини сақлаш ва мустаҳкамлаш ҳамда уларни озодагарчилик руҳида тарбиялаш учун зарур шарт-шароитлар яратиб берилади. Болаларнинг ўқув-меҳнат нагрузкаси, шунингдек машғулотларининг намунавий режими СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги билан келишиб белгиланади.

Соғлиқни сақлаш органлари ва муассасалари халқ маорифи органлари ва муассасалари билан бирга, жамоат ташкилотларининг кенг иштирокида болалар муассасаларида ва мактабларда болаларнинг соғлиғини сақлаш ва соғломлаштириш тадбирлари ўтказилишини контрол қиладилар.

42-модда. Бола боқишда гражданларга давлат ёрдами. Бола касал бўлганида оналарга бериладиган имтиёзлар

Яслиларда, боғчаларда ва бошқа болалар муассасаларида болаларни боқиш асосий харажатлари давлат бюджети, шунингдек корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, колхозлар, касаба союзлари ва бошқа жамоат ташкилотларининг маблағлари ҳисобига бўлади.

Жисмоний ёки руҳий мажруҳ болалар, гўдаклар болалар уйларида ва бошқа ихтисослаштирилган болалар муассасаларида давлат ҳисобидан боқилади.

Бемор болани касалхонага ётқизиш имконияти ёки уни стационар йўл билан даволаш зарурияти бўлмаганида она ёки оиланинг болага қаровчи бошқа аъзоси ишдан озод қилиниши мумкин ва унга белгиланган тартибда давлат социал страхованиесидан нафақа тўлаб турилади.

Бир ёшгача бўлган болалар стационар ҳолда даволанаётганида, шунингдек катта ёшлардаги оғир касал бўлган ва врачларнинг хулосасига кўра онасининг қараб туришига муҳтож бўлган болалар даволанаётганида онанинг даволаш муассасасида боласи билан бирга бўлиши учун имконият яратиб берилади ва унга белгиланган тартибда давлат социал страхованиеси бўйича нафақа бериб турилади.

43-модда. Ўсмирларнинг меҳнат ва ишлаб чиқариш таълимини ҳамда меҳнат шароитларини контрол қилиш.

Ўсмирларнинг ёшига, жисмоний ва ақлий камолоти ҳамда сиҳат-саломатлигига мувофиқ келувчи касблар бўйича ишлаб чиқариш таълими олишига руҳсат этилади.

Меҳнат ва ишлаб чиқариш таълими мунтазам медицина контроли остида ўтказилади.

Соғлиқни сақлаш органлари ва муассасалари ҳунар-техника таълими, халқ маорифи органлари, касаба союз, комсомол ва бошқа жамоат ташкилотлари билан бирга ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг қонунларида ўсмирлар учун белгиланган меҳнат шароитларига риоя қилинишини, шунингдек ўсмирларнинг касалликлари олдини олишга қаратилган махсус тадбирларнинг амалга оширилишини контрол қилиб турадилар.

VI БЎЛИМ

САНАТОРИЙ-КУРОРТДА ДАВОЛАШ. ДАМ ОЛИШ, ТУРИЗМ ВА ФИЗКУЛЬТУРАНИ ТАШКИЛ ҚИЛИШ

44-модда. Гражданларни санаторий-курортда даволаш

СССРнинг ҳамма курортларида ва санаторийларида стационар ва амбулатория тартибида даволаш аломатлари ва қарши аломатларини СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги белгилайди. СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги ВЦСПС билан келишиб, беморларни медицина кўригида танлаш ва уларни санаторий-курортда даволаш тартибини белгилайди. Белгилаб қўйилган тартибда — беморлар бепул, улардан имтиёзли шартлар билан ёки тўла ҳақ олиб, санаторий-курорт муассасаларига юбориладилар.

45-модда. Курортлар ва санитария муҳофаза округлари

Даволаш ва профилактика қилиш учун яроқли деб топилган табиий даволовчи воситалари, минерал сувли булоқлари, шифобахш балчиқлари, иқлимий ва бошқа шароитлари бўлган жойлар курорт деб танилади.

СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги билан ВЦСПС ёки иттифоқдош республика соғлиқни сақлаш министрлиги билан касаба союзлари республика советининг биргаликда қилган ва мазкур курорт жойлашган территориядаги меҳнаткашлар депутатлари тегишли маҳаллий Советининг ижроия комитети билан келишилган тақдимномага биноан, СССР Министрлар Совети ёки иттифоқдош республика Министрлар Совети маълум жойни курорт деб топади, курортларнинг санитария жиҳатидан муҳофаза этиладиган округ чегараларини белгилайди ва бу округлар режимини аниқлаб беради.

46-модда. Санаторий-курорт муассасаларини ташкил этиш ва очиш

Санаторий-курорт муассасаларини ташкил этиш ва очишга иттифоқдош республика Министрлар Совети билан келишиб олинган ҳолда, СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги билан ВЦСПСнинг руҳсатига мувофиқ йўл қўйилади.

Санаторий курорт муассасасининг ихтисосини (медицина профилини) СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги билан ВЦСПС белгилаб беради.

47-модда. Санаторий-курорт муассасалари фаолиятини мувофиқлаштириш

Даволаш воситалари ва курорт омилларидан фойдаланиш ва санаторий режимини ташкил этиш соҳасида санаторий-курорт муассасалари фаолиятини қайси идорага тобелигидан қатъи назар тегишли курортларни бошқариш органлари мувофиқлаштиради.

СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг соғлиқни сақлаш министрликлари санаторий-курорт муассасаларида даволаш-профилактика ишининг ташкил этилишини контрол қиладилар, шунингдек уларга илмий методика ва маслаҳат ёрдами берадилар.

48-модда. Дам олиш уйлари, пансионатлар, туристик базалар ва бошқа дам олиш муассасаларидан фойданиш

Гражданлар дам олиш уйлари, пансионатлар, туристик базалар ва бошқа ҳордиқ чиқариш муассасаларидан белгиланган тартибда, бепул, имтиёзли шартлар билан ёки тўла ҳақини тўлаб фойдаланадилар.

49-модда. Физкультура, спорт ва туризмни ташкил қилиш

Давлат органлари, касаба союзлари, комсомол ва кооператив ташкилотлар, спорт жамиятлари, корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар аҳоли ўртасида физкультура-соғломлаштириш, спорт ва туристик экскурсия ишларини кенгайтиришга, физкультура коллективларини, туристик клубларни барпо қилиш ва мустаҳкамлашга ҳамда ишлаб чиқариш гимнастикасини ташкил этиш ва жорий қилишга кўмак бермоқлари лозим.

Мактабгача тарбия болалар муассасаларининг ва мактабдан ташқари болалар муассасаларининг иш планларида, умумий таълим мактаблари, ҳунар-техника билим юртлари, ўрта махсус ва олий мактабларнинг программаларида жисмоний тарбия бериш кўзда тутилади.

Гражданларга физкультура ва спорт билан шуғулланишлари учун белгиланган тартибда спорт иншоотлари, спорт асбоблари ва туристик анжомлар берилади.

Соғлиқни сақлаш муассасалари физкультура ва спорт билан шуғулланувчи гражданларнинг сиҳат-саломатлигини медицина назоратидан ўтказиб турадилар.

VII БЎЛИМ

МЕДИЦИНА ЭКСПЕРТИЗАСИ

50-модда. Меҳнат лаёқати медицина экспертизасини ўтказиш

Гражданларнинг ишга вақтинча яроқсизлигини соғлиқни сақлаш муассасасининг врачи ёки врачлар комиссияси экспертизадан ўтказади. Улар белгиланган тартибда касаллик ва майиблик бўйича, ҳомиладорлик ва туғиш бўйича, оиланинг бемор аъзосига қараб туриш бўйича ва карантин бўйича, протез олиш, санаторий-курортда даволаниш учун отпускалар берадилар, ходимнинг касаллиги туфайли белгиланган тартибда вақтинча бошқа ишга ўтказиш зарурати ва муддатини аниқлайдилар, шунингдек врач меҳнат эксперт комиссияси белгилаган тартибда вақтинча бошқа ишга ўтказиш зарурати ва муддатини аниқлайдилар, шунингдек врач меҳнат эксперт комиссиясига юбориш тўғрисида қарор қабул қиладилар.

Меҳнат қилиш қобилиятини узоқ муддат ёки доимо йўқотганлик экспертизасини врач меҳнат эксперт комиссиялари ўтказади. Улар меҳнат лаёқатини йўқотиш даражасини ва инвалидлик группаси ва сабабини белгилаб берадилар; инвалидларнинг соғлиғига қараб шуғулланиши мумкин бўлган, меҳнат, иш ва касблар шароитлари ҳамда турларини белгилаб берадилар, ишда инвалидлардан шу хулосаларга мувофиқ қанчалик тўғри фойдаланилаётганлигини текширадилар; инвалидларнинг меҳнат лаёқатини тиклаб олишларига кўмаклашадилар.

Инвалидларнинг меҳнат шароитлари ва характери тўғрисида врач-меҳнат эксперт комиссиясининг хулосалари корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг маъмуриятлари учун мажбурийдир.

Меҳнат қобилияти экспертизасини ташкил қилиш ва ўтказиш тартиби ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг қонунлари билан белгиланади.

51-модда. Суд-медицина ва суд-психиатрия экспертизалари

ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг қонунларига биноан суд-медицина ва суд-психиатрия экспертизалари суриштирув олиб бораётган шахс, терговчи, прокурорнинг қарори бўйича, шунингдек суднинг ажрими бўйича ўтказилади.

Суд-медицина ва суд-психиатрия экспертизаларини ташкил қилиш ва ўтказиш тартибини СССР Олий суди, СССР прокуратураси, СССР Ички ишлар министрлиги ва бошқа идоралар билан келишиб олган ҳолда СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги белгилайди.

VIII БЎЛИМ

ДОРИ-ДАРМОН ВА ПРОТЕЗ ЁРДАМИ

52-модда. Гражданларга дори-дармон ёрдами бериш тартиби

Гражданларга дори-дармон ёрдамини давлат аптека муассасалари, шунингдек даволаш профилактика муассасалари беради.

Амбулатория-поликлиника шароитида даволаш вақтида гражданларни текин ёки имтиёзли шартларда дори-дармонлар билан таъминлаш тартиби ССР Иттифоқи қонунлари билан белгиланади.

Аптека муассасалари ишлатишга СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги руҳсат берган дори-дармонларнигина сотишлари мумкин.

53-модда. Дори-дармонлар ишлаб чиқаришни контрол қилишни таъминлаш

Янги дори-дармоннинг даволаш ёки профилактик самарадорлиги аниқлангандан сўнг СССР Соғлиқни сақлаш министрлигининг руҳсати билан шу дори-дармонлар медицина мақсадлари учун ишлаб чиқарилишига йўл қўйилади.

Дори-дармонларнинг сифати давлат стандартларининг, СССР давлат фармакопеясининг талабларига ёки белгиланган тартибда тасдиқланган техника шартларига мувофиқ келмоғи керак.

Дори-дармонларнинг сифатини СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги контрол қилиб боради.

54-модда. Гражданларни протез ёрдами билан таъминлаш

Зарур ҳолларда гражданлар протезлар, ортопедик, ростлайдиган буюмлар, эшитиш аппаратлари, даволаш физкультураси воситалари ҳамда махсус юриш воситалари билан таъминланадилар.

Юқорида айтиб ўтилган буюмлар ва нарсалар билан бепул ёки имтиёзли равишда таъминланиши керак бўлган кишилар категорияси, шунингдек улар билан таъминлаш шартлари ва тартиби ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг қонунлари билан белгиланади.

IX БЎЛИМ

ХАЛҚАРО ШАРТНОМАЛАР ВА БИТИМЛАР

55-модда. Халқаро шартномалар ва битимлар.

Башарти СССР қатнашаётган халқаро шартномаларда ёки халқаро битимларда ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг соғлиқни сақлаш тўғрисидаги қонунларида бўлган қоидалардан бошқача қоидалар белгиланган бўлса, бу ҳолда халқаро шартнома ёки халқаро битимнинг қоидалари қўлланилади.

УМУМХАЛҚ КУРАШИДА (ХАТЛАРГА ОБЗОР)

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Совети республикамизда яшаб турган барча кишиларга; колхозчиларга, совхоз ишчиларига, қишлоқ хўжалик мутахассисларига, механизаторларга, билагида кучи, белида қуввати бор ҳар бир кишига қарата қилган Мурожаати кишиларимизни руҳлантириб юборди. Саноат корхоналари ва муассасалар коллективлари, студентлар, мактаб ўқувчилари, ишчи-хизматчилар муҳим давлат аҳамиятига эга бўлган пахта кампаниясида иштирок этиш учун, областимиз пахтакорларига, шунингдек қўшни область Сирдарё пахтакорларига йиғим-теримда актив ёрдам бериш учун жўнаб кетишганди.

Газеталарда эълон қилинаётган пахта йиғим-терими кундаликларидан ёрдамчиларнинг терим суръатини ошириб борганликлари яққол кўриниб турибди.

Областимизнинг уч райони маррага етиб келди. Оққўрғон, Янгийўл, Орджоникидзе районлари пахтакорлари ғалаба рапортларига имзо чекишди.

Редакцияга ҳар куни ажойиб меҳнат ғалабаларини қўлга киритаётганлар, улкан хирмонга муносиб ҳисса қўшаётган ёрдамчилар, моҳир пахтакорлар, механизаторлар ҳақида ўнлаб хатлар келиб турибди. Бу хатларнинг бирида илғор теримчиларнинг кундалик иш суръати тасвирланган бўлса, бошқасида механизаторнинг меҳнати тараннум этилади, яна бирида эса ёрдамчилар ҳақида ҳикоя қилинади.

Жамоатчи мухбиримиз **Л. Мухсимов**нинг Бекобод районидаги «Ленинград» совхозидан ёзиб юборган хатида шу совхоз ишчилари ва мутахассисларининг бу йилги об-ҳавонинг ноқулай шароитини мардонавор енгиб пахта тайёрлаш планини областимизда биринчилар қатори бажариб, мўлжалдагидан анча кўпроқ дурдона йиғиштириб олганликлари, совхоз коллективига ҳосилни йиғиб-териб олишда яқиндан ёрдам берган Ўрта Осиё ўрмон хўжалиги илмий текшириш институти коллективининг ишлари мадҳ этилган.

Штатсиз мухбиримиз **Б. Азизов**, Юқори Чирчиқ район «Правда» колхозидаги Алексей Сон бошлиқ бригада аъзоларининг беш йилликнинг тўртинчи йилида қўлга киритган муваффақиятлари ҳақида ёзиб юборган. Жамоатчи мухбир **И. Одилов**нинг хатида «Ленинский путь» колхозининг моҳир механизатори З. Бурхоновнинг бу йилги мавсумда ғайратга-ғайрат қўшиб ишлаганлиги ёритилган. З. Бурхонов бошлиқ звено аъзолари 70 гектар ерга чигит экиб, гектаридан 30 центнердан ҳосил йиғиштириб олдилар.

Шунингдек, **С. Алиқулов** «Правда» колхозининг А. Мархобоев бошлиқ бригада аъзоларининг қўлга киритган ютуқларини, **Т. Тошев** эса «Политотдел» колхозининг 1450 гектар ерга чигит экиб, эл хирмонига 4694 тонна пахта тўкканликлари ва бу муваффақиятларда ҳашарчиларнинг қўшган ҳиммати тараннум этилган. Яна шу райондаги қатор хўжаликларнинг ишлари ҳақида **С. Холбеков** ва бошқа ўртоқлар редакциямизга хат ёзиб юборишган.

Бўка районидаги «Ленин йўли» колхозининг пахтакорларига етиштирилган мўл ҳосилни йиғиштириб олишда Бобир номли ўрта мактаб ўқувчилари яқиндан ёрдам беришди. Ўқувчилардан И. Мирбобоева, М. Мирюсупов, С. Файзиев, М. Ваҳобовалар ҳар куни 60—70 килограммдан кўрак тердилар. Бу хабарни Тошкент Давлат университетининг студенти **Рустам Худойқулов** йўллаган.

М. Мамедов Ўрта Чирчиқ районидаги Ленин номли колхоз пахтакорларига кўмаклашаётган Чирчиқ электрокимё комбинатининг кўп кишилик коллективининг ҳиссаси ҳақида хабар юборган бўлса, **Н. Турсиматов** ва **В. Нодирова** ўртоқлар шу райондаги «Северний маяк» колхозига ҳашарга келган чирчиқлик студентлар ҳамда тошкентлик мактаб ўқувчиларининг муҳим кампанияда актив иштирок этганлиги айтилади.

Оққўрғон районидан келган хатлардан шу нарса маълум бўлдики, райондаги 23 та колхознинг ҳаммаси маррага етиб келишган. Бунда эрта кўкламдан то кеч кузгача далада жонбозлик билан меҳнат қилиб етиштирган мўл ҳосилни йиғиштириб олишда ёрдамчиларнинг ҳиссаси ўз аксини топган.

Т. Тамабоевнинг Навоий номли колхоздан ёзиб юборган хатида Икром Холиқов бошлиқ бригаданинг 120 гектар майдондаги ҳосилини йиғиштириб олишда 15-саккиз йиллик мактаб ўқувчилари ва ўқитувчиларининг жонбозлик билан меҳнат қилганликлари ҳикоя қилинади. Яна шу райондан **С. Нишонов, Р. Анорбоев** (Ҳамза номли колхоз), **Э. Бурхонов, М. Ойдинов, С. Абдувалиев, А. Асилов** (Вотинцев номли колхоз), **Н. Тўфонов, А. Қодиров** («Ленинград» колхози), **Қ. Сайдинохунов** (Карл Маркс номли колхоз), **А. Гулбоев** (Навоий номли колхоз), **И. Абдураҳмонов** (Охунбобоев номли колхоз) ва бошқа ўртоқлар ҳам бизга ёзиб юборишган. Ҳар бир хатда пахта учун курашда колхозчилар, совхоз ишчиларига ёрдамга чиққан каттаю-кичик ҳашарчиларнинг фидокорона ишлари тараннум қилинган.

«Ўзларига ажратиб берилган ер участкасининг гектаридан 29,5 центнердан ҳосил кўтарган Янгийўл районидаги Бобир номли 69-мактабнинг ёш пахтакорлари «Қизил Октябрь» колхозининг хирмонига муносиб ҳисса қўшишди,— деб редакциямизга ёзиб юборибди ўртоқ **Нишонали Мўминов**.— Бу ёш пахтакорлар 37 гектар ерга чигит экиб, ўзлари парвариш қилишди. Ҳосилни ҳам ўзлари йиғиштириб олдилар. Тайёрланган 107 тонна пахтанинг 70 тоннасини машиналарда териб олишди.

Янгийўл районидан редакциямизга хат йўллаган **А. Сайдаметов, Г. Юсупов, Н. Саидов, В. Бобохонов, А. Имомов, Э. Тошмуродов, Т. Имомов, М. Аҳмедов** ва бошқа ўртоқлар «Ленинизм», Навоий номли, «Октябрь 40 йиллиги» каби хўжаликларда пахта етиштиришда йилдан-йилга қўлга киритилаётган ютуқлар, ҳосил йиғим-теримида иштирок этаётган мактаб ўқувчилари, ишчилар, хизматчиларнинг жонбозлиги ишонарли фактлар билан баён этилган.

Пахтанинг ҳар бир граммини ҳам нобуд қилмай йиғиштириб олиш шу кунларда умумхалқ ишига айланиб кетганлиги маълум бўлмоқда. Ана шу курашда ҳосил етиштирган деҳқон билан ёнма-ён туриб меҳнат қилаётган қалби олов ёшларнинг ҳам ҳиссаси катта. Ҳашарга яқиндан ёрдам бераётган ёрдамчиларга «Ҳимматингизга балли, ҳашарчи ўртоқлар», дейишмоқда.

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

РЕКЛАМА ва ЭЪЛОНЛАР

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

12.55 дан — **Москва кўрсатади.**

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

17.55 — **Кўрсатувлар программаси.**

Рус тилида: 18.00 — **Телеянгиликлар**, 18.15 — **Кинофильм** (болалар учун), 18.40 — **Гидропроект институтидан репортаж**, 19.05 — **Реклама**, 19.10 — **Серафим Фролов севгиси**, (бадиий фильм), 20.35 — **Кўрсатувлар программаси.**

Ўзбек тилида: 20.40 — **Телеянгиликлар**, 20.55 — **Пахтакорлар учун**, 21.15 — **Партиямиз байроғи** (киноленинномa), 21.40 — **Монголия диёрида дўстлик байрами.**

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

ЎҚУВ КЎРСАТУВЛАР ПРОГРАММАСИ

Рус тилида: 18.00 — Биология. **Ҳужайра ва уни ўрганиш методлари** (10-синф). 18.30 — Эстетика асосларидан факультатив курс. **Меҳнат ва турмуш эстетикаси** (9—10 синф), 19.10 — 1-синф ўқитувчилари учун консультация. **Масалалар ечиш**, 19.40 — Физика. **Бутун дунё тортилиш қонуни** (Ўқув фильми).

19.55 дан — **Москва кўрсатади.**

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 дан — **Фрунзе телестудиясининг кўрсатувлари.**

КИНО

Она муҳаббати (1-2 серия) — «СПУТНИК», «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», НАВОИЙ номли, «ВОСТОК», «ДРУЖБА» (кундуз ва кечқурун), САНЪАТ САРОЙИ (эрталаб соат 11, кундуз 2 ва 5 да), «ЧАЙКА» (кундуз 12, 3 ва кеч 6 да).

Ваҳшийлар базми — «ЎЗБЕКИСТОН» (кундуз ва кечқурун), «МОСКВА» (эрталаб соат 11-30, кундуз 3-30 ва кеч 7-30 минутларда).

М. Қориёқубов номидаги Ўзбек Давлат филармонияси ва Эстрадасининг дирекцияси, партия ташкилоти ва маҳаллий комитети корейс ансамблининг бадиий раҳбари ПАК-ЕН-ДИНга рафиқаси **КИМ-ЧАЙ СУНнинг** вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

Б. 2435. ИНДЕКС — 64697 Р — 03641